EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 19.6.2024
SWD(2024) 624 final

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

Poročilo o državi – Slovenija 2024

Spremni dokument

k Priporočilu za PRIPOROČILO SVETA

o ekonomskih in socialnih politikah, politikah zaposlovanja ter strukturnih in proračunskih politikah Slovenije

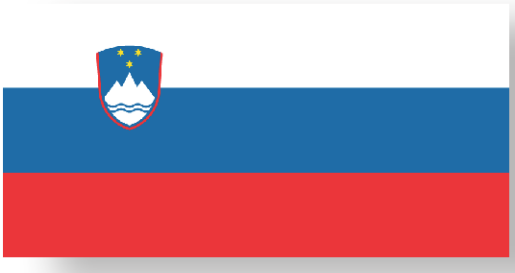
{COM(2024) 624 final} - {SWD(2024) 600 final}

European Commission

Slovenia

2024 Country Report

#EURO at 25

KRATEK PREGLED GOSPODARSTVA IN ZAPOSLOVANJA

Počasnejša rast, padajoča inflacija in tesen trg dela

V letu 2023 se je rast v Sloveniji zmanjšala, vendar je ostala nad povprečjem EU ([1]). Slovenija ima dinamično, izvozno usmerjeno gospodarstvo, pri čemer industrija prispeva velik delež k skupni dodani vrednosti. Kljub uničujočim poplavam poleti 2023, ki so povzročile obsežno škodo na nepremičninah in infrastrukturi, je realni BDP zrasel za 1,6 %. To je sicer zmanjšanje z 2,5 % leta 2022, vendar je precej nad 0,5-odstotno stopnjo rasti v EU. Rast BDP je spodbujalo predvsem domače povpraševanje, zlasti po naložbah v gradbeništvo. Višji stroški izposojanja so negativno vplivali na naložbe v stroje in opremo, vendar so gradbeništvo podpirali znatni prilivi sredstev EU, vključno s tistimi iz načrta za okrevanje in odpornost ter sredstvi iz programa kohezijske politike za obdobje 2014–2020. Rast zaposlovanja in povišanje realnih plač sta dodatno spodbudila rast zasebne potrošnje. Z nadaljnjim izboljševanjem zunanjega okolja, zmanjševanjem cenovnih pritiskov in normalizacijo ravni zalog naj bi se gospodarska rast letos in naslednje leto še povečala.

Inflacija se bo predvidoma še naprej zmanjševala. Stopnja inflacije po harmoniziranem indeksu cen življenjskih potrebščin (HICP) se je znižala z 9,3 % v letu 2022 na 7,2 % v letu 2023, kar pa je še vedno precej nad 5,4 % v euroobmočju. Upad inflacije je bil posledica znižanja cen energije, blaga in hrane, medtem ko je storitvena inflacija ostala razmeroma visoka do konca leta 2023, nato pa se je umirila. Inflacija naj bi se še dodatno zmanjševala in leta 2025 padla na 2,2 %. Inflacija brez energentov in nepredelane hrane ostaja nekoliko višja od skupne inflacije, saj so cene storitev še naprej hitro naraščale.

Po vztrajnem povečevanju sta se v letu 2023 zmanjšala tako izvoz kot uvoz. Inflacija (vključno z inflacijo, povezano z visokimi cenami energije, surovin in naraščajočimi cenami pri proizvajalcih) ter omejitve svetovne dobavne verige so oslabile konkurenčnost izvozno usmerjenih in energetsko intenzivnih panog (npr. industrija aluminija, kemična, jeklarska in papirna industrija ter avtomobilska industrija, glej Prilogo 12). Kazalniki konkurenčnosti so se poslabšali, pri čemer se obseg proizvodnje zmanjšuje, stroški dela na enoto pa se še naprej povišujejo. Zmanjšanje uvoza je povzročila znatna prilagoditev zalog navzdol, kar je negativno prispevalo k rasti BDP (–4,4 odstotne točke). Povečal se je obseg izvoza in uvoza storitev. Na saldu tekočega računa je tako kot pred krizo zaradi cen energentov zabeležen presežek. Obseg izvoza blaga in storitev naj bi se v obdobju 2024–2025 povečal z izboljšanjem razmer na izvoznih trgih, s postopnim zmanjševanjem količine zalog pa naj bi se povečal tudi obseg uvoza.

Primanjkljaj sektorja država naj bi v letu 2024 ostal pod 3 % BDP ([2]). Večina ukrepov, uvedenih za ublažitev gospodarskih in družbenih posledic visokih cen energentov, se v letu 2024 opušča. Odhodki, povezani s financiranjem obnove po poplavah, bodo v letu 2024 dosegli 1,0 % BDP in se v prihodnjih letih postopoma zmanjševali. Ti odhodki bodo delno izravnani z višjo stopnjo davka od dohodkov pravnih oseb in novo obdavčitvijo premoženja bank za obdobje 2024–2028. Nacionalno

([1]) Presečni datum za podatke, uporabljene za pripravo 27 poročil o državah, je bil 15. maj 2024.

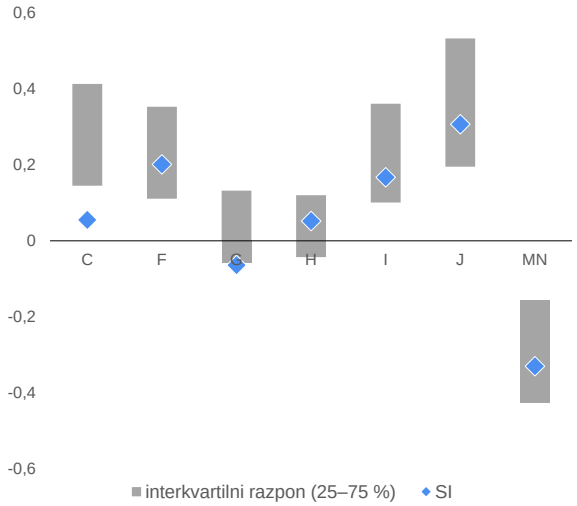
([2]) Evropska komisija, 2024, Pomladanska gospodarska napoved 2024.

financirane naložbe organov javnega sektorja naj bi ostale visoke in v letu 2024 znašale 5,3 % BDP. Na javne finance v prihodnjih letih bo vplivalo tudi postopno uvajanje reform dolgotrajne oskrbe, zdravstva in plačnega sistema v javnem sektorju. Javni dolg je v letu 2023 padel pod 70 % BDP in se še naprej postopno zmanjšuje. Slovenija je v zadnjih letih dosegla znaten napredek pri razvoju tehnik za zeleno proračunsko načrtovanje.

Trg dela ostaja tesen, saj pomanjkanje delovne sile zavira gospodarsko rast. Leta 2023 je stopnja delovne aktivnosti dosegla rekordno vrednost (78 %). Stopnja brezposelnosti je leta 2023 dosegla novo najnižjo raven, tj. 3,7 %, bruto nominalne plače so narasle za približno 9,7 %, realne plače pa za 2,1 %. V številnih sektorjih primanjkuje delovne sile, pri čemer je stopnja prostih delovnih mest najvišja v gradbeništvu in gostinstvu, število prostih delovnih mest pa največje v predelovalnih dejavnostih. Med podjetji, ki so zaposlila strokovnjake za IKT, ima Slovenija največji delež podjetij, ki poročajo o težavah pri iskanju dovolj usposobljenih delavcev v EU (Priloga 10). Poleg tega se zdi, da podjetja tudi v času šibkejše rasti kopičijo delovno silo, da lahko ob okrevanju povpraševanja v celoti nadaljujejo proizvodnjo. Kljub pozitivnim trendom na področju zaposlovanja in brezposelnosti je delež mladih z zaposlitvijo za določen čas leta 2022 dosegel eno najvišjih ravni v EU (Priloga 14). Udeležba v izobraževanju in usposabljanju odraslih se je od leta 2016 znatno zmanjšala (tudi Priloga 14), Slovenija pa še zdaleč ne dosega cilja, da bi bilo do leta 2030 v izobraževanje in usposabljanje vsako leto vključenih vsaj 60 % vseh odraslih.

Staranje delovne sile dodatno obremenjuje trg dela. Leta 2030 bo zaposlenih 40 000 oseb manj kot leta 2022 ([3]). V delovno silo je vse težje pritegniti brezposelne ali neaktivne osebe, saj se nabor teh oseb hitro krči. Za podjetja ostaja najobetavnejša možnost zaposlovanje iz tujine. Za zagotovitev dolgoročne rasti in izboljšanje konkurenčnosti bosta potrebna dodatno povečanje ponudbe delovne sile in večja produktivnost. Obstajajo tudi znaki, da se delovna sila ne razporeja učinkovito najbolj produktivnim sektorjem (glej graf 1.1).

Graf 1.1: **Kazalnik alokacijske učinkovitosti znotraj gospodarskih panog**

(1) S tem kazalnikom se meri obseg, v katerem se proizvodni viri (v tem primeru delo) usmerijo v njihovo najučinkovitejšo uporabo (tj. sorazmerno produktivnejša podjetja) v ozko opredeljenih panogah (NACE Rev. 2, na 1- ali 2-mestni ravni). Alokacijska učinkovitost se meri kot odstotek povečanja produktivnosti panoge, povezane z dejansko razporeditvijo zaposlenosti po podjetjih (kovarianca), glede na osnovni scenarij, po katerem se zaposlenost enakomerno razporedi. Pozitivno (negativno) število pomeni, da so zaposleni skoncentrirani v podjetjih z nadpovprečno (podpovprečno) produktivnostjo. Interkvartilni razpon prikazuje porazdelitev med državami članicami (za katere so na voljo podatki). Ta ukrep temelji na dekompoziciji produktivnosti, ki sta jo razvila Olley in Pakes (1996). Sektorji: C – predelovalne dejavnosti, F – gradbeništvo, G – trgovina, H – promet, I – gostinstvo, J – informacijske in komunikacijske dejavnosti, M_N – strokovne dejavnosti ter druge raznovrstne poslovne dejavnosti.

Vir: izračuni Evropske komisije na podlagi podatkov ORBIS za leto 2018.

Nizka rast produktivnosti

Produktivnost dela v Sloveniji ostaja pod ravnjo EU in ni videti, da jo bo začela dohitevati. Od leta 2008 je produktivnost dela nihala med 80 in 85 % povprečja EU, kar je blizu mediane EU. Pozitivno je, da se je produktivnost v industriji povečevala hitreje kot v preostali EU (Priloga 12), rast skupne

([3]) Projekcije iz poročila o staranju prebivalstva za leto 2024.

Okvir 1:

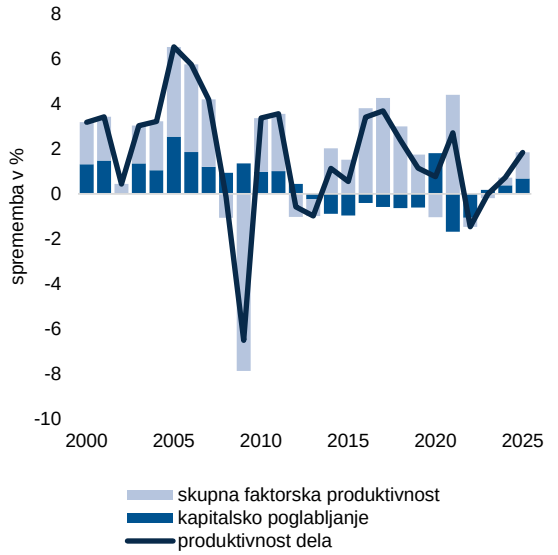
Na kratko o konkurenčnosti Slovenije

Slovenija ostaja konkurenčna na svojih ključnih izvoznih trgih, kar spodbujajo dobri rezultati pri nekaterih kazalnikih enotnega trga, odprtost za trgovino in visoke ravni javnih naložb. Slovenska industrija, ki ima velik delež bruto dodane vrednosti k BDP, je svojo produktivnost izboljšala hitreje od svojih konkurentov. Poleg tega načrt za okrevanje in odpornost Slovenije vključuje ukrepe za reševanje dolgotrajnih izzivov, kot so zmanjšanje upravnega bremena, izboljšanje sistema javnega naročanja in povečanje učinkovitosti njene javne uprave. Vendar izzivi v zvezi s konkurenčnostjo ostajajo.

- **Izboljšati bi bilo mogoče dostop do zasebnega kapitala.** Pomanjkanje takega dostopa ovira naložbe in rast mladih in inovativnih podjetij ter lahko ovira tudi druge naložbe.
- **Pomanjkanje razpoložljivosti kvalificirane delovne sile zaradi** starajoče se delovne sile in morebitno pomanjkanje sposobnosti delavcev za prehajanje v produktivnejše sektorje bi lahko zaviralo rast in povečanje učinkovitosti, tudi s široko uporabo naprednih tehnologij v podjetjih.
- **Obstajajo možnosti za dodatno izboljšanje poslovnega okolja**, prav tako pa je treba s skrajšanjem upravnih postopkov izboljšati učinkovitost državnih institucij.

faktorske produktivnosti ([4]) pa je prav tako dosledno ostala precej nad povprečjem EU.

Graf 1.2: **Dejavniki rasti produktivnosti dela**

(1) Rast v smislu BDP na opravljeno delovno uro.
Vir: Evropska komisija (jesenska napoved iz leta 2023).

To je mogoče pripisati visokemu deležu osebja na področju raziskav in razvoja v Sloveniji, visoki stopnji posrednješolske izobrazbe in visokemu deležu doktorantov na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike. Kljub temu je število patentnih prijav še vedno razmeroma nizko (Priloga 11), prav tako pa so nizki tudi odhodki za raziskave in razvoj v javnem sektorju. Slovenija je „zmerna inovatorka“, pri čemer se vrzel med uspešnostjo države in uspešnostjo EU veča. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev za leto 2022 (PISA 2022) je pokazal, da se je delež najuspešnejših 15-letnikov in 15-letnic v Sloveniji na področju temeljnih spretnosti (matematika in branje) zmanjšal, kar bi lahko vplivalo na ponudbo spretnosti ter sposobnost za inovacije v prihodnosti (glej Prilogo 15).

Rast produktivnosti zavirajo nizke ravni zasebnih naložb in akumulacija kapitala. Delež poslovnih naložb v BDP je pod povprečjem EU. Medtem ko so naložbe v opremo in stroje razmeroma visoke, slovenska podjetja manj vlagajo v proizvode intelektualne lastnine in stavbe kot njihovi tuji konkurenti. Povprečni odhodki za raziskave in razvoj so nižji od povprečja EU. Med ovirami za naložbe v letu 2023 so bili pomanjkanje kvalificirane delovne sile, visoki stroški energije, oviran dostop do vložkov in finančne omejitve ([5]).

([4]) Mera za produktivnost, v kateri se upoštevajo učinki na skupno proizvodnjo, ki jih ne povzročita tradicionalno merjena vložka dela in kapitala.

([5]) Raziskava EIBIS za leto 2023.

Okvir 2:

Cilji ZN glede trajnostnega razvoja

Slovenija napreduje pri vseh ciljih trajnostnega razvoja v zvezi s konkurenčnostjo in produktivnostjo (cilji trajnostnega razvoja 4, 8, 9), čeprav je še nekaj možnosti za izboljšave. Država je pod povprečjem EU, kar zadeva cilj trajnostnega razvoja 9 v zvezi z inovacijami, industrijo in odporno infrastrukturo na področjih trajnostne industrije, patentnih prijav, odhodkov za raziskave in razvoj ter uporabe javnega potniškega prometa. Kar zadeva cilj trajnostnega razvoja 8 v zvezi z dostojnim delom in gospodarsko rastjo, ima Slovenija večji materialni odtis od povprečja EU. Materialni odtis države se je v obdobju 2015–2020 povečal, medtem ko se je za povprečje EU zmanjšal (glej Prilogo 1).

Od 17 kazalnikov ostaja sedem ciljev trajnostnega razvoja še naprej pod povprečjem EU. Ti se nanašajo na: (i) okoljsko stabilnost (cilji trajnostnega razvoja 2, 9, 12, 13); (ii) pravičnost na področjih zdravja in dobrega počutja (čeprav zanemarljivo); (iii) enakost spolov (cilja trajnostnega razvoja 3 in 5) in (iv) makroekonomsko stabilnost na področju miru, pravičnosti in močnih institucij (cilj trajnostnega razvoja 16).

Na kapitalskem trgu ni dobrih alternativ bančnim kreditom. Slovenska podjetja se bolj zanašajo na bančne kredite in manj na financiranje na kapitalskem trgu kot njihovi konkurenti v drugih državah članicah EU. Likvidnost Ljubljanske borze je nizka. Vrednost letnih naložb v zasebni kapital je leta 2022 znašala le 0,1 % nominalnega BDP, kar je le šestina povprečja EU in desetina vrednosti v najnaprednejših gospodarstvih ([6]). Tvegani kapital ima zgolj omejeno vlogo v gospodarstvu (0,01 % nominalnega BDP v primerjavi z 0,09 % v EU-27). Združenje za finančne trge v Evropi uvršča Slovenijo med najšibkejše pri večini kazalnikov učinkovitosti kapitalskih trgov ([7]). Prav tako je omejena tudi vloga institucionalnih vlagateljev. Zato so možnosti za razvoj tveganih, vendar potencialno zelo donosnih poslovnih zamisli omejene, kar vpliva na konkurenčnost Slovenije.

Slovenija se močno zanaša na davčno obremenitev dela, vključno s prispevki za socialno varnost, ki jih plačujejo zaposleni. Prihodki od davkov kot delež BDP so le rahlo pod povprečjem EU (glej Prilogo 19). Najvišji dohodninski razred (50 %) in obdavčitev dohodkov od dela (davčni primež) pri različnih ravneh dohodka ostajata med najvišjimi v EU. Prispevki za socialno varnost kot delež BDP so najvišji v EU. Julija 2025 bo uveden nov prispevek za dolgotrajno oskrbo. Prihodki od davkov na potrošnjo in okoljskih davkov, zlasti tistih za gorivo, namenjeno uporabi v prometu, kot delež skupne obdavčitve presegajo povprečje EU. Po drugi strani ostajajo davki na kapital in periodični davki na nepremičnine zelo nizki, njihov delež pa znaša približno polovico povprečja EU. Vlada je napovedala davčno reformo, z različnimi deležniki pa trenutno potekajo razprave o njenih podrobnostih.

Reforme plačnega sistema v javnem sektorju od leta 2018 so ta sektor razdrobile, zaradi česar je manj privlačen za zaposlovanje. Neenakomerna rast plač med posameznimi poklici je povzročila razkorak med plačami v primerljivih poklicih. Delež zaposlenih, mlajših od 39 let, se stalno zmanjšuje (glej Prilogo 13), različne enote javnega sektorja pa naj bi po poročanju le s težavo zapolnjevale prosta delovna mesta, zlasti z mlajšimi osebami in delavci z digitalnimi spretnostmi. Zaradi teh izzivov in pomislekov glede javnih financ je vlada v okviru načrta za okrevanje in odpornost predlagala reformo.

Pri treh od 16 meril evropskega stebra socialnih pravic je Slovenija med najuspešnejšimi državami. Vendar pa

([6]) Glej kazalnika 11 in 16 za unijo kapitalskih trgov.

([7]) AFME: ključni kazalniki uspešnosti unije kapitalskih trgov – šesta izdaja 2023.

revščina v starosti ostaja izziv, zlasti za ženske, kar kaže na neustreznost v sistemu socialne zaščite. Učinek socialnih prejemkov in nadomestil (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine se je med letoma 2021 in 2022 znatno zmanjšal.

IZVAJANJE KLJUČNIH REFORM IN NALOŽB Z UPORABO INSTRUMENTOV EU

Finančna sredstva v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ter kohezijske politike vzajemno krepijo prizadevanja Slovenije za povečanje konkurenčnosti in spodbujanje trajnostne rasti. Poleg sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost v višini 2,7 milijarde EUR, opisanih v Prilogi 3, se za Slovenijo v okviru kohezijske politike za obdobje 2021–2027 zagotavlja 3,2 milijarde EUR. Skupna podpora iz teh dveh instrumentov predstavlja 9,40 % BDP Slovenije v letu 2023 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 5,38 % (glej Prilogo 4).

Slovenija je začela na podlagi načrta za okrevanje in odpornost izvajati ključne strateške ukrepe, ki naj bi izboljšali njeno konkurenčnost. V načrtu so določene obsežne reforme na področjih, kot so digitalna preobrazba javne uprave, upravne ovire, infrastruktura za alternativna goriva in javno naročanje. Slovenija izvaja velike naložbe v železniško infrastrukturo, energetsko prenovo stavb, gradnjo cenovno dostopnih javnih stanovanj, izobraževanje ter digitalni in zeleni prehod gospodarstva.

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost se izvaja, vendar so potrebna dodatna prizadevanja za njegovo pravočasno dokončanje. Slovenija je predložila dva zahtevka za plačilo, ki zadevata 65 mejnikov in ciljev iz načrta, skupno izplačilo pa je 28. decembra 2023 znašalo 586 milijona EUR (glej Prilogo 3). Zaradi obsega in kompleksnosti načrta ter izzivov, povezanih s sposobnostjo črpanja sredstev, je treba pospešiti naložbe in odpraviti nastajajoče zamude, hkrati pa okrepiti upravne zmogljivosti, da se zagotovi pravočasno dokončanje reform in naložb. Zlasti naložbe so zelo skoncentrirane proti koncu obdobja izvajanja načrta za okrevanje in odpornost in jim je treba nameniti posebno pozornost.

Slovenija s pomočjo sredstev kohezijske politike rešuje izzive na področju gospodarske rasti in konkurenčnosti ter poskuša zmanjšati teritorialno in socialno neenakost v državi. V okviru programa kohezijske politike za obdobje 2014–2020 je bila podpora osredotočena na raziskave in inovacije, MSP, trajnostni promet, energijsko učinkovitost, prilagajanje podnebnim spremembam in zaposlovanje. V programskem obdobju 2021–2027 se podpora osredotoča na okrepitev konkurenčnosti Slovenije, zeleni, digitalni in energijski prehod, vključno z energijo iz obnovljivih virov in energijsko učinkovitostjo, prilagajanje podnebnim spremembam, trajnostni promet, vseživljenjsko učenje in socialno kohezijo ter izboljšanje življenjskih in delovnih razmer.

Odpravljanje ovir za izboljšanje poslovnega okolja

Izvajanje načrta za okrevanje in odpornost zajema pomembne ukrepe za zmanjšanje regulativnega bremena in izboljšanje poslovnega okolja. Zakon o debirokratizaciji je začel veljati januarja 2022, v istem letu pa so mu sledile spremembe nadaljnjih 24 zakonodajnih aktov. Z reformo, ki je eden od ukrepov v okviru načrta za okrevanje in odpornost, so bile uvedene poenostavitve in zmanjšana bremena za posameznike in podjetja, in sicer z zmanjšanjem zahtev glede poročanja in njegove pogostosti, olajšanjem postopkov za izdajo dovoljenj, poenostavitvijo revizij ter uvedbo elektronske identifikacije in poročanja. Poleg tega je bilo razveljavljenih več kot 200 zakonov in podzakonskih aktov.

Slovenija pospešuje uvajanje naprav za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov v

elektroenergetskem sektorju. Julija 2021 je bil v okviru načrta za okrevanje in odpornost sprejet Zakon o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije. Zakon odpravlja pravne in upravne ovire za prostorsko načrtovanje ter vzpostavlja enotno vstopno točko za pomoč vlagateljem pri postopkih za namestitev in obratovanje. Julija 2023 je bil sprejet tudi novi Zakon o uvajanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije, ki je del poglavja REPowerEU. Ta zakon zagotavlja pravno podlago za pripravo akcijskega načrta, v katerem so opredeljena potencialna prednostna območja za naprave, ki proizvajajo električno energijo z izrabo sončne in vetrne energije. Leta 2023 je bila sprejeta celovita reforma uvajanja alternativnih goriv v prometu.

Slovenija je sprejela ukrepe za reformo sistema javnega naročanja, vendar izzivi še vedno obstajajo. Cilj spremenjenega Zakona o javnem naročanju iz leta 2021 je izboljšati konkurenco in digitalizacijo. Poleg tega so slovenske nacionalne podatkovne zbirke od avgusta 2021 usklajene s podatkovnimi zbirkami na portalu Tenders Electronic Daily (TED). Pri izvajanju nadaljnjih reform za povečanje konkurence na trgu javnih naročil je država prejela pomoč instrumenta Evropske komisije za tehnično podporo. Reševanje izzivov se nadaljuje, na primer z ustanovitvijo akademije za javna naročila. Slovenija ima kljub tem skupnim prizadevanjem zelo velik delež razpisnih postopkov z eno samo ponudbo in majhen delež naročil, oddanih tujim ponudnikom.

Spodbujanje naložb v zeleni in digitalni prehod

Slovenija je sprejela Strategijo digitalne transformacije gospodarstva, ki uvaja enoten poslovni register za vse gospodarske subjekte. V skladu z njo bo vsaj 200 podjetij pridobilo e-identiteto. Za lažji digitalni prehod gospodarstva načrt za okrevanje in odpornost podpira razvoj prilagojenih digitalnih strategij za 23 velikih podjetij, da se preoblikujejo njihovo poslovanje, tehnologije, organizacija in poslovna kultura. Razvoj teh digitalnih strategij zbližuje velika podjetja in MSP. Velikim podjetjem bi moral koristiti dostop do specializiranega znanja, medtem ko MSP pridobijo dostop do novih trgov in velikih količin podatkov. Približno 23 % od 43 milijonov EUR sredstev iz načrta za okrevanje in odpornost je dodeljenih MSP. Slednjim se za pomoč pri digitalizaciji namenja tudi približno 24,5 milijona EUR v okviru programa kohezijske politike.

Mehanizem za okrevanje in odpornost ter kohezijska politika bosta podpirala naložbe in pritegnila zasebna sredstva na področju raziskav, razvoja in inovacij, ki so ključni dejavnik produktivnosti in gospodarske rasti. Sredstva kohezijske politike za obdobje 2014–2020 so prispevala k spodbujanju raziskovalnih stičišč, kot je Nacionalni inštitut za biologijo. Inštitut je privabil raziskovalce iz celotne Slovenije in tujine ter uspešno povezal raziskave, podjetja in zasebne naložbe. Referenčno raziskovalno stičišče je prejelo 25,8 milijona EUR iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (glej Prilogo 4).

Mehanizem za okrevanje in odpornost zagotavlja 51,64 milijona EUR za projekte RRI na področju zelenega in digitalnega prehoda. Naložbe so namenjene podpori projektnim konzorcijem, ki spodbujajo sodelovanje med raziskovalnimi organizacijami, velikimi podjetji in MSP. Njihov cilj je okrepiti javno-zasebno sodelovanje in spodbuditi podjetniške naložbe v zeleni prehod.

Slovenija bo znižala socialne in gospodarske stroške Nacionalne strategije za izstop iz premoga (do leta 2033) in s sredstvi kohezijske politike olajšala zeleni prehod. Skladi za pravični prehod bodo z naložbami v višini 258 milijonov EUR spodbujali trajnostno energijo in energetsko prestrukturiranje ter diverzifikacijo lokalnega gospodarstva v obeh premogovniških regijah, tj. Savinjsko-šaleški regiji in Zasavju. Poleg tega bo Slovenija z uporabo sredstev Sklada za pravični prehod okrepila tudi usposabljanje in preusposabljanje delavcev.

Za povečanje produktivnosti in konkurenčnosti podjetij ob hkratnem razogljičenju gospodarstva so slovenski organi odobrili 63 projektov neposrednih naložb. Ti skupaj zagotavljajo 88,5 milijona EUR sredstev iz načrta za okrevanje in odpornost. Podprti projekti morajo izpolnjevati sklop meril glede okoljske uspešnosti, zlasti glede energijske učinkovitosti in učinkovitosti materialov, tako kot vsi projekti v okviru načrta za okrevanje in odpornost pa morajo slediti načelu, da se ne škoduje bistveno.

Slovenija razvija okvir za zeleno proračunsko načrtovanje. Metodologija je bila sprejeta leta 2023 in se izvaja v letu 2024. Pričakuje se, da bo ta reforma podprla spremljanje zelenih proračunskih odhodkov, ocenjevanje vpliva fiskalne politike na okolje in podnebje ter usklajevanje proračunskih in fiskalnih politik s podnebnimi cilji.

Reforme v podporo trgu dela

Slovenija z reformo izobraževalnega sistema ter naložbami v digitalne in zelene spretnosti vlaga v svojo prihodnost. Država je začela kampanjo, ki se financira v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, za usposabljanje 20 000 učiteljev in učiteljic (približno 40 % delovne sile v izobraževanju), da se okrepijo njihove spretnosti in znanje na področju digitalnih kompetenc, trajnostnega razvoja in finančne pismenosti. To naj bi izobraževalce usposobilo za prožnejši proces poučevanja, izobraževalni sistem pa utrdilo za primere kriz, podobne krizi zaradi pandemije. Pričakuje se, da bo ukrep študentom in študentkam pomagal pri prehodu na trg dela in prispeval k uskladitvi izobraževalnega sistema s potrebami trga dela.

Tistim, ki so že na trgu dela, sredstva Evropskega socialnega sklada plus (ESS+), ki razpolaga s proračunom v višini približno 207 milijonov EUR (Priloga 4), pomagajo okrepiti razvoj spretnosti z vseživljenjskim učenjem. Ključno področje podpore v okviru ESS+ je krepitev kompetenc odraslih, zlasti ranljivih skupin, vključno z njihovimi digitalnimi in zelenimi spretnostmi.

Reforma zdravstva, dolgotrajne oskrbe, pokojnin in javnega sektorja

Pokojninska reforma naj bi bila sprejeta v letu 2024. V skladu z načrtom za okrevanje in odpornost je prvi korak posvetovanje s socialnimi partnerji o osnutku zakona. S predlogi naj bi se obravnavali ustreznost in fiskalna vzdržnost pokojninskega sistema. To naj bi glede na načrt za okrevanje in odpornost vključevalo povišanje starosti za predčasno upokojitev in običajne upokojitvene starosti, revizijo indeksacijske formule in upoštevanje več let delovne dobe. Reformo bodo dopolnjevale reforme trga dela, da bi se omejila praksa upokojevanja po daljšem obdobju prejemanja denarnega nadomestila za brezposelnost.

V letu 2024 naj bi začela veljati celovita zdravstvena reforma. Njen cilj je obravnavati kronične težave v sistemu ter zagotoviti kakovost, dostopnost in finančno vzdržnost zdravstva. Nekateri ciljno usmerjeni ukrepi so že bili sprejeti ali pa je njihovo sprejetje predvideno v letu 2024. Njihov namen je predvsem izboljšati učinkovitost sistema zdravstvenega varstva in v primarno zdravstveno varstvo privabiti več zdravnikov. Med sprejetimi ukrepi je nadomestitev prostovoljnega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja z razširjenim kritjem obveznega zdravstvenega zavarovanja (glej Prilogo 16).

Skladen regulativni okvir za dolgotrajno oskrbo je dolgoletno specifično priporočilo za Slovenijo. V okviru načrta za okrevanje in odpornost je leta 2023 začel veljati nov Zakon o dolgotrajni oskrbi. Pravica do oskrbovalca družinskega člana se uporablja od januarja 2024, medtem ko se bodo začele druge pravice in novo zavarovanje za dolgotrajno oskrbo uporabljati v naslednjih 12 mesecih. Vendar več izvedbenih aktov še ni bilo sprejetih. Slednje je treba hitro sprejeti, da se zagotovi skladen regulativni okvir in se

Okvir 3: **Kombinirani ukrepi za povečanje učinka sredstev EU**

Da bi se spodbudila gospodarska rast in čim bolj povečal učinek financiranja EU, načrt za okrevanje in odpornost Slovenije vključuje reforme, ki podpirajo naložbe v okviru drugih instrumentov EU, kar ustvarja znatne sinergije in zagotavlja dopolnjevanje različnih sredstev. Slovenski načrt za okrevanje in odpornost na primer podpira celovito reformo javnega potniškega prometa, katere rezultat bo nov organ za koordinacijo in uskladitev vseh načinov prevoza in prevoznikov v javnem potniškem prometu. Ustrezne naložbe v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost bodo omogočile nadgradnjo železniških odsekov in postaj, zlasti v Ljubljani, ki je največje vozlišče potniškega prometa. Program kohezijske politike za obdobje 2021–2027, ki se financira iz več skladov, bo v pomoč pri pripravi lokalnih strategij za trajnostni promet in naložb v dodatne železniške odseke in postaje, ki bodo železniški promet dopolnjevali z lokalnimi avtobusi, kolesi in drugimi zelenimi oblikami prometa. Z reformo iz načrta za okrevanje in odpornost bo poskrbljeno, da bodo te naložbe medsebojno tesno povezane in se bodo usklajevale na nacionalni ravni, kar doslej še ni bilo doseženo.

deležnikom zagotovi dovolj časa, saj pri izvajanju že nastajajo ovire, zlasti zaradi vsesplošnega pomanjkanja delovne sile.

Pomembne reforme javnega sektorja, ki so del načrta za okrevanje in odpornost, naj bi bile sprejete v letu 2024. Cilj reforme plačnega sistema v javnem sektorju je posodobiti sistem prejemkov, vzpostaviti diferencirana plačila po segmentih javnega sektorja in odpraviti pomanjkanje določenih poklicev v javnem sektorju, hkrati pa zagotoviti vzdržnost javnih financ. Reforma, ki je trenutno predmet razprav z deležniki, naj bi se zaključila leta 2024. Ustanovitev kompetenčnega centra naj bi pripomogla k razvoju digitalnih spretnosti javnih uslužbencev in izboljšanju upravljanja človeških virov v javni upravi. Socialni partnerji so bili obveščeni o osnutkih obeh reform.

Zaščita domov in podjetij pred naravnimi nesrečami

Slovenija bo ob podpori načrta za okrevanje in odpornost ter kohezijske politike pospešila ukrepe za zaščito pred poplavami in preprečevanje poplav na nacionalni, regionalni in lokalni ravni z novim Načrtom zmanjševanja poplavne ogroženosti 2023–2027. Reforma določa, da je obvladovanje poplavne ogroženosti stalna naloga, za katero so na voljo namenska sredstva iz nacionalnega proračuna. To bo pripomoglo k preprečevanju uničujočih poplav, kot so bile poplave avgusta 2023, ki so po ocenah povzročile za 1 milijardo EUR neposredne škode gospodarstvu in skupne posredne stroške v višini 9,9 milijarde EUR.

Za pomoč pri izvajanju načrta za zaščito pred poplavami je bilo iz sredstev kohezijske politike za obdobje 2021–2027 in načrta za okrevanje in odpornost skupno 349 milijonov EUR namenjenih za zagotovitev neposredne varnosti več kot 38 000 ljudi, njihovih domov, podjetij in delovnih mest. Med ukrepi za preprečevanje poplav imajo, kolikor je mogoče, prednost sonaravne rešitve in zelena infrastruktura.

Slovenija se je uspela z učinkovito uporabo različnih virov financiranja EU hitro odzvati na naravne nesreče. S sredstvi kohezijske politike za obdobje 2021–2027 se podpirajo naložbe v tehnično opremo za nesreče, povezane s podnebjem, kot so poplave, gozdni požari, žled ali neurja. Kot dopolnitev se v okviru načrta za okrevanje in odpornost financirata sanacija območij, ki jih ogrožajo zemeljski plazovi, ter ustanovitev modularnih enot za odziv, specializiranih in usposobljenih za odzivanje na nesreče, povezane s podnebjem, na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

NADALJNJE PREDNOSTNE NALOGE V PRIHODNOSTI

Slovenija se sooča z dodatnimi izzivi, povezanimi z vzdržnostjo javnih financ, zdravstvenim varstvom, dolgotrajno oskrbo, trgom dela in zelenim prehodom. Z njihovim odpravljanjem se bo povečala njena dolgoročna konkurenčnost in zagotovila odpornost njenega gospodarstva. To bo prav tako prispevalo k dodatnemu napredku države pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja.

Pomembno je, da se opredeljeni izzivi obravnavajo na nacionalni in regionalni ravni. Tako bo mogoče zmanjšati regionalne razlike ter doseči uravnoteženo izboljšanje upravnih in naložbenih zmogljivosti po vsej državi.

Obravnavanje vzdržnosti javnih financ in njihove kakovosti

Vzdržnost javnih financ Slovenije ostaja srednjeročni in dolgoročni izziv. Srednjeročna tveganja za vzdržnost javnih financ se zdijo srednje visoka. Delež javnega dolga naj bi se do leta 2026 nekoliko zmanjševal, nato pa naj bi v letu 2034 narasel na približno 73 % BDP (glej Prilogo 21). Dolgoročna tveganja za vzdržnost javnih financ se zdijo na splošno visoka, in sicer zaradi neugodnega začetnega proračunskega položaja in predvsem predvidenega povišanja stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva. Gibanje stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva, je predvsem posledica predvidenega povišanje odhodkov za pokojnine (3,1 odstotne točke) ter odhodkov za dolgotrajno oskrbo (0,9 odstotne točke) in zdravstveno varstvo (0,9 odstotne točke) (tabela A21.1, tabela 2). Čeprav številne naložbe in reforme v načrtu za okrevanje in odpornost prispevajo k podpiranju učinkovitosti slovenskega sistema zdravstvenega varstva in sistema dolgotrajne oskrbe, bodo morda potrebni dodatni ukrepi za nadaljnje izboljšanje splošne vzdržnosti javnih financ.

Vzdržnost je tesno povezana s kakovostjo javnih financ. Slovenija razvija nov okvir za zeleno proračunsko načrtovanje, ki naj bi izboljšal kakovost javnih financ in prispeval k zelenemu prehodu ([8]). Učinkovitejše javno naročanje lahko na nekaterih področjih ustvari znatne prihranke in pomaga preusmeriti sredstva na področja, ki so bolj potrebna pomoči. Poleg tega je mogoče s pregledi porabe opredeliti manj prednostna področja ali področja, na katerih je poraba neučinkovita. Vlada bi lahko s popolno izvedbo sedanjih in preteklih ugotovitev teh pregledov preusmerila odhodke iz teh področij v reševanje fiskalnih izzivov, boljše usmerjala porabo v ljudi v stiski in izravnala stroške, ki naj bi se povišali zaradi staranja prebivalstva in novih reform (npr. v zdravstvenem sektorju itd.).

Javne naložbe so sicer obsežne, vendar bi bilo mogoče izboljšati njihovo uspešnost in učinkovitost. Zdi se, da se načrtovanje javnih naložb izvaja izključno na ravni resornih ministrstev z zgolj omejenim usklajevanjem med sektorji, vključno z ministrstvom za finance. Strateški pomen državnega razvojnega programa je težko oceniti brez skladnega sklopa dokumentov o dolgoročnem načrtovanju in celovitega srednjeročnega načrta za potencialne naložbe (glej Prilogo 13). Z boljšim usklajevanjem in upravljanjem bi se izboljšala učinkovitost javnih naložb, vključno s prednostnim razvrščanjem projektov v skladu z nacionalnimi in evropskimi prednostnimi nalogami, s čimer bi se okrepila potencial rasti in vzdržnost javnih financ.

([8]) Ministrstvo za finance, 2023, https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/Drzavni-proracun/NRP/Metodologija-za-zeleno-proracunsko-nacrtovanje.pdf

Urad za makroekonomske analize in razvoj ter Fiskalni svet sta se uveljavila kot zaupanja vredni neodvisni instituciji. Z odpravo omejitve glede števila članov tehničnega osebja Fiskalnega sveta in izboljšanim dostopom do proračunskih informacij bi se zmanjšale njegove omejitve in povečala njegova zmogljivost.

Zagotavljanje kakovosti in vzdržnosti zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe

Problematika pravočasnega dostopa do javno financiranih zdravstvenih storitev v Sloveniji se zaostruje. Zaradi pomanjkanja delovne sile so razpoložljivi viri v primarnem zdravstvenem varstvu skrajno obremenjeni ([9]). Delavci v zdravstvu, vključno z zdravniki in zdravnicami, so v začetku leta 2024 več tednov stavkali ter zahtevali boljše plačilo in boljše delovne pogoje. Tem težkim razmeram je treba nameniti pozornost.

Delež javne porabe za zdravstveno varstvo glede na BDP naj bi se srednje- do dolgoročno znatno povečal. Medtem ko je bil ta delež do leta 2023 razmeroma majhen v primerjavi s povprečjem EU, naj bi se letos povečal zaradi vključitve prostovoljnega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja v obvezno javno zdravstveno zavarovanje ([10]). Srednje- do dolgoročno naj bi se tudi javna poraba še naprej znatno povečevala zaradi: (i) hitrega staranja slovenskega prebivalstva v prihodnjih letih in desetletjih, kot je predvideno v Poročilu o staranju prebivalstva (Priloga 16) ([11]), in (ii) pričakovanega pritiska na rast plač v zdravstvenem sektorju zaradi pomanjkanja delovne sile. Zdravstvena reforma v okviru načrta za okrevanje in odpornost se osredotoča na dostop do visokokakovostnih storitev ter izboljšanje socialnih pravic in vključenost. Dodatni pritisk na javne finance zahteva nadaljnje razmisleke o mehanizmih za zaščito finančne vzdržnosti in porazdelitve bremena ob dozorevanju novega sistema in nastanku potreb, ki presegajo tiste, ki so pričakovane v načrtu za okrevanje in odpornost.

Slovenija ima težave z zagotavljanjem ustreznega števila zaposlenih za učinkovito uveljavljanje novega zakona o dolgotrajni oskrbi. Na vstopnih točkah za dolgotrajno oskrbo, ki so ključne za ocenjevanje upravičenosti posameznikov do oskrbe, obstajajo določene pomanjkljivosti v zvezi z osebjem, zlasti pomanjkanje osebja in strokovnega znanja. Za uspešno in učinkovito delovanje novega sistema dolgotrajne oskrbe bodo poleg naložb iz načrta za okrevanje in odpornost potrebne dodatne naložbe v infrastrukturo in človeške vire za vse vrste oskrbe (institucionalna oskrba, skupnostna oskrba, dnevna oskrba).

Financiranje sistema dolgotrajne oskrbe bi moralo biti dovolj fleksibilno. Trije viri financiranja, tj. nova zavarovalna shema, državni proračun in prispevki uporabnikov, naj bi pokrili ocenjene stroške sistema v sedanji obliki. Vendar obstaja tveganje, da po izteku okvira načrta za okrevanje in odpornost

([9]) S 3,3 zdravnika, ki dejansko opravlja dejavnost, na 1 000 prebivalcev je bilo v Sloveniji leta 2021 število zdravnikov pod povprečjem EU, ki znaša 4,1 na 1 000 prebivalcev. Poleg tega je le 18,6 % zdravnikov v Sloveniji splošnih zdravnikov v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 20,4 %. OECD/Evropski observatorij za zdravstvene sisteme in politike (2023), Slovenia: Country Health Profile 2023, State of Health in the EU (Slovenija – zdravstveni profil države 2023, Zdravstveno stanje v EU).

([10]) Prispevki v sheme prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja so leta 2021 predstavljali 13,4 % odhodkov za zdravstveno varstvo v Sloveniji. Ker je dodatni prispevek v obvezno zdravstveno zavarovanje enak nekdanjemu prostovoljnemu prispevku, se lahko pričakuje, da se bo delež odhodkov za zdravstveno varstvo iz javnih virov, ki je leta 2021 znašal 73,7 %, povečal za približno 13 odstotnih točk. OECD/Evropski observatorij za zdravstvene sisteme in politike (2023), Slovenia: Country Health Profile 2023, State of Health in the EU (Slovenija – zdravstveni profil države 2023, Zdravstveno stanje v EU).

([11]) Evropska komisija in Odbor za ekonomsko politiko, 2024, 2024 Ageing Report – Economic and Budgetary Projections for the 27 EU Member States (2022-2070) (Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2024 – gospodarske in proračunske projekcije za 27 držav članic EU (2022–2070)), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

dolgoročno morda ne bodo zadostovali, če bi se stroški znatno povišali, npr. zaradi inflacije ali obsežnejše uporabe dolgotrajne oskrbe od pričakovane. Zato je treba dodatno proučiti možne blažilne ukrepe, ki bi zagotovili fleksibilnost na strani prihodkov. Ti bi bili lahko v obliki rednega pregleda ali mehanizma za prilagoditev zavarovanja oziroma prispevka iz proračuna.

Uporaba kapitala in vlaganje v delo za izboljšanje produktivnosti in rasti

Kljub nedavnemu trendu pozitivne rasti slovenska podjetja še vedno vlagajo manj kot njihovi konkurenti v drugih državah. Medtem ko je bilo v obdobju 2017–2022 zabeleženo eno največjih povečanj naložb v EU, je skupni delež naložb v BDP v Sloveniji v letu 2022 ostal nekoliko nižji od povprečja EU (21,6 % v primerjavi z 22,4 % v EU). Zaposlenost se je še naprej povečevala, kapital na enoto dela pa je stagniral. Stanovanjske naložbe ostajajo razmeroma majhne, prav tako pa tudi poslovne naložbe v gradnjo in proizvode intelektualne lastnine (programska oprema, podatki, raziskave in razvoj). Po drugi strani so poslovne naložbe v stroje in opremo razmeroma velike, kar odraža veliki delež industrije v gospodarstvu. Na podlagi raziskav ([12]) je mogoče sklepati, da je nizka raven poslovnih naložb povezana s pomanjkanjem kvalificirane delovne sile. Sicer pa je delež podjetij, ki poročajo o ovirah pri naložbah, manjši od povprečja v EU (Priloga 12). Glede dostopa do posojil Slovenija ostaja nad povprečjem EU, vendar so alternativne možnosti financiranja precej omejene.

([12]) Glej raziskavo Evropske investicijske banke za leto 2023 o naložbah.

Pomanjkanje delovne sile ne vpliva le na naložbene odločitve, temveč tudi zavira kratkoročno rast. V času manjše gospodarske rasti plače hitro naraščajo, podjetja pa kopičijo delavce. Ob visoki stopnji delovne aktivnosti so možnosti za iskanje več zaposlenih v Sloveniji vse bolj omejene. Ker je stopnja aktivnosti med osebami, starejšimi od 55 let, med najnižjimi v EU, obstaja potencial za podaljšanje njihove poklicne poti. Da bi se ohranila ali povečala rast in produktivnost, bi morali delavci preiti iz manj produktivnih gospodarskih sektorjev v produktivnejše, iz tujine pa bi morali priti novi delavci.

Nizke ravni stanovanjskih naložb negativno vplivajo tudi na produktivnost, mobilnost delovne sile in privlačnost za tujo delovno silo. Zlasti za mlade postaja problematično pomanjkanje stanovanj na območjih z visoko koncentracijo zaposlenih. Zato so cene stanovanj v nekaterih regijah dosegle razmeroma visoke ravni v primerjavi z dohodki, kar vpliva na sposobnost delavcev, da se preselijo (tudi za produktivnejše delo), in otežuje privabljanje tujih delavcev. Ker je na mestnih območjih na razpolago zgolj malo stanovanj, se podaljšuje čas prevoza na delo, posledično pa se povečujejo emisije iz prometa. Nizke ravni stanovanjskih naložb ogrožajo tudi cilje obnove stanovanjskega fonda in s tem doseganje ciljev glede zmanjšanja emisij.

Izpopolnjevanje in preusposabljanje delovne sile lahko prispevata k izboljšanju učinkovitosti in produktivnosti. Vseživljenjsko učenje je postalo stalna zahteva za pomoč delavcem, da postanejo zaposljivi v sektorjih, ki so ključni za zeleno gospodarstvo in podpirajo zeleni prehod, pa tudi za priučitev uporabe digitalnih orodij za upravljanje visokotehnoloških orodij, vključno s tistimi, podprtimi z umetno inteligenco. To ne zadeva le visoko usposobljenih delavcev. Digitalne spretnosti morajo pridobiti tudi starejši in nizko usposobljeni delavci; ti jih imajo trenutno le v omejenem obsegu (glej poročilo o državi za leto 2023). Podobno bo ključno, da se spremlja in obravnava znatno povečanje deleža učencev z le nizko temeljno ravnjo znanja matematike in bralne pismenosti v preskusih v okviru

Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) organizacije OECD med letoma 2018 in 2022. V zvezi s tem bi bilo treba v trenutni reformi učnih načrtov posebno pozornost nameniti temeljnim spretnostim. Dodatno pozornost je treba nameniti tudi visokemu deležu (51,2 %) učencev, rojenih v tujini, ki niso dosegli minimalne ravni znanja matematike (Priloga 15).

Pomanjkanje delovne sile in prekarnost bi bilo mogoče odpraviti z učinkovitejšimi politikami vključevanja. Slovenski organi so leta 2023 v odziv na hudo pomanjkanje delovne sile v več sektorjih in ponavljajoče se pritožbe delodajalcev o dolgotrajnosti upravnih postopkov za pridobitev delovnih dovoljenj sprejeli ukrepe za pomoč državljanom in državljankam tretjih držav pri pridobivanju zaposlitve. Postopki za zaposlovanje tujih delavcev so bili v določeni meri poenostavljeni s spremembami Zakona o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev ter Zakona o tujcih. Poleg tega se prosilcem za azil zdaj dovoli dostop do trga dela tri mesece po vložitvi prošnje za delovno dovoljenje (prej devet mesecev). Za olajšanje in pospešitev zaposlovanja tujih delavcev bi se lahko sprejeli dodatni ukrepi. Pri obravnavi prošenj tujih delavcev so še vedno precejšnji zaostanki, pri čemer morajo mnogi zaradi pretirano zapletenih pravnih zahtev čakati od šest do osem mesecev. Te zamude so povezane s pomanjkanjem osebja, slabimi plačami, prezapleteno zakonodajo in pretirano birokratskimi upravnimi postopki, ki povzročajo preobremenjenost in zelo visoko stopnjo fluktuacije zaposlenih. Prav tako so potrebna nadaljnja prizadevanja za zmanjšanje deleža zaposlitev za določen čas med mladimi v Sloveniji, ki ostaja med najvišjimi v EU (40,7 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 35,9 %).

Razmeroma visok davčni primež stroškov dela negativno vpliva na ponudbo delovne sile in dolgoročno rast. Leta 2023 je bil davčni primež stroškov dela (obdavčitev dohodkov od dela) za samsko osebo s 50 % povprečne plače za 5,5 odstotne točke višji od povprečja EU, pri povprečni plači pa za 3,1 odstotne točke višji. Vrzel med Slovenijo in EU se je od leta 2010 povečala (glej Prilogo 19). Svetovni center za konkurenčnost IMD je za leto 2023 Slovenijo ([13]) uvrstil na 51. mesto od 64 držav glede na to, kako davčna politika podpira konkurenčnost, in kot izziv posebej opredelil visoko davčno obremenitev dela. Nižji davčni primež stroškov dela bi znižal stroške dela in spodbudil povpraševanje po delovni sili. Ponudba delovne sile bi se izboljšala tudi z višjimi neto plačami ([14]). Takšno davčno prestrukturiranje ob spoštovanju vzdržnosti javnih financ bi bilo mogoče doseči z uravnoteženjem davkov v smeri rasti prijaznih davčnih virov, ki se trenutno manj uporabljajo, vključno s periodičnimi davki na nepremičnine.

Izboljšati je mogoče tudi poslovno okolje. Ovire za poslovanje podjetij so še vedno precej številne in so na primer povezane z neučinkovitostjo državnih institucij, pretirano birokracijo in dolgotrajnimi postopki (Priloga 12). Svetovni center za konkurenčnost IMD je za leto 2023 Slovenijo ([15]) uvrstil na 42. mesto od 64 držav. Ugotovil je tudi trend zmanjševanja učinkovitosti podjetij in vlade od leta 2019. Poleg tega lahko prevelika vloga podjetij v državni lasti (od turizma do zavarovalnih trgov) v slovenskem gospodarstvu negativno vpliva na konkurenčnost in poveča neučinkovitost ([16]).

Trgi lastniških vrednostnih papirjev ostajajo premalo razviti, saj se financiranje močno opira na posojila. Slovenija je na podlagi indeksa dostopa do financiranja ([17]) Evropskega investicijskega sklada (EIF) še naprej ena od najmanj uspešnih držav z zelo majhnim deležem naložb tveganega kapitala v BDP (Priloga 12). Poleg tega imajo institucionalni vlagatelji le omejeno vlogo na trgu. Zdi se, da ni mehanizmov za

([13]) Mednarodni inštitut za razvoj menedžmenta, 2023, IMD World Competitiveness Yearbook 2023 – Country Profile Slovenia (Zbornik svetovne konkurenčnosti IMD 2023 – profil države: Slovenija), Lozana.

([14]) Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR), 2019, Ekonomski izzivi 2019, Ljubljana.

([15]) Mednarodni inštitut za razvoj menedžmenta, 2023, https://worldcompetitiveness.imd.org/.

([16]) Ekonomska raziskava OECD, Slovenija, 2022.

([17]) Delovni dokument EIF št. 2023/92, indeks dostopa MSP do financiranja EIF za leto 2022, posodobitev iz avgusta 2023.

prenos zasebnih prihrankov in tujih naložb v razvoj inovativnih, hitro rastočih podjetij, ki običajno težko pridobijo bančna posojila. Na borznem trgu je bilo zabeleženih zgolj malo majhnih prvih javnih ponudb, alternativni trg pa se načrtuje, vendar še ni vzpostavljen. Pomanjkanje naložb tveganega kapitala ter nizki odhodki za raziskave in razvoj v javnem sektorju ovirajo konkurenčnost Slovenije in negativno vplivajo na njeno uspešnost glede na sistem inovacijskih kazalnikov (Priloga 11). Ta zaostanek negativno vpliva na konkurenčnost gospodarstva ter na srednje- in dolgoročne obete za neposredne tuje naložbe in rast.

Pospešitev zelenega prehoda za okrepitev konkurenčnosti

V Sloveniji je prišlo do porasta fotovoltaičnih modulov, uporaba vetrne energije pa je še vedno počasna. Leta 2023 se je skupna zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov v Sloveniji medletno povečala za 23 %, s čimer se je nadaljeval pozitivni trend, zabeležen v prejšnjih letih. Samo v letu 2023 je bilo v Sloveniji nameščenih za 408 MW novih fotovoltaičnih modulov, s čimer se je skupna nameščena zmogljivost fotovoltaičnih naprav povečala na več kot 1 GW. Hkrati se je vetrna zmogljivost povečevala izredno počasi, saj je skupna nameščena zmogljivost znašala le 3 MW (glej Prilogo 7), ocene pa kažejo potencialno namestitev do 6–15 GW ([18]). Zato so potrebna nadaljnja prizadevanja, npr. odprava preostalih ozkih grl v postopkih izdaje dovoljenj za vetrne turbine, da bi lahko v celoti izkoristili potencial obnovljivih virov energije v Sloveniji v skladu s cilji EU glede energije iz obnovljivih virov za leto 2030. Krepitev elektroenergetskega omrežja, ki presega ukrepe iz načrta za okrevanje in odpornost, in uvajanje shranjevanja električne energije sta še naprej ključnega pomena za stalno priključevanje novih naprav za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in uravnoteženje sistema.

([18]) https://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/projekt-res-slovenia/

Zaradi velike odvisnosti od fosilnih goriv sta slovensko gospodarstvo in prebivalstvo izpostavljena morebitnim cenovnim šokom in omejitvam v oskrbi. Slovenija je sprejela ukrepe za zmanjšanje odvisnosti od uvoza plina po plinovodih iz Rusije s sklenitvijo sporazumov o dobavi z Alžirijo. Za obravnavanje strukturne odvisnosti od plina in drugih fosilnih goriv je treba pospešiti zeleni prehod gospodarstva. Obsežnejša uporaba obnovljivih virov energije in uvajanje ukrepov za povečanje energijske učinkovitosti v vseh gospodarskih sektorjih, ki presegajo tiste, ki so že načrtovani v načrtu za okrevanje in odpornost, sta ključna za znižanje stroškov energije. V prizadevanjih za zmanjšanje povpraševanja po energiji in odvisnosti od fosilnih goriv ostaja prednostna naloga izvajanje ukrepov za povečanje energijske učinkovitosti v gradbeništvu.

Ključno je prilagajanje podnebnim spremembam. Slovenija je izredno občutljiva na vremenske dogodke, povezane s podnebnimi spremembami, pri čemer največje tveganje predstavljajo poplave (glej Prilogo 5). To so dodatno potrdile katastrofalne poplave avgusta 2023, ki so prizadele velik del ozemlja Slovenije in povzročile doslej največjo gospodarsko škodo. Za blaženje posledic poplav ob hkratnem ohranjanju prostega pretoka rek in vodnih ekosistemov so ključne zelena infrastruktura in sonaravne rešitve (glej prilogi 6 in 17). Poleg tega še niso odpravljene vse institucionalne pomanjkljivosti, povezane s podnebnimi spremembami.

Izziv ostajata doseganje trajnostnega gospodarjenja z vodo in varstvo biotske raznovrstnosti. Ocenjena letna naložbena vrzel na področju trajnostnega gospodarjenja z vodo ter biotske raznovrstnosti in ekosistemov ostaja velika (glej Prilogo 6). Zaradi vse večjih pritiskov na vodo in naravo, ki izhajajo iz vremenskih dogodkov, povezanih s podnebnimi spremembami, in intenzivnega kmetijstva bo bistveno zagotoviti bolj trajnostno in učinkovitejšo rabo vode in drugih naravnih virov.

Uporaba trajnostnih prevoznih sredstev v Sloveniji še vedno zaostaja. Veliko zanašanje na osebne avtomobile in še vedno

nezadostna uporaba trajnostnih načinov prevoza negativno vplivata na zmožnost države, da bi prispevala k doseganju cilja EU glede zmanjšanja porabe končne energije za 11,7 % do leta 2030. Poti z osebnim avtomobilom so leta 2021 predstavljale 90 % prevoženih razdalj v Sloveniji (glej prilogi 6 in 17). Kljub številnim velikim naložbam v železniški promet je mogoče še dodatno povečati uporabo javnega prevoza, in sicer z izboljšanjem pogostosti, zanesljivosti, dostopnosti in razpoložljivosti nacionalnega in lokalnega javnega železniškega in avtobusnega prevoza, zlasti z mehkimi ukrepi, kot sta usklajevanje voznih redov in izdajanje enotnih vozovnic.

Okvir 4:

Vmesni pregled financiranja kohezijske politike za Slovenijo

Vmesni pregled skladov kohezijske politike je priložnost za oceno programov kohezijske politike ter reševanje porajajočih se potreb in izzivov v državah članicah EU in njihovih regijah. Države članice pregledujejo vsak program posebej, pri čemer med drugim upoštevajo izzive, opredeljene v okviru evropskega semestra, tudi v specifičnih priporočilih za države za leto 2024. Država članica na podlagi tega pregleda predlaga dokončno dodelitev 15 % sredstev EU, vključenih v vsak program.

Slovenija je napredovala pri izvajanju programov kohezijske politike in evropskega stebra socialnih pravic, vendar ostajajo izzivi, kot je opisano v tem poročilu, med drugim v prilogah 14 in 17. Natančneje, v Sloveniji še naprej obstajajo izrazite regionalne razlike med Osrednjeslovensko regijo in drugimi deli države. Ob tem je pomembno, da se nadaljuje izvajanje načrtovanih prednostnih nalog in se pri tem posebna pozornost namenja: (i) zaščiti pred poplavami in ukrepom za blažitev podnebnih sprememb z dajanjem prednosti sonaravnim rešitvam; (ii) trajnostnim prevoznim sredstvom, da se zmanjša velika odvisnost od osebnih avtomobilov pri prevozu na delo; (iii) območnim načrtom za pravični prehod, ki podpirajo postopno opustitev uporabe premoga in krepitev upravne zmogljivosti za upravljanje kohezijskih skladov; (iv) javno-zasebnim partnerstvom za raziskave in razvoj, namenjenih povečanju produktivnosti dela; (v) izobraževanju odraslih, tudi na področju digitalnih in zelenih spretnosti, ter aktivnim politikam zaposlovanja, tj. ukrepom za pomoč ranljivim skupinam pri iskanju ali ohranjanju zaposlitve; (vi) modernizaciji in digitalizaciji socialnih storitev in storitev za trg dela; (vii) okrepitvi vključevanja delavcev migrantov na trg dela in v družbo ter (viii) pospeševanju deinstitucionalizacije in razvoja kakovostnih, ustreznih in cenovno dostopnih socialnih storitev v skupnosti, zlasti dolgotrajne oskrbe, da se poveča socialna vključenost.

Slovenija bi lahko poleg tega izkoristila priložnosti, ki jih ponuja platforma za strateške tehnologije za Evropo (STEP) ([19]), da bi spodbudila naložbe v razvoj in proizvodnjo čistih in z viri gospodarnih tehnologij, zlasti v sektorju obnovljivih virov energije in ogrevanja. Prav tako je za dolgoročno konkurenčnost in vzdržnost slovenskih podjetij ključno reševanje problematike pomanjkanja spretnosti in delovne sile.

([19]) Uredba (EU) 2024/795.

KLJUČNE UGOTOVITVE

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost s širokim naborom politik vključuje ukrepe za obravnavanje vrste strukturnih izzivov v sinergiji z drugimi skladi EU, vključno s skladi kohezijske politike, in sicer s:

- **pospešitvijo uvajanja naprav za proizvodnjo** energije iz obnovljivih virov ter spodbujanjem naložb v zeleni in digitalni prehod, tudi v pridobivanje digitalnih in zelenih spretnosti, da se izobraževalni sistem uskladi s potrebami trga dela;

- **pospešitvijo načrtovanja in izvajanja zaščite pred poplavami** in preprečevanja poplav ter odzivanja na druge naravne nesreče;

- **odpravljanjem upravnih in regulativnih ovir** ter povečanjem profesionalizacije, digitalizacije in konkurence v sistemu javnega naročanja;

- **krepitvijo sistema zdravstvenega varstva, sistema dolgotrajne oskrbe in pokojninskega sistema** z ustreznimi reformami.

Pri izvajanju slovenskega načrta za okrevanje in odpornost se porajajo vse večji izzivi. Obnovitev prizadevanj je ključna za uspešno izvedbo vseh ukrepov iz slovenskega načrta za okrevanje in odpornost do avgusta 2026.

Poleg reform in naložb, predvidenih v načrtu za okrevanje in odpornost ter programih kohezijske politike, bi bilo za Slovenijo koristno, da bi:

- **izvajala politike, ki podpirajo dolgoročno vzdržnost javnih financ**, in sicer s preusmerjanjem davčne obremenitve z dela na rasti prijaznejše vire in zagotavljanjem vzdržnosti sistema socialne zaščite, ki presega ukrepe, sprejete v načrtu za okrevanje in odpornost;

- **izboljšala učinkovitost javnih naložb**, vključno z izvajanjem pregledov porabe za prednostno razvrščanje odhodkov in reševanje novih fiskalnih izzivov, predvsem na področjih, na katerih se pričakuje, da bodo zaradi reform ali staranja prebivalstva narasli stroški;

- **sprejela ukrepe za nadaljnje spodbujanje zasebnih naložb**, tudi v stanovanja na velikih mestnih območjih, raziskave in inovacije;

- **izboljšala pogoje za naložbe tveganega kapitala** in institucionalne vlagatelje ter za udeležbo na finančnih trgih;

- **sprejela dodatne ukrepe za zagotovitev razpoložljivosti kvalificirane delovne sile** z odpravo pomanjkanja spretnosti, ki prevladuje v zdravstvu in dolgotrajni oskrbi ter v drugih proizvodnih sektorjih gospodarstva; to bi lahko zajemalo: (i) nadaljnje spodbujanje več ljudi k delu ali iskanju zaposlitve; (ii) premestitev delavcev iz sektorjev z nizko produktivnostjo v sektorje z visoko produktivnostjo; (iii) poenostavitev postopkov za izdajanje delovnih dovoljenj delavcem iz tretjih držav ter (iv) krepitev temeljnih in digitalnih spretnosti, zlasti med mladimi, tudi s krepitvijo temeljnih spretnosti v šolskih učnih načrtih v okviru sedanje reforme učnih načrtov;

- **dodatno okrepila elektroenergetsko omrežje** in uvajanje naprav za shranjevanje, da se omogoči stalno vključevanje obnovljivih virov energije;

- **okrepila odpornost na vremenske dogodke, povezane s podnebnimi**

spremembami, ob hkratnem zagotavljanju trajnostnega gospodarjenja z vodo in varstva biotske raznovrstnosti;

- **znatno povečala uporabo javnega prevoza** z opiranjem na ukrepe, kot sta izdajanje enotnih vozovnic in usklajevanje voznih redov.

PRILOGE

SEZNAM PRILOG

Presečni kazalniki 24

A1. Cilji trajnostnega razvoja 24

A2. Napredek pri izvajanju specifičnih priporočil za državo 27

A3. Načrt za okrevanje in odpornost – izvajanje 31

A4. Drugi instrumenti EU za okrevanje in rast 33

A5. Odpornost 36

Okoljska trajnostnost 38

A6. Evropski zeleni dogovor 38

A7. Energijski prehod in konkurenčnost 43

A8. Pravičen prehod na podnebno nevtralnost 48

Produktivnost 51

A9. Produktivnost, učinkovita raba in krožnost virov 51

A10. Digitalna preobrazba 54

A11. Inovacije 57

A12. Industrija in enotni trg 60

A13. Javna uprava 66

Pravičnost 69

A14. Izzivi na področju zaposlovanja, spretnosti ter socialne politike glede na evropski steber socialnih pravic 69

A15. Izobraževanje in usposabljanje 72

A16. Health and health systems 75

A17. Gospodarska in socialna uspešnost na regionalni ravni 78

Makroekonomska stabilnost 82

A18. Ključna gibanja v finančnem sektorju 82

A19. Obdavčitev 85

A20. Tabela ključnih gospodarskih in finančnih kazalnikov 88

A21. Analiza vzdržnosti dolga 89

SEZNAM TABEL

A2.1. Zbirna tabela specifičnih priporočil za Slovenijo za obdobje 2019–2023 28

A3.1. Ključna dejstva iz slovenskega načrta za okrevanje in odpornost 31

A3.2. Ukrepi iz slovenskega načrta za okrevanje in odpornost 32
A4.1. Podpora iz instrumentov EU v Sloveniji 35
A5.1. Indeksi odpornosti po vseh razsežnostih za Slovenijo in EU-27 36
A6.1. Kazalniki, ki merijo napredek pri evropskem zelenem dogovoru z makroekonomskega vidika 42
A7.1. Ključni energetski kazalniki 47
A8.1. Ključni kazalniki za pravičen prehod v Sloveniji 49
A9.1. Kazalniki krožnosti 52
A10.1. Ključni cilji digitalnega desetletja, ki se spremljajo s kazalniki indeksa digitalnega gospodarstva in družbe 55
A11.1. Ključni kazalniki inovacij 59
A12.1. Industrija in enotni trg 65
A13.1. Kazalniki delovanja javne uprave 67
A14.1. Pregled socialnih kazalnikov za Slovenijo 69
A14.2. Položaj Slovenije glede ciljev na področju zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine do leta 2030 70
A15.1. Cilji na ravni EU in drugi kontekstualni kazalniki v okviru strateškega okvira za evropski izobraževalni prostor 73
A16.1. Ključni kazalniki zdravja 76
A17.1. Izbrani kazalniki na regionalni ravni – Slovenija 79
A18.1. Kazalniki finančne trdnosti 83
A19.1. Kazalniki obdavčitve 85
A20.1. Ključni gospodarski in finančni kazalniki 88
A21.1 Analiza vzdržnosti dolga za Slovenijo 91
A21.2 Toplotna karta tveganj za vzdržnost javnih financ za Slovenijo 91

SEZNAM GRAFOV

A1.1. Napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji 24
A2.1. Napredek Slovenije pri izvajanju specifičnih priporočil za obdobje 2019–2023 (evropski semester 2024) 27
A3.1. Skupna nepovratna sredstva, izplačana v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost 32
A3.2. Ukrepi iz slovenskega načrta za okrevanje in odpornost 32
A4.1. Porazdelitev sredstev kohezijske politike po ciljih politike v Sloveniji 34
A4.2. Porazdelitev sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost po stebrih v Sloveniji 34
A6.1. Emisije toplogrednih plinov iz sektorjev, ki so vključeni v porazdelitev prizadevanj, v Mt ekvivalenta CO2, 2005–2022 38
A6.2. Spremembe gostote živine in obsega ekološkega kmetovanja 40
A6.3. Vrzel v okoljskih naložbah, letno povprečje 41
A7.1. Maloprodajne cene energije za gospodinjstva ter industrijo in storitve v Sloveniji 43
A7.2. Gibanja cen električne energije za negospodinjske odjemalce (EU in tuji partnerji) 44
A7.3. Nameščena zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (levo) in mešanica proizvodnje električne energije (desno) v Sloveniji 44
A8.1. Izzivi v zvezi s pravičnim prehodom v Sloveniji 48
A8.2. Stopnja prostih delovnih mest v sektorjih v preoblikovanju in rudarstvu 50
A9.1. Emisije ETS po sektorjih od leta 2013 51
A9.2. Obdelava komunalnih odpadkov 52
A12.1. Realna produktivnost dela v industriji na opravljeno uro 60
A12.2. Produktivnost dela in stroški dela na enoto na ravni industrije 61
A13.1. Učinkovitost vlade 66
A15.1. Stopnje poduspešnosti po področjih, PISA 2012, 2018 in 2022 72
A16.1. Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (v letih) 75
A16.2. Predvideno povečanje javnofinančnih odhodkov za zdravstveno varstvo v obdobju 2024–2070 75
A19.1. Davčni prihodki za različne vrste davkov kot % skupne obdavčitve 86
A19.2. Davčni primež za prejemnike edinega in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu kot % skupnih stroškov dela, 2023 86

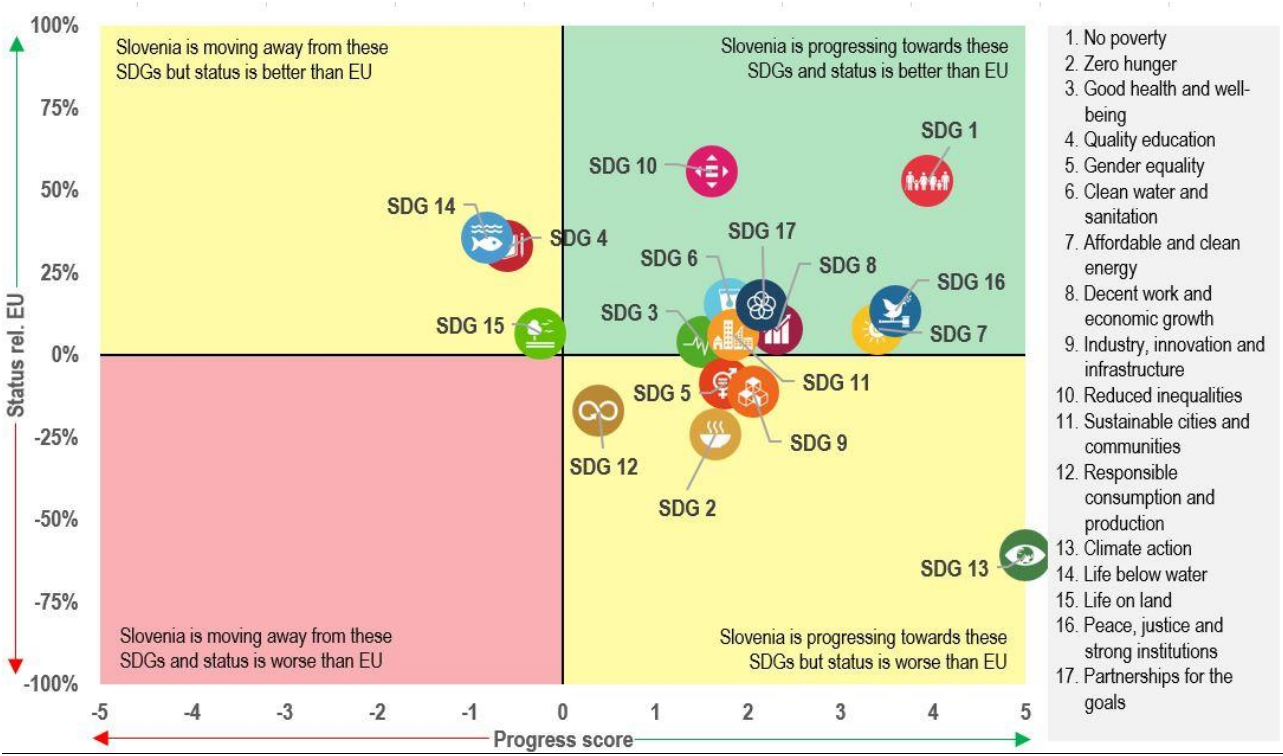
SEZNAM ZEMLJEVIDOV

A17.1. Slovenija, NUTS-3: rast BDP na prebivalca (2013–2022) 78

V tej prilogi je ocenjen napredek Slovenije pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v skladu s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. 17 ciljev trajnostnega razvoja in z njimi povezani kazalniki tvorijo okvir politike v okviru agende ZN za trajnostni razvoj do leta 2030. Cilj je odpraviti vse oblike revščine, se boriti proti neenakostim ter obvladati podnebne spremembe in okoljsko krizo, pri tem pa poskrbeti, da nihče ne bo prezrt. EU in njene države članice so zavezane temu zgodovinskemu svetovnemu okvirnemu sporazumu in imajo aktivno vlogo pri doseganju čim večjega napredka pri ciljih trajnostnega razvoja. Spodnji graf temelji na sklopu kazalnikov EU za cilje trajnostnega razvoja, ki so bili razviti za spremljanje napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v okviru EU.

Slovenija se izboljšuje pri večini kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z *okoljsko trajnostnostjo* (cilji trajnostnega razvoja 2, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 15), vendar mora pri nekaterih ciljih (2 in 12) še dohiteti povprečje EU. Čeprav je država dosegla določen napredek pri povečevanju zmogljivosti za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov in razogljičenju sektorja ogrevanja (glej Prilogo 7), je leta 2022 še vedno uporabljala mehanizem statističnega prenosa, da bi dosegala 25 % energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije (cilj trajnostnega razvoja 7). Načrt za okrevanje in odpornost naj bi povečal zmogljivost Slovenije za energijo iz obnovljivih virov z obravnavo regulativnih izzivov (glej Prilogo 7). Slovenija je v zadnjih nekaj letih dosegla določen napredek pri cilju trajnostnega razvoja 13 (podnebni ukrepi), vendar mora še dohiteti povprečje EU. Natančneje, država je zmanjšala neto emisije toplogrednih plinov z 9,0 tone na prebivalca v letu 2017 na 7,3 tone na prebivalca v letu 2022, kar zdaj ustreza povprečni vrednosti EU za leto 2022. Kljub izboljšavam na področju industrije, inovacij in infrastrukture (cilj trajnostnega razvoja 9) mora Slovenija pri nekaterih kazalnikih še dohiteti povprečje EU. Delež avtobusov in vlakov v potniškem prometu je

Graf A1.1: **Napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji**

Za podrobne nabore podatkov o različnih ciljih trajnostnega razvoja glej letno poročilo Eurostata o trajnostnem razvoju v Evropski uniji; za podrobnosti o obsežnih podatkih o kratkoročnem napredku držav članic po posameznih državah glej: Ključne ugotovitve – Kazalniki trajnostnega razvoja – Eurostat (europa.eu). Visok položaj ne pomeni, da je država blizu izpolnitve določenega cilja trajnostnega razvoja, temveč kaže, da je uspešnejša od povprečja EU. Ocena napredka je absolutno merilo, ki temelji na trendih kazalnikov v zadnjih petih letih. Pri izračunu se ne upoštevajo ciljne vrednosti, saj večina ciljev politike EU velja le za agregatno raven EU. Glede na razpoložljivost podatkov za posamezni cilj ni vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja prikazanih za vsako državo.
Vir: Eurostat, zadnja posodobitev 25. aprila 2024. Podatki se nanašajo predvsem na obdobje 2017–2022 ali 2018–2023. Podatki o ciljih trajnostnega razvoja v poročilu in njegovih prilogah se lahko zaradi različnih presečnih datumov razlikujejo.

zelo nizek (10,0 % leta 2021 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 13,7 %). Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vsebuje več ukrepov, katerih cilj je povečati trenutno nizko uporabo javnega prevoza in znatno izboljšati železniško infrastrukturo države, kar bo Sloveniji pomagalo pri reševanju tega izziva. Kar zadeva življenje v vodi (cilj trajnostnega razvoja 14), je delež morskih zavarovanih območij v državi (5 % v letu 2021) občutno nižji od povprečja EU (12,1 % v letu 2021).

Slovenija je uspešna ali se izboljšuje pri nekaterih kazalnikih ciljev trajnostnega razvoja, povezanih s *pravičnostjo* (cilji trajnostnega razvoja 1, 4, 5, 7, 8, 10), vendar mora pri dostopu do zdravstvenega varstva (cilj trajnostnega razvoja 3) dohiteti povprečje EU. Država se je dobro odrezala pri revščini in osnovnih potrebah (cilj trajnostnega razvoja 1) in ima v primerjavi s povprečjem EU (21,6 % v letu 2022) nizek delež oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti (13,3 % v letu 2022). Poleg tega je izboljšala rezultate pri kazalniku enakosti spolov v zvezi s pravičnostjo (cilj trajnostnega razvoja 5), vendar še ni dohitela povprečja EU. Kakovost izobraževanja (cilj trajnostnega razvoja 4) je nad povprečjem EU, vendar se slabša. Glede na raziskavo PISA 2022 približno četrtina učencev in učenk iz Slovenije ne dosega minimalne ravni znanja matematike in bralne pismenosti, stopnja učencev s podpovprečnimi dosežki pa se je med letoma 2018 in 2022 znatno povišala (za 8,2 %) tako pri matematiki kot pri branju. Kljub dobremu napredku pri cenovno dostopni in čisti energiji (cilj trajnostnega razvoja 7) je Slovenija pri tem cilju le rahlo nad povprečjem EU. Kar zadeva dostop do zdravstvenega varstva (cilj trajnostnega razvoja 3), so neizpolnjene potrebe po zdravstveni oskrbi po lastnem poročanju večje kot v EU (v letu 2022 3,7 % prebivalstva, starega 16 let ali več; povprečje EU: 2,2 %). Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vsebuje več ukrepov za učinkovito obravnavanje tega izziva, vključno s ključnimi reformami na področju dolgotrajne oskrbe in zdravstvenega varstva.

Slovenija dosega dobre rezultate pri večini kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja, povezanih s *produktivnostjo* (cilji trajnostnega razvoja 4, 8 in 9), vendar mora pri cilju trajnostnega razvoja 9 še dohiteti povprečje EU. Dosegla je znaten napredek na področju trajnostne infrastrukture (cilj trajnostnega razvoja 9) glede deleža gospodinjstev z visokohitrostno internetno povezavo. Ta delež se je povečal s 50,4 % leta 2015 na 65,5 % leta 2020 in 75,5 % leta 2022. Kar zadeva digitalne spretnosti (cilj trajnostnega razvoja 4), delež odraslih z vsaj temeljnimi digitalnimi spretnostmi ostaja pod povprečjem EU (46,7 % leta 2023; povprečje EU: 55,6 %), zato mora Slovenija nadoknaditi zaostanek. Delež odraslih, starih od 16 do 74 let, z vsaj temeljnimi digitalnimi spretnostmi se je sčasoma zmanjšal z 49,7 % (leta 2021) na 46,7 % (leta 2023). To pomeni, da več kot polovica slovenskega prebivalstva, starega od 16 do 74 let, nima osnovnih digitalnih spretnosti. Slovenski načrt za okrevanje in odpornost bo prispeval k digitalizaciji javnega in zasebnega sektorja v državi ter okrepitvi digitalnih spretnosti. Ukrepi v okviru načrta bodo zagotovili nadaljnji napredek pri teh ciljih trajnostnega razvoja.

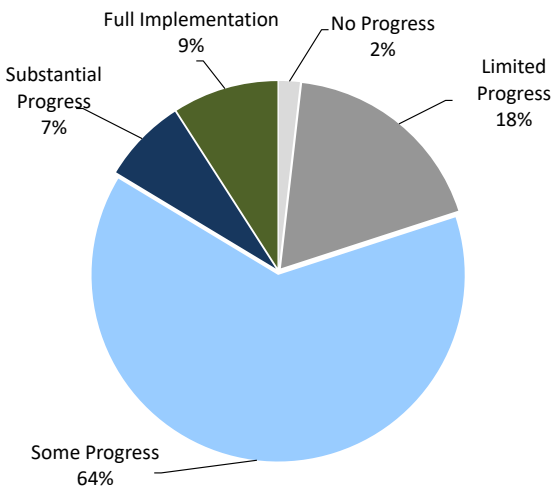
Slovenija na splošno dosega dobre rezultate pri kazalnikih ciljev trajnostnega razvoja, povezanih z *makroekonomsko stabilnostjo* (cilji trajnostnega razvoja 8, 16 in 17). Prav tako dosega dobre rezultate pri kazalnikih, ki merijo zaposlenost (cilj trajnostnega razvoja 8). Natančneje, odstotek mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo, je v primerjavi s povprečjem EU nizek (7,8 % leta 2023; povprečje EU: 11,2 %), pod povprečjem EU pa je tudi stopnja dolgotrajne brezposelnosti (1,4 % leta 2022; povprečje EU: 2,1 %). Pri cilju trajnostnega razvoja 16 (mir, pravičnost in močne institucije) Slovenija dohiteva povprečje EU. Po najnovejših podatkih je zaznana neodvisnost pravosodnega sistema v Sloveniji zdaj prvič dosegla povprečje EU (leta 2023 jo je 53 % slovenskega prebivalstva ocenilo kot zelo ali precej dobro; povprečje EU: 53 %). Realni BDP Slovenije na prebivalca še vedno zaostaja za povprečjem EU (cilj trajnostnega razvoja 8) (22 090 EUR leta 2023; povprečje EU: 28 940 EUR). Država je imela tudi nižji delež naložb v BDP (cilj trajnostnega razvoja 8) od povprečja EU (21,6 % BDP leta 2022; povprečje EU: 22,7 %). Za Slovenijo je poseben izziv dolgoročna vzdržnost javnih financ, in sicer zaradi staranja prebivalstva in pritiskov na javnofinančne odhodke iz naslova pokojnin, zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe. V slovenski načrt za okrevanje in odpornost so vključeni ukrepi za odpravo učinka dolgotrajne oskrbe na vzdržnost javnih financ. Kar zadeva „partnerstva za doseganje ciljev“ (cilj trajnostnega razvoja 17),

država dobro napreduje in je uspešnejša od povprečja EU.

Ker so cilji trajnostnega razvoja krovni okvir, so vse povezave z zadevnimi cilji trajnostnega razvoja pojasnjene ali prikazane z ikonami v drugih prilogah.

Komisija je ocenila izvajanje specifičnih priporočil za državo za obdobje 2019–2023 ([20]), naslovljenih na Slovenijo v okviru evropskega semestra. Ta priporočila se nanašajo na številna področja politike, ki so povezana s 14 od 17 ciljev trajnostnega razvoja (glej prilogi 1 in 3). V oceni so upoštevani dosedanji ukrepi politike, ki jih je sprejela Slovenija, ter zaveze iz načrta za okrevanje in odpornost ([21]). V tej fazi izvajanja načrta za okrevanje in odpornost je bil pri 64 % specifičnih priporočilih za Slovenijo, ki so bila v obdobju 2019–2023 osredotočena na strukturna vprašanja, zabeležen vsaj „določen napredek“, pri 18 % pa je bil zabeležen „omejen napredek“ (glej graf A2.1). Ob nadaljnjem izvajanju načrta za okrevanje in odpornost se v prihodnjih letih pričakuje znaten napredek pri obravnavanju strukturnih specifičnih priporočil za državo.

Graf A2.1: **Napredek Slovenije pri izvajanju specifičnih priporočil za obdobje 2019–2023 (evropski semester 2024)**

Vir: Evropska komisija.

([20]) Specifična priporočila za državo iz leta 2023: EUR-Lex – 32023H0901(24) – SL – EUR-Lex (europa.eu)

Specifična priporočila za državo iz leta 2022: EUR-Lex – 32022H0901(24) – SL – EUR-Lex (europa.eu)

Specifična priporočila za državo iz leta 2021: EUR-Lex – 32021H0729(25) – SL – EUR-Lex (europa.eu).
Specifična priporočila za državo iz leta 2020: EUR-Lex – 32020H0826(24) – SL – EUR-Lex (europa.eu).
Specifična priporočila za državo iz leta 2019: EUR-Lex – 32019H0905(24) – SL – EUR-Lex (europa.eu)

([21]) Države članice so bile pozvane, naj v svojih načrtih za okrevanje in odpornost učinkovito obravnavajo vsa ustrezna specifična priporočila za države, ki jih je nanje naslovil Svet, ali znaten del njih. Ocena izvajanja specifičnih priporočil za Slovenijo, predstavljena tukaj, upošteva stopnjo izvajanja ukrepov, vključenih v načrt za okrevanje in odpornost, in ukrepov, izvedenih zunaj načrta za okrevanje in odpornost, v času ocene. Ukrepi, določeni v Prilogi k sprejetemu Izvedbenemu sklepu Sveta o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost, ki še niso sprejeti ali izvedeni, vendar se v skladu z metodologijo ocenjevanja specifičnih priporočil za države štejejo za verodostojno napovedane, dobijo oceno „omejen napredek“. Ko so ti ukrepi izvedeni, lahko dobijo oceno „določen/znaten napredek“ ali „v celoti izvedeno“, kakor je ustrezno.

Tabela A2.1:**Zbirna tabela specifičnih priporočil za Slovenijo za obdobje 2019–2023**

Slovenia	Assessment in May 2024	RRP coverage of CSRs until 2026	Relevant SDGs
2019 CSR 1	**Limited progress**		
Achieve the medium-term budgetary objective in 2020.	No longer relevant	Not applicable	SDG 8, 16
Adopt and implement reforms in healthcare	Limited Progress	Relevant RRP measures planned as of 2024	SDG 3
and long-term care that ensure quality, accessibility and long-term fiscal sustainability.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented since 2021.	SDG 3
Ensure the long-term sustainability and adequacy of the pension system, including by adjusting the statutory retirement age restricting early retirement and other forms of early exit from the labour market.	Limited Progress	Relevant RRP measures planned as of 2024.	SDG 8
Increase the employability of low-skilled and older workers by improving labour market relevance of education and training, lifelong learning and activation measures, including through better digital literacy.	Some Progress	Not applicable	SDG 4, 8
2019 CSR 2	**Some progress**		
Support the development of equity markets.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 8, 9
Improve the business environment by reducing regulatory restrictions and administrative burden.	Some Progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 8, 9
Improve competition, professionalisation and independent oversight in public procurement.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 9
Carry out privatisations in line with the existing plans.	Some Progress	Not applicable	SDG 9
2019 CSR 3	**Some progress**		
Focus investment-related economic policy on research and innovation,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 9, 10, 11
low carbon and energy transition,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 9, 10, 11, 13
sustainable transport, in particular rail, and	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 10, 11
environmental infrastructure, taking into account regional disparities.	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 6, 10, 11, 12, 15
2020 CSR 1	**Some progress**		
Take all necessary measures, in line with the general escape clause of the Stability and Growth Pact, to effectively address the COVID-19 pandemic, sustain the economy and support the ensuing recovery. When economic conditions allow, pursue fiscal policies aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring debt sustainability, while enhancing investment.	No longer relevant	Not applicable	SDG 8, 16
Ensure the resilience of the health and long-term care system, including by providing the adequate supply of critical medical products and addressing the shortage of health workers.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 3
2020 CSR 2	**Substantial progress**		
Mitigate the social and employment impact of the COVID-19 crisis, including by providing adequate income replacement and social protection,	Substantial Progress	Relevant RRP measures planned as of 2021.	SDG 1, 2, 8, 10
enhancing short-time work schemes and through flexible working arrangements.	Substantial Progress	Relevant RRP measures planned as of 2024.	SDG 8
Ensure that these measures provide adequate protection for non-standard workers.	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2025.	SDG 1, 2, 8, 10
2020 CSR 3	**Some progress**		
Continue to swiftly implement measures to provide liquidity and financing to businesses and households and	Full Implementation	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 8, 9
reduce administrative burden.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 8, 9
Front-load mature public investment projects and	Substantial Progress	Relevant RRP measures planned as of 2023.	SDG 8, 16
promote private investment to support the economic recovery.	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2023	SDG 8, 9
Focus investment on the green and digital transition, in particular on clean and efficient production and use of energy,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 9, 13
environmental infrastructure,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 6, 12, 15
sustainable transport,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 11
research and innovation, and	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2021.	SDG 9
the rollout of the 5G network.	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 9
Promote digital capacities of businesses, and	Some Progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 9

(nadaljevanje na naslednji strani)

Tabela (nadaljevanje)

strengthen digital skills,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 4
e-commerce and	Limited Progress	Relevant RRP measures planned as of 2021.	SDG 9
e-health.	Limited Progress	Relevant RRP measures planned as of 2024.	SDG 3
2021 CSR 1	**No longer relevant**		
In 2022, maintain a supportive fiscal stance, including the impulse provided by the Recovery and Resilience Facility, and preserve nationally financed investment.	No longer relevant	Not applicable	SDG 8, 16
When economic conditions allow, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring fiscal sustainability in the medium term.	No longer relevant	Not applicable	SDG 8, 16
At the same time, enhance investment to boost growth potential. Pay particular attention to the composition of public finances, on both the revenue and expenditure sides of the budget, and to the quality of budgetary measures in order to ensure a sustainable and inclusive recovery. Prioritise sustainable and growth-enhancing investment, in particular investment supporting the green and digital transition.	No longer relevant	Not applicable	SDG 8, 16
Give priority to fiscal structural reforms that will help provide financing for public policy priorities and contribute to the long-term sustainability of public finances, including, where relevant, by strengthening the coverage, adequacy, and sustainability of health and social protection systems for all.	No longer relevant	Not applicable	SDG 8, 16
2022 CSR 1	**Some Progress**		
In 2023, ensure that the growth of nationally-financed current expenditure is in line with an overall neutral policy stance, taking into account continued temporary and targeted support to households and firms most vulnerable to energy price hikes and to people fleeing Ukraine. Stand ready to adjust current spending to the evolving situation.	Full Implementation	Not applicable	SDG 8, 16
Expand public investment for the green and digital transition and for energy security, including by making use of the RRF, RePowerEU and other EU funds.	Some Progress	Not applicable	SDG 8, 16
For the period beyond 2023, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions.	Full Implementation	Not applicable	SDG 8, 16
Ensure the long-term fiscal sustainability of the healthcare and	Limited Progress	Relevant RRP measures planned as of 2024	SDG 3
long-term care systems.	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2023	SDG 3
Introduce compensating measures to finalise the shift from labour taxes, including by rebalancing towards more green and growth-friendly taxes.	Limited Progress		SDG 8, 10, 12
2022 CSR 2			
Proceed with the implementation of its recovery and resilience plan, in line with the milestones and targets included in the Council Implementing Decision of 28 July 2021.	RRP implementation is monitored by assessing RRP payment requests and analysing reports published twice a year on the achievement of the milestones and targets. These are to be reflected in the country reports.		
Submit the 2021-2027 cohesion policy programming documents with a view to finalising their negotiations with the Commission and subsequently starting their implementation.	Progress on the cohesion policy programming documents is monitored under the EU cohesion policy.		
2022 CSR 3	**Some Progress**		
Diversify imports of fossil fuels and reduce overall reliance on fossil fuels	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 9, 13
by accelerating the deployment of renewables, in particular by further streamlining permitting procedures,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 8, 9, 13
and strengthening of the electricity distribution network.	Limited Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 9, 13
Increase implementation of energy efficiency measures, notably in the building sector,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7
electrification of the transport sector,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 11
and by ensuring that energy infrastructure and interconnections have sufficient capacity.	Some Progress		SDG 7, 9, 13
2023 CSR 1	**Some Progress**		
Wind down the energy support measures in force by the end of 2023 using the related savings to reduce the government deficit. Should renewed energy price increases necessitate support measures, ensure that these are targeted at protecting vulnerable households and firms, fiscally affordable, and preserve incentives for energy savings.	Substantial Progress	Not applicable	SDG 8, 16
Ensure prudent fiscal policy, in particular by limiting the nominal increase in nationally financed net primary expenditure in 2024 to not more than 5.5%.	Some Progress	Not applicable	SDG 8, 16
Preserve nationally financed public investment and ensure the effective absorption of RRF grants and other EU funds, in particular to foster the green and digital transitions.	Full Implementation	Not applicable	SDG 8, 16

(nadaljevanje na naslednji strani)

Tabela (nadaljevanje)

For the period beyond 2024, continue to pursue a medium-term fiscal strategy of gradual and sustainable consolidation, combined with investments and reforms conducive to higher sustainable growth, to achieve a prudent medium-term fiscal position.	Full Implementation	Not applicable	SDG 8, 16
Ensure the long-term fiscal sustainability of the healthcare and	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2024	SDG 3
long-term care systems	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2023	SDG 3
Rebalance tax revenues towards more growth-friendly and sustainable sources.	no progress	Not applicable	SDG 8, 10, 12
2023 CSR 2			
Ensure an effective governance structure and strengthen the administrative capacity to allow for a swift and steady implementation of its recovery and resilience plan. Swiftly finalise the REPowerEU chapter with a view to rapidly starting its implementation. Proceed with the speedy implementation of cohesion policy programmes, in close complementarity and synergy with the recovery and resilience plan.	RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.		
2023 CSR 3	**Some Progress**		
Continue efforts to diversify gas imports and reduce overall reliance on fossil fuel	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 9, 13
by accelerating the deployment of renewables, in particular by further simplifying and shortening the permitting procedures, and	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 8, 9, 13
strengthening the electricity grid, as well as improving its management, including through digitalisation.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7, 9, 13
Increase the implementation of energy efficiency measures, in particular in the building sector,	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 7
promote the electrification of the transport sector, and	Some Progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 11
step up policy efforts aimed at the provision and acquisition of skills and competences needed for the green transition	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 4

Opomba:

* Glej sprotno opombo ([21]).

** Ukrepi iz načrta za okrevanje in odpornost, vključeni v to tabelo, prispevajo k izvajanju specifičnih priporočil za državo. Kljub temu so lahko potrebni dodatni ukrepi zunaj načrta za okrevanje in odpornost, da se v celoti izvedejo specifična priporočila za državo in obravnavajo temeljni izzivi. Ukrepi, označeni kot „se izvajajo“, zajemajo samo ukrepe, vključene v predložene zahtevke za plačilo iz mehanizma za okrevanje in odpornost, ki jih je Evropska komisija pozitivno ocenila.

Vir: Evropska komisija.

Ta priloga vsebuje kratek pregled izvajanja načrta za okrevanje in odpornost Slovenije na prehodu v drugo polovico življenjske dobe mehanizma za okrevanje in odpornost. Mehanizem za okrevanje in odpornost je imel osrednjo vlogo pri okrevanju EU po pandemiji COVID-19, pospešitvi dvojnega zelenega in digitalnega prehoda ob hkratnem prilagajanju geopolitičnim in gospodarskim gibanjem ter krepitvi odpornosti na prihodnje šoke. Mehanizem je v pomoč tudi pri izvajanju ciljev trajnostnega razvoja in obravnavanju specifičnih priporočil za države (glej Prilogo 2).

Načrt za okrevanje in odpornost omogoča izplačilo do 1,6 milijarde EUR v obliki nepovratnih sredstev in 1,1 milijarde EUR v obliki posojil v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost v obdobju 2021–2026, kar predstavlja 4,3 % BDP Slovenije ([22]). Do sredine maja 2024 je bilo Sloveniji v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost izplačanih 841 milijonov EUR, od tega 530 milijonov EUR nepovratnih sredstev in 310 milijonov EUR posojil.

Slovenija ima na voljo še 1,8 milijarde EUR nepovratnih sredstev in posojil iz mehanizma za okrevanje in odpornost. To bo izplačano po oceni prihodnjega izpolnjevanja preostalih 149 mejnikov in ciljev ([23]), vključenih v izvedbeni sklep Sveta ([24]), pred rokom leta 2026, določenim za mehanizem.

Napredek, ki ga je Slovenija dosegla pri izvajanju svojega načrta, je zabeležen v preglednici kazalnikov okrevanja in odpornosti ([25]). Preglednica vsebuje pregled napredka pri izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost kot celote. Grafa A3.1 in A3.2 prikazujeta trenutno stanje, kot je razvidno iz preglednice kazalnikov.

Slovenski načrt za okrevanje in odpornost vključuje poglavje REPowerEU, ki določa postopno odpravo odvisnosti od ruskih fosilnih goriv, diverzifikacijo oskrbe z energijo in proizvodnjo čistejše energije v prihodnjih letih. Za začetek izvajanja poglavje REPowerEU je bilo Sloveniji 13. decembra 2023 izplačanih 24,4 milijona EUR predhodnega financiranja. To je pomagalo začeti izvajati ustrezne reforme, kot je odprava regulativnih ovir za uvajanje naprav za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.

Velik poudarek načrta je na zelenem prehodu, saj je 48,9 % razpoložljivih sredstev namenjenih ukrepom, ki podpirajo podnebne cilje, 20,0 % skupnih dodeljenih sredstev pa podpori digitalnemu prehodu. Načrt ohranja tudi močno socialno razsežnost z ukrepi na področju socialne zaščite, zlasti v zvezi z zdravstvenim varstvom, pokojninami in dolgotrajno oskrbo.

Tabela A3.1: **Ključna dejstva iz slovenskega načrta za okrevanje in odpornost**

Initial plan CID adoption date	28 July 2021
Scope	Revised plan with REPowerEU chapter
Last major revision	17 October 2023
Total allocation	EUR 1,613 million in grants and EUR 1,072 million in loans (4.3% of 2023 GDP)
Investments and reforms	50 investments and 36 reforms
Total number of milestones and targets	205
Fulfilled milestones and targets	56 (27.3% of total)

Vir: preglednica kazalnikov mehanizma za okrevanje in odpornost.

Slovenija z dvema zaključenima zahtevkoma za plačilo izvaja svoj načrt za okrevanje in odpornost, vendar so potrebna dodatna prizadevanja za njegovo pravočasno dokončanje. Komisija je ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora pozitivno ocenila prvi zahtevek Slovenije za plačilo. Na podlagi ocene je bilo 20. aprila 2023 izplačanih

([22]) Informacije o BDP temeljijo na podatkih za leto 2023. Vir: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=sl.

([23]) Mejnik ali cilj je zadovoljivo izpolnjen, ko država članica Komisiji predloži dokaze, da je dosegla mejnik ali cilj, in ko ga Komisija pozitivno oceni v izvedbenem sklepu.

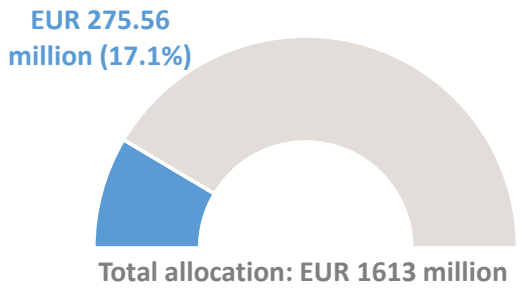
([24]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8390-2022-INIT/en/pdf

([25]) https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

50 milijonov EUR finančne podpore ([26]). S tem povezanih 12 mejnikov je zajemalo reforme in naložbe v nizkoporabne procesorje in polprevodniške čipe ter v skupno evropsko infrastrukturo podatkov in povezane storitve ter druge reforme na področjih digitalne preobrazbe, poslovnega okolja, dolgotrajne oskrbe ter revizije in kontrole.

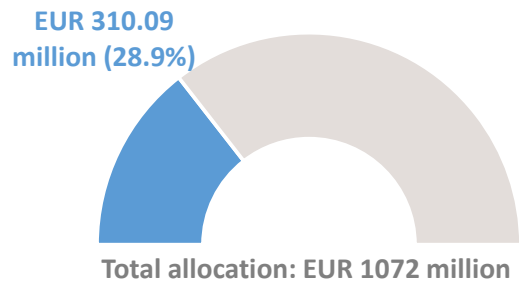
V povezavi z zadnjim zahtevkom za plačilo, ki ga je Komisija pozitivno ocenila 27. novembra 2023, je bilo 28. decembra 2023 izplačanih 536 milijonov EUR. Izplačilo je odraz pozitivne ocene 43 mejnikov in ciljev, ki so med drugim zajemali ukrepe v zvezi s poplavno ogroženostjo, uporabo obnovljivih virov energije ter digitalno preobrazbo podjetij, turizma in kulture.

Graf A3.1: **Skupna nepovratna sredstva, izplačana v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost**

Opomba: ta graf prikazuje znesek doslej izplačanih nepovratnih sredstev v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, vključno s predhodnim financiranjem. Nepovratna sredstva so finančni prispevki, ki jih ni treba vrniti. Skupni znesek nepovratnih sredstev, dodeljenih posamezni državi članici, se določi na podlagi razdelitvenega ključa in skupnih ocenjenih stroškov zadevnega načrta za okrevanje in odpornost.
Vir: preglednica kazalnikov mehanizma za okrevanje in odpornost.

Graf A3.2: **Skupna posojila, izplačana v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost**

Vir: preglednica kazalnikov mehanizma za okrevanje in odpornost.

Slovenija se od 15. maja 2024 pripravlja na tretji zahtevek za plačilo. V tabeli A3.2 so izpostavljeni nekateri pomembni ukrepi, ki so bili doslej doseženi, ter nekateri, ki bodo izvedeni pred letom 2026, da bi slovensko gospodarstvo postalo še bolj zeleno, bolj digitalno, vključujoče in odporno.

Tabela A3.2:**Ukrepi iz slovenskega načrta za okrevanje in odpornost**

Reforms and investments implemented
• Strategy for the digital transformation of enterprises • Decree on Development Incentives for Tourism • Strengthening of the capital market
Upcoming reforms and investments
• Upgrade of railway lines • Investments in flood safety infrastructures • Provision of public rental housing

Vir: FENIX.

([26]) Ko so zahtevana plačila izplačana, se predhodno financiranje sorazmerno obračuna. Navedeni zneski so neto zneski.

Prek instrumentov financiranja EU se državam članicam EU zagotavljajo znatna sredstva za okrevanje in rast. Poleg sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost v višini 2,7 milijarde EUR, opisanih v Prilogi 3, se za Slovenijo v okviru kohezijske politike ([27]) za obdobje 2021–2027 zagotavlja 3,2 milijarde EUR ([28]). Podpora iz teh dveh instrumentov skupno predstavlja približno 9,40 % BDP države za leto 2023 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 5,38 % BDP ([29]). Kohezijska politika podpira regionalni razvoj, ekonomsko, socialno in teritorialno zbliževanje ter konkurenčnost z dolgoročnimi naložbami v skladu s prednostnimi nalogami EU ter nacionalnimi in regionalnimi strategijami.

V programskem obdobju 2014–2020 so skladi kohezijske politike omogočili povečanje konkurenčnosti Slovenije, pri čemer so bili konkretni rezultati doseženi zlasti na področju raziskav in inovacij, trajnostnega prometa in zaposlovanja. Do izteka obdobja upravičenosti decembra 2023 je bilo iz skladov kohezijske politike za obdobje 2014–2020 ([30]) Sloveniji dano na voljo 3,3 milijarde EUR ([31]), od tega je bilo 2,2 milijarde EUR izplačane od marca 2020, tj. po začetku pandemije COVID-19 ([32]). Program REACT-EU je prispeval k ublažitvi posledic pandemije, med drugim s preferenčnimi posojili MSP in nakupom medicinske opreme. Dosežki, ki so jih v programskem obdobju omogočili skladi kohezijske politike, vključujejo podporo za raziskave in inovacije ter spodbujanje raziskovalnih stičišč, kot je Nacionalni inštitut za biologijo (NIB). Ta inštitut privablja raziskovalke in raziskovalce iz Slovenije in tujine ter uspešno povezuje raziskave, podjetja in zasebne naložbe (glej tudi Prilogo 11). To referenčno raziskovalno stičišče je prejelo 25,8 milijona EUR iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Na področju trajnostnega prometa in razogljičenja potovanj se je s 128,6 milijona EUR sredstev iz Kohezijskega sklada podprla posodobitev železniške proge Maribor-Šentilj, ki je del vseevropskega prometnega omrežja. Zahvaljujoč novim tirom, moderniziranim postajam, zmanjšanju hrupa ter novim parkiriščem „parkiraj se in pelji“ postaja železnica privlačnejše prevozno sredstvo, s čimer se spodbuja prehod s cestnega na železniški promet, kar prispeva k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov. S to strukturno naložbo v zeleni promet se olajšuje dnevni prevoz na delo za regionalne in čezmejne delavce, ki potujejo v drugo največje slovensko mesto. V istem obdobju je skoraj 10 000 brezposelnih oseb, od tega več kot polovica dolgotrajno brezposelnih, prejelo podporo na podlagi ukrepov v okviru Evropskega socialnega sklada (ESS) za dejavno vključevanje, da bi se povečala njihova zaposljivost.

V sedanjem programskem obdobju (2021–2027) bo kohezijska politika dodatno spodbudila konkurenčnost Slovenije, zeleni prehod in socialno kohezijo, s čimer se bodo izboljšali življenjski in delovni pogoji prebivalstva Slovenije. ESRR in Kohezijski sklad v obdobju 2021–2027 vlagata 2,1 milijarde EUR v zeleni prehod, tj. največji posamezni razdelek za podporo. Bistveno je, da bo del teh sredstev namenjen ukrepom za blažitev podnebnih sprememb, zlasti infrastrukturi za zaščito pred poplavami po uničujočih poplavah avgusta 2023. Poleg dopolnilne podpore iz načrta za okrevanje in odpornost ter nacionalnih skladov je bilo 109 milijonov EUR podpore iz ESRR namenjenih za novo protipoplavno infrastrukturo v porečjih Savinje, Drave in Vipave. Ta nova infrastruktura se zagotavlja na podlagi popolnoma revidiranega državnega načrta zaščite in reševanja ob poplavah za ta tri porečja, da bi zaščitili 9 000 ljudi in 4 700 hektarjev zemljišč. Na področju trajnostnega mestnega prometa se s sredstvi kohezijske politike podpira alternativna infrastruktura za prehod z osebnih avtomobilov na druge oblike prevoza (storitve od vrat do vrat), da se zmanjšajo emisije toplogrednih plinov. To se na primer doseže z

([27]) V obdobju 2021–2027 skladi kohezijske politike vključujejo Kohezijski sklad, Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad plus in Sklad za pravični prehod.

([28]) Podatek ne upošteva programov evropskega teritorialnega sodelovanja. V obdobju 2021–2027 skupne naložbe, vključno z nacionalnim financiranjem, znašajo 4,5 milijarde EUR.

([29]) Financiranje v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost vključuje tako nepovratna sredstva kot posojila, če je ustrezno. Povprečje EU se izračuna za sklade kohezijske politike brez programov evropskega teritorialnega sodelovanja. Podatki o BDP temeljijo na podatkih Eurostata za leto 2022.

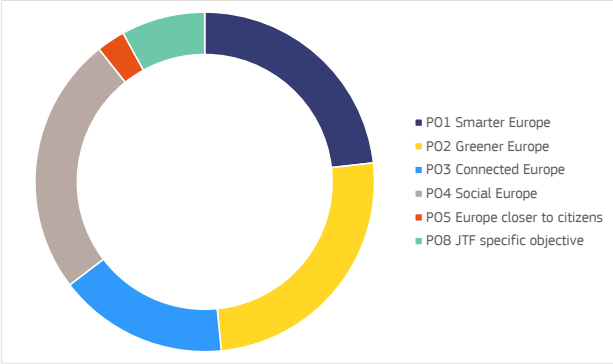
([30]) V obdobju 2014–2020 so skladi kohezijske politike vključevali Kohezijski sklad, Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad in pobudo za zaposlovanje mladih. Vključena so dodeljena sredstva REACT-EU, programi evropskega teritorialnega sodelovanja pa izključeni.

([31]) V obdobju 2014–2020 so skupne naložbe, vključno z nacionalnim financiranjem, znašale 4,1 milijarde EUR.

([32]) Presečni datum: 14. maj 2024.

uvedbo digitalnih sistemov za optimizacijo javnega prevoza, zagotavljanjem kakovostnih ločenih kolesarskih stez in omejevanjem cestnega prometa v središčih mest. Posodobljeni javni prevoz bo koristil 698 000 potnikom in potnicam na leto, novo kolesarsko infrastrukturo pa bo lahko uporabljalo 1,1 milijona uporabnikov in uporabnic. Sklad za pravični prehod bo pomagal olajšati izvajanje območnih načrtov za pravični prehod, vključno s postopnim opuščanjem uporabe premoga do leta 2033, in sicer s spodbujanjem trajnostne energije in energetskega prestrukturiranja, diverzifikacijo lokalnega gospodarstva v obeh premogovniških regijah ter usposabljanjem in preusposabljanjem delavcev. S pomočjo teh ukrepov bodo ljudje lažje premagovali izzive zelenega in digitalnega prehoda. ESS+ bo s proračunom v višini približno 207 milijonov EUR prispeval k spodbujanju razvoja spretnosti na trgu dela, tudi z vseživljenjskim učenjem. Med ključnimi področji podpore iz ESS+ bo krepitev širokega nabora kompetenc pri odraslih, zlasti v najranljivejših skupinah, vključno z digitalnimi in zelenimi spretnostmi. S tem kohezijska politika znatno prispeva k doseganju ciljev trajnostnega razvoja v Sloveniji, zlasti cilja trajnostnega razvoja 9 (industrija, inovacije in infrastruktura), 8 (dostojno delo in gospodarska rast) ter 7 (cenovno dostopna in čista energija).

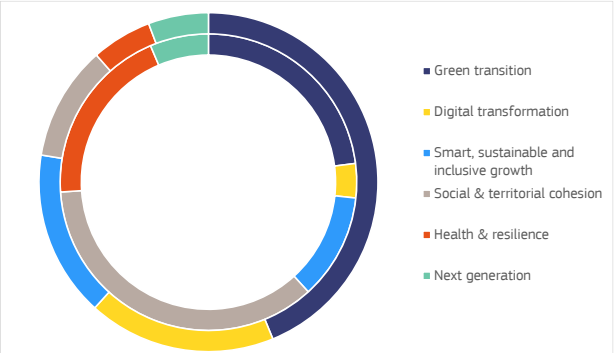
Graf A4.1: **Porazdelitev sredstev kohezijske politike po ciljih politike v Sloveniji**

Vir: Evropska komisija.

Učinek ukrepov na podlagi kohezijske politike in načrta za okrevanje in odpornost se z njihovim kombiniranjem v Sloveniji vzajemno krepi. Za prilagajanje podnebnim spremembam se s sredstvi kohezijske politike podpirajo naložbe v infrastrukturo za zaščito pred poplavami in tehnično opremo za obvladovanje nesreč, povezanih s podnebjem, kot so poplave, gozdni požari, žled ali neurja. Kot dopolnitev se v okviru načrta za okrevanje in odpornost financirajo protipoplavni ukrepi, sanacija območij, ki jih ogrožajo zemeljski plazovi, ter ustanovitev modularnih enot za odziv, specializiranih in usposobljenih za odzivanje na nesreče, povezane s podnebjem, na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Kar zadeva trajnostni promet, se s sredstvi načrta za okrevanje in odpornost podpira ustanovitev organa za javni potniški promet, ki bi usklajeval vsa javna prevozna sredstva. Z ustreznimi naložbami v okviru načrta za okrevanje in odpornost se bodo nadgradili železniški odseki in postaje, zlasti železniška postaja Ljubljana, ki je največje vozlišče potniškega prometa. Sredstva kohezijske politike se namenjajo podpori lokalne trajnostne prometne strategije in nadgradnji infrastrukture, kot je primestna železniška proga v drugo največje slovensko mesto, Maribor, in iz njega. Prispevek kohezijske politike in financiranja iz načrta za okrevanje in odpornost prek različnih ciljev politike je prikazan v grafih A4.1 in A4.2.

Graf A4.2: **Porazdelitev sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost po stebrih v Sloveniji**

(1) Vsak ukrep načrta za okrevanje in odpornost prispeva k doseganju ciljev dveh od šestih stebrov politike mehanizma za okrevanje in odpornost. Primarni prispevek je prikazan v zunanjem krogu, sekundarni prispevek pa v notranjem krogu. Vsak prispevek predstavlja 100 % sredstev mehanizma za okrevanje in odpornost. Zato skupni prispevek k vsem stebrom, prikazan v tem grafu, znaša 200 % sredstev mehanizma za okrevanje in odpornost, dodeljenih Sloveniji.
Vir: Evropska komisija.

Slovenija prejema pomoč instrumenta za tehnično podporo pri vlaganju v javno upravo in ustvarjanju ugodnejšega okolja za naložbe EU in nacionalne naložbe. Iz instrumenta za tehnično podporo se v Sloveniji od leta 2016 financirajo projekti za pripravo in izvajanje reform za spodbujanje rasti. Podpora, zagotovljena v letu 2023, je vključevala pregled slovenske industrijske strategije 2021–2030, izvajanje okvira za obvladovanje ekonomskih, socialnih in upravljavskih tveganj za finančni sektor ter izboljšanje zmogljivosti za preprečevanje in

Tabela A4.1:**Podpora iz instrumentov EU v Sloveniji**

EU grants			
	Amount 2014-2020 (EUR million)		Amount 2021-2027 (EUR million)
Cohesion policy	3 336.9		3 242.1
RRF grants (1)	-		1 612.9
Public sector loan facility (grant component) (2)	-		19.6
Common agricultural policy (3)	2 300.0		1 232.0
EMFF/EMFAF (4)	21.8		23.9
Connecting Europe Facility (5)	420.6		236.2
Horizon 2020 / Horizon Europe (6)	378.7		262.5
LIFE programme (7)	63.9		30.2
EU guarantees			
	EU Guarantee (EUR million)		Volume of operations (EUR million)
European Fund for Strategic Investment 2015-2020 (8)	82.0		195.5
InvestEU 2021-2027 (9)	16.8		67.0
EU loans			
	Period	Total amount available (EUR million)	Disbursed amount (EUR million)
SURE (10)	2020-2022	1 113.7	1 113.7
RRF	2021-2026	1 072	310.1

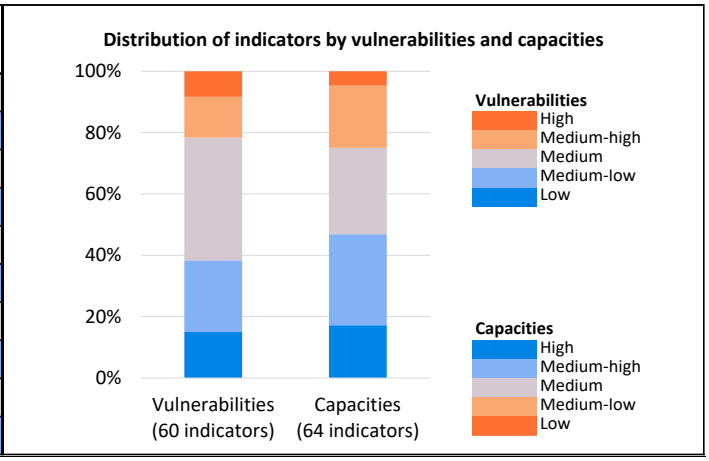
(1) Obdobje izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost je 2021–2026.
(2) Programsko obdobje instrumenta za posojila v javnem sektorju je 2021–2025, znesek pa odraža nacionalni delež v delu nepovratnih sredstev, rezerviranem do konca obdobja.
(3) Programski obdobji skupne kmetijske politike sta 2014–2022 in 2023–2027.
(4) ESPR – Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo, ESPRA – Evropski sklad za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo.
(5) Podatki o Instrumentu za povezovanje Evrope zajemajo promet in energijo, presečni datum pa je 15. maj 2024.
(6) Presečni datum za podatke o programu Obzorje Evropa (2021–2027) je 13. maj 2024.
(7) Presečni datum za podatke o programu LIFE za obdobje 2021–2027 je 15. maj 2024.
(8) Znesek jamstva EU, za katerega so sklenjene pogodbe na podlagi dela za infrastrukturo in inovacije sklada EFSI, je bil izračunan na podlagi zneska operacij, za katere so bile sklenjene pogodbe, in povprečnega notranjega multiplikatorja, kot ga je sporočila EIB (presečni datum je 31. december 2023).
(9) Znesek jamstva EU in obseg operacij, za katere so bile sklenjene pogodbe na podlagi InvestEU, vključujeta oddelek za EU in oddelke za države članice (presečni datum je 31. december 2023).
(10) SURE – Evropski instrument za začasno podporo zmanjševanju tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah.
Vir: Evropska komisija.

obvladovanje požarov v naravi. Instrument za tehnično podporo je Sloveniji v pomoč tudi pri povečanju njene splošne zmogljivosti za izvajanje načrta za okrevanje in odpornost, in sicer z vključevanjem načela, da se ne škoduje bistveno, v programe javnega financiranja ter z izboljšanjem mehanizmov za spremljanje, poročanje in izvajanje načrta za okrevanje in odpornost.

Slovenija prejema tudi sredstva iz več drugih instrumentov EU, vključno s tistimi iz tabele A4.1.

Tabela A5.1:**Indeksi odpornosti po vseh razsežnostih za Slovenijo in EU-27**

Dimension		SI 2023 RDB	SI 2024 RDB	EU-27 2024 RDB
Overall resilience	Vulnerabilities			
	Capacities			
Social and economic	Vulnerabilities			
	Capacities			
Green	Vulnerabilities			
	Capacities			
Digital	Vulnerabilities			
	Capacities			
Geopolitical	Vulnerabilities			
	Capacities			

(1) Sintetični indeksi združujejo stanje relativne odpornosti držav glede na vse obravnavane kazalnike. Za posamezni kazalnik se relativni položaj vsake države v zadnjem razpoložljivem letu primerja z zbirko vrednosti za navedeni kazalnik za vse države članice in vsa leta v referenčnem obdobju.
Vir: preglednice odpornosti – različica iz pomladi 2024, podatki do leta 2022.

V tej prilogi so s preglednicami odpornosti ([33]), ki jih je pripravila Komisija, ponazorjene relativne zmogljivosti in ranljivosti Slovenije v zvezi z odpornostjo ([34]), ki bi lahko vplivale na družbeno, gospodarsko, digitalno in zeleno preobrazbo ter na sposobnost za obvladovanje prihodnjih šokov in geopolitičnih izzivov. ([35])

Glede na sklop kazalnikov odpornosti iz preglednic odpornosti so se splošne ranljivosti Slovenije povečale na srednjo raven, njene zmogljivosti pa so ostale nespremenjene na srednji ravni. Ranljivosti in zmogljivosti države so primerljive z ranljivostmi in zmogljivostmi EU. To se odraža v razporeditvi kazalnikov njenih ranljivosti in zmogljivosti. Približno 40 % kazalnikov ranljivosti je na srednje nizki in nizki ravni, skoraj 50 % kazalnikov zmogljivosti pa je na srednje visoki ali visoki ravni.

Slovenija bi lahko dodatno okrepila svoj močni položaj v družbeni in gospodarski razsežnosti, kjer so njene ranljivosti zdaj srednje nizke, njene zmogljivosti pa srednje visoke. Glede na preglednico odpornosti za leto 2023 je država še znižala stopnjo dolgotrajne brezposelnosti ter ima drugo najnižjo stopnjo tveganja revščine ali socialne izključenosti v EU in eno najnižjih razmerij kvintilnih razredov, kar na splošno kaže na razmeroma majhne neenakosti. Vendar se je delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo, nekoliko povečal in zdaj, čeprav je glede na EU še vedno razmeroma majhen, dosega srednje nizko raven ranljivosti. Kar zadeva zmogljivosti, ji je uspelo še povečati delež otrok, mlajših od treh let, ki so vključeni v formalno otroško varstvo, in delež javnih naložb v BDP.

Kar zadeva zeleno razsežnost, je Slovenija ohranila ranljivosti na srednji ravni in zmogljivosti na srednje visoki ravni. Upad števila okoljskih patentov na prebivalca je oslabil položaj države v tej razsežnosti, zelo zaskrbljujoča pa ostajata čiščenje komunalnih odpadnih voda in eno najvišjih stopenj tveganja za erozijo tal zaradi vode. Hkrati se je nekoliko izboljšal usklajeni kazalnik tveganja 1 za pesticide ([36]).

([33]) https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en. Glede na opredelitev je odpornost ne le sposobnost biti kos izzivom, temveč tudi sposobnost za prehod na vzdržen, pravičen in demokratičen način. Poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2020: *Načrtovanje poti k odpornejši Evropi* (COM(2020) 493).

([34]) Ranljivosti opisujejo dejavnike, ki lahko okrepijo negativni vpliv kriz in prehodov, ali ovire, ki lahko preprečujejo doseganje dolgoročnih strateških ciljev, zmogljivosti pa se nanašajo na dejavnike, ki omogočajo spoprijemanje s krizami in strukturnimi spremembami ter obvladovanje prehodov.

([35]) Ta priloga je povezana s Prilogo 1 o ciljih trajnostnega razvoja, Prilogo 6 o zelenem dogovoru, Prilogo 8 o pravičnem prehodu na podnebno nevtralnost, Prilogo 9 o produktivnosti, učinkoviti rabi in krožnosti virov, Prilogo 10 o digitalnem prehodu in Prilogo 14 o evropskem stebru socialnih pravic.

([36]) Več informacij o tem kazalniku je na voljo na naslovu: https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/sustainable-use-pesticides/harmonised-risk-indicators_en.

V digitalni razsežnosti so se ranljivosti izboljšale in dosegle srednje nizko raven ter so nad povprečjem EU, zmogljivosti pa so ostale nespremenjene in so pod povprečjem EU. Kar zadeva digitalne spretnosti, je uspešnost Slovenije blizu povprečja EU, vendar ga ne dosega povsem. Tudi število diplomantov in diplomantk magistrskega študija informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) v starostni skupini 20–29 let ostaja pod povprečjem EU, zaradi česar je Slovenija slabše pripravljena na digitalni prehod.

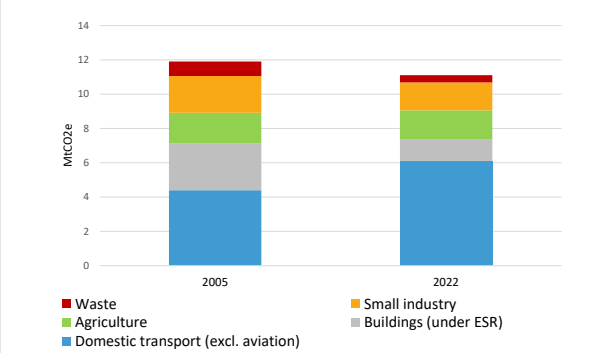
Glede na preglednice odpornosti za leto 2023 so se geopolitične ranljivosti Slovenije poslabšale, vendar so njene zmogljivosti ostale stabilne na srednje visoki ravni. Glavni vzrok spremembe ranljivosti so uvozne in izvozne partnerice zunaj EU, ki so še vedno zelo koncentrirane, ter izjemno obsežno izposojanje Slovenije iz tujine v letu 2022, ko se je njen delež neto izposojanja glede na BDP povečal na 1,4 % BDP.

Slovenija je dosegla napredek pri zelenem prehodu, vendar je treba sprejeti še več ukrepov, in sicer za določitev okvira financiranja za podnebni in energijski prehod, trajnostno gospodarjenje z vodo, krepitev institucionalnega okvira za prilagajanje podnebnim spremembam in na drugih področjih. Ta priloga vsebuje kratek pregled podnebnih, energijskih in okoljskih vidikov prehoda v Sloveniji ([37]).

V osnutku posodobljenega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN) Slovenije še niso evidentirane vse potrebe po naložbah glede na vire financiranja, ki so potrebni za uresničitev njenih podnebnih in energijskih ciljev do leta 2030. Načrt ne navaja informacij o javnem (EU in nacionalnem) in zasebnem financiranju. Vsebuje zgolj opis proračuna, dodeljenega energetskim projektom v okviru slovenskega načrta za okrevanje in odpornost ter programa kohezijske politike za obdobje 2021–2027 ([38]).

Slovenija naj bi z načrtovanimi dodatnimi ukrepi dosegla svoj cilj glede porazdelitve prizadevanj za leto 2030 ([39]). V letu 2022 naj bi bile emisije toplogrednih plinov Slovenije v sektorjih iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj za 6,1 % nižje od ravni iz leta 2005. Z dodatnimi politikami, ki jih Slovenija obravnava v osnutku posodobljenega NEPN, naj bi se do leta 2030 te emisije zmanjšale za 28,8 % glede na ravni iz leta 2005. To je 1,8 odstotne točke pod ciljem 27-odstotnega zmanjšanja, ki si ga je v zvezi s porazdelitvijo prizadevanj zastavila Slovenija. Zgolj s sedanjimi politikami naj bi Slovenija do leta 2030 svoje emisije v sektorjih iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj zmanjšala za 9,1 % glede na ravni iz leta 2005, kar je 17,9 odstotne točke manj od zastavljenega cilja ([40]). To kaže, kako pomembno je izvajati celotni nabor politik in ukrepov iz osnutka posodobljenega NEPN. V načrtu je potrjena zaveza Slovenije, da bo do leta 2050 dosegla podnebno nevtralnost. Slovenski podnebni zakon, ki je trenutno v pripravi, naj bi vzpostavil okvir za učinkovitejše pridobivanje podatkov o emisijah toplogrednih plinov in spremljanje izvajanja ukrepov podnebne politike.

Graf A6.1: **Emisije toplogrednih plinov iz sektorjev, ki so vključeni v porazdelitev prizadevanj, v Mt ekvivalenta CO_2, 2005–2022**

Vir: Evropska agencija za okolje

V končnem posodobljenem NEPN ima Slovenija priložnost povečati cilje za energijo iz obnovljivih virov in energijsko učinkovitost ([41]). Trenutno je v osnutku posodobljenega NEPN država določila cilj glede

([37]) To prilogo dopolnjujejo Priloga 7 o energijskem prehodu in konkurenčnosti, Priloga 8 o pravičnem prehodu na podnebno nevtralnost, Priloga 9 o produktivnosti, učinkoviti rabi in krožnosti virov ter ustrezne teme v drugih prilogah k temu poročilu o državi.

([38]) Glej oceno osnutka nacionalnega energetskega in podnebnega načrta Slovenije, ki jo je pripravila Komisija (2023).

([39]) Nacionalni cilj zmanjšanja emisij toplogrednih plinov je določen v Uredbi (EU) 2023/857 (uredba o porazdelitvi prizadevanj). Cilj je uskladiti ukrepe v zadevnih sektorjih, da se doseže cilj zmanjšanja emisij toplogrednih plinov na ravni gospodarstev EU za vsaj 55 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990. Cilj velja tudi za sektorje zunaj sedanjega sistema EU za trgovanje z emisijami, zlasti za stavbe (ogrevanje in hlajenje), cestni promet, kmetijstvo, odpadke in malo industrijo (t. i. sektorji, ki so vključeni v porazdelitev prizadevanj).

([40]) Emisije v sektorjih iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj za leto 2022 temeljijo na okvirnih podatkih iz evidenc. Končni podatki bodo na voljo leta 2027 na podlagi celovitega pregleda. Projekcije učinka sedanjih politik (scenarij z obstoječimi ukrepi) in dodatnih politik (scenarij z dodatnimi ukrepi) so v skladu z osnutkom posodobljenega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta Slovenije.

([41]) Cilj EU, določen v revidirani direktivi o energiji iz obnovljivih virov, je do leta 2030 zagotoviti 42,5 % bruto končne porabe energije iz obnovljivih virov energije z željo doseči 45 %. Izračun okvirnega nacionalnega prispevka Slovenije, izračunan po formuli iz Priloge I k Direktivi (EU) 2023/1791, znaša 5,79 Mtoe za porabo primarne energije. Komisija je v skladu s členom 4(5) direktive o energetski učinkovitosti sporočila popravljen nacionalni prispevek v višini 4,32 Mtoe porabe končne energije za leto 2030, da bi povečala prispevek k zavezujočemu cilju Unije glede energijske učinkovitosti. Glej priporočilo Komisije Sloveniji z dne 18. decembra 2023.

prispevka k energiji iz obnovljivih virov med 30 in 35 % do leta 2030, kar je precej pod zahtevanim 46-odstotnim prispevkom. Njena prispevka k energijski učinkovitosti v višini 6,03 Mtoe porabe primarne energije in 4,43 Mtoe končne porabe energije do leta 2030 sta prav tako manj ambiciozna od zahtev iz direktive o energetski učinkovitosti.

Nadaljevanje zagona je ključnega pomena za uspeh brezemisijske mobilnosti v Sloveniji ([42]). Do konca leta 2023 so električna vozila (v segmentu lahkih vozil do 3,5 tone) predstavljala približno 1 % celotnega slovenskega voznega parka osebnih vozil. 2 000 javno dostopnih polnilnih postaj je zagotavljalo po eno polnilno mesto za vsakih šest električnih vozil (nad povprečjem EU, ki znaša 1:10). Za leto 2024 so načrtovane državne subvencije, ki naj bi spodbudile uvajanje javne in zasebne polnilne infrastrukture. Poti z osebnim avtomobilom predstavljajo več kot 90 % prevoženih razdalj v Sloveniji. V tovornem prometu ima pomembno vlogo železnica, ki predstavlja 34 % prepeljanega tovora (preostanek se prevaža po cesti). Vendar je elektrificiranega le 50 % železniškega omrežja (povprečje EU: 56 %).

Sektor rabe zemljišč v Sloveniji je zelo uspešen pri odvzemanju ogljika iz ozračja z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom (LULUCF). Gozdovi države zagotavljajo velik delež odvzemov. Vendar so za dosego cilja LULUCF za leto 2030 potrebni dodatni odvzemi ogljikovega dioksida v višini 212 kt ekvivalenta CO2 ([43]). Po najnovejših projekcijah se prizadevanja Slovenije obrestujejo in država je na dobri poti, da doseže cilj ([44]).

Na področju prilagajanja podnebnim spremembam so v Sloveniji ključni izziv institucionalne pomanjkljivosti. Država je občutljiva na vremenske dogodke, povezane s podnebnimi spremembami, kot so obilne poplave, viharji, vročinski vali in požari v naravi. Za kmetijstvo in gozdarstvo sta bili sprejeti strategiji prilagajanja, vendar je njuno izvajanje počasno in neenakomerno. Poleg tega Slovenija še ni opredelila dodatnih ranljivosti zunaj teh sektorjev. V obdobju 1980–2020 je bilo zavarovanih le 6 % prijavljenih izgub zaradi s podnebjem povezanih dogodkov. Najvišje tveganje je tveganje poplav, kar dokazujejo poplave iz poletja 2023, vendar je mogoče njihove morebitne gospodarske posledice ublažiti z dobrim zavarovalnim kritjem. Za ublažitev posledic poplav so ključne sonaravne rešitve. V sektorske politike je treba vključiti prilagajanje s sonaravnimi rešitvami, tudi za zaščito pred poplavami, ter vzpostaviti sistem spremljanja, poročanja in ocenjevanja ter zagotoviti boljše usklajevanje med različnimi vladnimi ravnmi ([45]).

Za Slovenijo bi bilo koristno izboljšanje trajnostnega gospodarjenja z vodo in stanja njenih sladkovodnih teles. Indeks izkoriščanja vode plus (WEI+) je leta 2019 znašal 0,4 %. V povprečju so suše v obdobju 2000–2020 prizadele 4,3 % slovenskega območja v primerjavi z 52,4 % leta 2022. Državi bi koristila tudi učinkovitejša uporaba njenih vodnih virov. Leta 2021 je slovensko gospodarstvo ustvarilo 61 EUR na kubični meter odvzete vode, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 398 EUR. Gozdovi in gozdne površine so na splošno najbolj prizadeti ekosistemi. V skladu z drugim načrtom upravljanja povodij je 59 % teles površinske vode v vsaj dobrem ekološkem stanju, le 1 % pa je v dobrem kemijskem stanju. Po najnovejših podatkih niso vse morske vode v dobrem okoljskem stanju, kot je razvidno iz deskriptorjev, ki so uporabljeni v okvirni direktivi o morski strategiji.

Slovenija se še naprej sooča z izzivi na področju biotske raznovrstnosti ter varstva in obnove narave. Konec leta 2021 je bilo zavarovanih 40,5 % slovenskih kopenskih območij in le 5 % njenega morskega območja. V skladu s poročilom o stanju ohranjenosti zavarovanih habitatov in vrst, zajetih v členu 17 direktive o habitatih, je bilo v obdobju 2013–2018 38 % habitatov in 29 % vrst v dobrem stanju ohranjenosti. Na kmetijskih zemljiščih se še vedno beleži izguba biotske raznovrstnosti, indeks ptic kmetijske krajine pa je leta 2020 znašal 81,6, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 78.2. EU je proti Sloveniji začela postopek za ugotavljanje kršitev zaradi slabšanja stanja več vrst ptic in metuljev na

([42]) Če ni navedeno drugače, se podatki v tem oddelku nanašajo na leto 2021. Glej Evropska komisija, 2023, Promet EU v številkah, transport.ec.europa.eu.

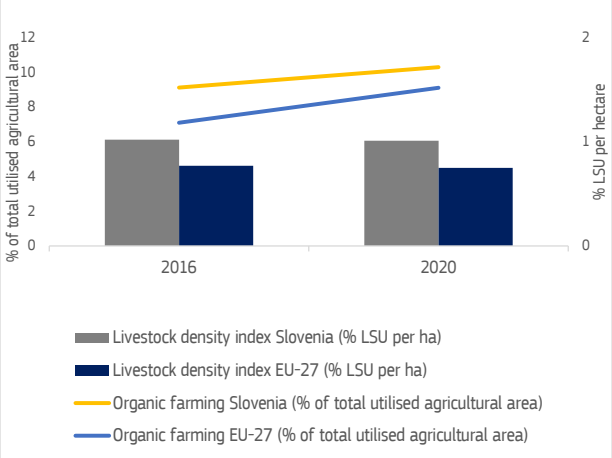
([43]) Nacionalni cilji držav članic za LULUCF v skladu z Uredbo (EU) 2023/839.

([44]) Projekcije, predložene v osnutku posodobljenega NEPN Slovenije, 2023.

([45]) Glej oceno in priporočilo Komisije o napredku Slovenije pri prilagajanju podnebnim spremembam za leto 2023.

območjih Natura 2000, predvsem zaradi netrajnostnih kmetijskih praks.

Graf A6.2: **Spremembe gostote živine in obsega ekološkega kmetovanja**

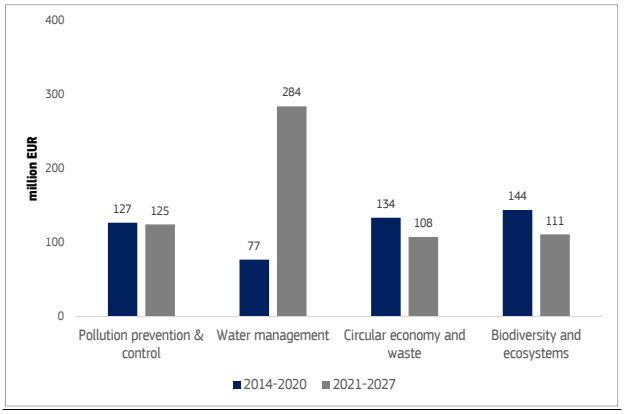

Glava velike živine (GVŽ)/ha KZU: meri stalež živali (govedo, ovce, koze, enoprsti kopitarji, prašiči, perutnina in kunci), pretvorjen v glave velike živine na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi.
Vir: Eurostat.

Intenzivno kmetijstvo močno vpliva na ekosisteme, biotsko raznovrstnost in kakovost zraka. Skupna vrednost letne proizvodnje kmetijskega sektorja je leta 2023 znašala 1,2 milijarde EUR ([46]). Slovenija se postopoma preusmerja v ekološko kmetijstvo, pri čemer je delež kmetijskih zemljišč v uporabi, namenjenih ekološkemu kmetovanju, leta 2021 dosegel 10,8 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 9,1 % ([47]), in vseevropskim ciljem vsaj 25 % do leta 2030. Poleg tega so prakse konzervacijske obdelave tal, s katerimi se povečuje organski ogljik v tleh, leta 2016 zajemale 12 % površine Slovenije, primerne za obdelavo tal. Indeks gostote živine v Sloveniji se je med letoma 2010 in 2020 zmanjšal z 1,04 % na 1,01 %, vendar je ostal precej nad povprečjem EU, ki znaša 0,75 %. Hkrati se je delež ekstenzivne živinoreje ([48]) na slovenskih kmetijskih zemljiščih v uporabi zmanjšal z 69,7 % v letu 2013 na 24,9 % v letu 2016, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 23,8 %. Intenzivna reja je ena od najbolj onesnažujočih industrijskih dejavnosti z izpusti amoniaka v zrak. Kmetijski sektor je bil leta 2021 odgovoren za 92,6 % skupnih izpustov amoniaka v Sloveniji (povprečje EU: 90,7 %). Po najnovejših podatkih ima Slovenija presežek dušika, pri čemer je v letu 2019 povprečna bilanca dušika znašala 43,2 kg dušika na hektar. Vsebnost nitrata v podzemni vodi je pod povprečjem EU (14,1 mg nitrata/l v primerjavi z 20,5 mg nitrata/l), na 9 % postaj za spremljanje podzemne vode pa so ravni presegle najvišjo vrednostjo 50 mg nitrata/l.

Za Slovenijo bi bile koristne večje naložbe v trajnostno gospodarjenje z vodo in ukrepe za zaščito biotske raznovrstnosti. Vrzel v okoljskih naložbah je bila med letoma 2014 in 2020 ocenjena na 493 milijonov EUR na leto, kar ustreza 1,1 % BDP, kar je nad povprečjem EU, ki znaša 0,8 %. Vrzel naj bi v obdobju 2021–2027 narasla in znašala 627 milijonov EUR letno (1,1 % BDP). Še vedno obstaja priložnost za povečanje sredstev, zlasti za trajnostno gospodarjenje z vodo (284 milijonov EUR) ter preprečevanje in nadzorovanje onesnaževanja (125 milijonov EUR). Sloveniji bi koristile tudi naložbe v krožno gospodarstvo ter biotsko raznovrstnost in ekosisteme.

Graf A6.3: **Vrzel v okoljskih naložbah, letno povprečje**

Številke izračuna Evropska komisija na podlagi najnovejših notranjih poročil ter podatkov Eurostata, EIB in nacionalnih virov podatkov.
Vir: Evropska komisija.

([46]) Proizvodna vrednost po osnovni ceni (2015 = 100).

([47]) V letu 2020. Podatki za leto 2021 niso na voljo.

([48]) Delež kmetijskih površin v uporabi z gostoto živine pod eno glavo velike živine na hektar.

Tabela A6.1:**Kazalniki, ki merijo napredek pri evropskem zelenem dogovoru z makroekonomskega vidika**

							Target	Distance	
		2005	2019	2020	2021	2022	2030	WEM	WAM
Progress to climate and energy policy targets									
Greenhouse gas emission reductions in effort sharing sectors [1]	Mt CO_{2eq}, %, pp	11,826.3	-9%	-18%	-12%	-6%	-27%	-17	1.8
Net greenhouse gas removals from LULUCF [2]	Kt CO2eq	-7 230	-641.000	-397.000	-321.000	-169.000	-146	n/a	n/a
Share of energy from renewable sources (1) [3]	%	20%	22%	25%	25%	23%	0.46	-	-
Energy efficiency: primary energy consumption [3]	Mtoe	7.2	6.5	6.1	6.3	6.2	5.8		
Energy efficiency: final energy consumption [3]	Mtoe	5.1	4.9	4.4	4.7	4.7	4.3		

							EU-27		Projected
		2018	2019	2020	2021	2022	2021	2022	2030
Green transition: mobility									
Greenhouse gas emissions: road transport	Mt CO2e	-	-	-	5.2	6.1	769.0	786.6	5.0
Share of zero-emission vehicles in new registrations [4]	%	0.6	0.8	3.1	3.1	5	9	12.1	n/a
Number of publicly accessible AC/DC charging points		-	-	401	1228	1596	299178	446956	n/a
Share of electrified railways	%	50.5%	50.5%	50.5%	50.5%	-	56.1%	-	n/a
Green transition: buildings									
Greenhouse gas emissions: buildings	Mt CO2e	-	-	-	1.3	1.2	537.0	486.7	0.7
Final energy consumption in buildings	2015=100	96.2%	93.1%	93.1%	97.6%	90.2%	104.0%	97.2%	
Climate adaptation									
Climate protection gap [5]	score 1-4	-	-	1.5	1.8	1.6	1.5	1.5	n/a

		2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
State of the environment									
Water | Water exploitation index (WEI+) (1) [6]	% of renewable freshwater	0.6	0.4	-	-	-	3.6	-	-
Circular economy | Material footprint [7]	tonnes per person	14.2	13.4	12.7	14.9	16.6	14.2	14.8	14.9
Pollution | Years of life lost due to air pollution by PM2.5 [8]	per 100.000 inhabitants	826	623	567	543	-	545	584	-
Biodiversity | Habitats in good conservation status [9]	%	38.2					14.7		
Common farmland bird index [10]	2000=100	79	77	82	-	-	78	-	-
Green transition: agri-food sector									
Organic farming	% of total utilised agricultural area	10.01	10.35	10.29	10.81	-	9.1	-	-
Nitrates in groundwater	mg NO_3/litre	-	-	-	-	-	20.42	-	-
Food waste per capita	Kg per capita			68	68	-	130	131	-
Share of soil in poor health [11]	%					30			41
Soil organic matter in agricultural land [12]	Mt per ha	19	-	-	-	-	7,904	-	-

Viri: (1) podatki držav članic o emisijah za leti 2019 in 2020 so v vrednostih potenciala globalnega segrevanja iz četrtega ocenjevalnega poročila Medvladnega panela za podnebne spremembe (IPCC). Emisije držav članic v izhodiščnem letu 2005 na podlagi Uredbe (EU) 2018/842, podatki o emisijah za leti 2021 in 2022 ter projekcije za leto 2030 so v vrednostih potenciala globalnega segrevanja iz petega ocenjevalnega poročila IPCC. Podatki za leto 2021 temeljijo na končnih poročilih o evidencah, podatki za leto 2022 pa na okvirnih poročilih o evidencah in izračunu emisij v sektorjih iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj, ki ga pripravi Evropska agencija za okolje. Končni podatki za leti 2021 in 2022 bodo določeni leta 2027 na podlagi celovitega pregleda. Cilj za leto 2030 je izražen kot odstotna sprememba glede na emisije v izhodiščnem letu 2005. Oddaljenost od cilja je razlika med ciljem za leto 2030 in predvidenimi emisijami v sektorjih iz uredbe o porazdelitvi prizadevanj z obstoječimi ukrepi ter dodatnimi ukrepi, izražena kot odstotna sprememba glede na emisije v izhodiščnem letu 2005. Ukrepi, vključeni v projekcije emisij za leto 2030, odražajo trenutno stanje, o kakršnem so države članice poročale v osnutkih posodobljenih NEPN, ali, če to ni na voljo, kot so poročale do 15. marca 2023 na podlagi Uredbe 2018/1999. (2) Neto odvzemi na zemljiščih so izraženi v negativnih številkah, neto emisije pa v pozitivnih številkah. Sporočeni podatki so iz predloženih evidenc toplogrednih plinov za leto 2024. Vrednost neto odvzemov toplogrednih plinov leta 2030 v skladu z Uredbo (EU) 2023/839 – Priloga IIa. (3) Nacionalni cilji za leto 2030 za energijo iz obnovljivih virov in energijsko učinkovitost so okvirni nacionalni prispevki v skladu z Uredbo (EU) 2018/1999 (uredba o upravljanju), cilj glede energije iz obnovljivih virov na ravni EU do leta 2030 iz Direktive EU/2018/2001, kakor je bila spremenjena z Direktivo EU/2023/2413 (revidirana direktiva o energiji iz obnovljivih virov), tj. 42,5 % bruto končne porabe energije z željo doseči 45 %, in formula iz Priloge I k Direktivi (EU) 2023/1791 (direktiva o energetski učinkovitosti). (4) Osebna baterijska električna vozila (BEV) in vozila s pogonom na gorivne celice (FCEV). (5) Vrzel na področju varstva podnebja se nanaša na delež nezavarovanih gospodarskih izgub, ki nastanejo zaradi nesreč, povezanih s podnebjem, in temelji na modeliranju tveganja zaradi poplav, požarov v naravi in viharjev ter razširjenosti zavarovanja za nesreče. Merilo: 0 (brez vrzeli v varstvu) – 4 (zelo velika vrzel) (Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine, 2022). (6) Skupna poraba vode v obnovljivih sladkovodnih virih na voljo za ozemlje in obdobje. (7) Pridobivanje surovin za potrošnjo in naložbe. (8) Izgubljena leta potencialnega življenja zaradi prezgodnje smrti zaradi izpostavljenosti trdnim delcem s premerom manj kot 2,5 mikrometra. (9) Delež habitatov v dobrem stanju ohranjenosti v skladu z evidencami, predloženimi na podlagi člena 17 direktive o habitatih (Direktiva 92/43/EGS) za obdobje 2013–2018. (10) Indeks več vrst, s katerim se merijo spremembe številčnosti populacije vrst ptic kmetijske krajine. (11) Vir: Priloga 12 k predlogu Komisije za pravila o spremljanju tal (SWD(2023) 417 final). (12) Ocene vsebnosti organskega ogljika na ornih zemljiščih.

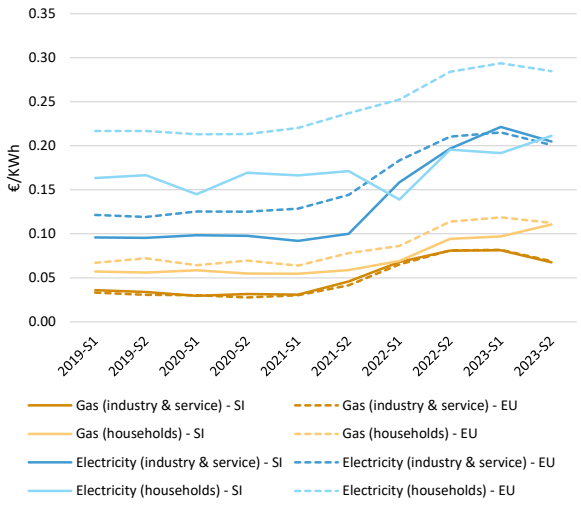
V tej prilogi ([49]) so opisani napredek in izzivi Slovenije pri pospeševanju prehoda na neto ničelno energijo ob hkratni krepitvi konkurenčnosti EU v sektorju čiste energije ([50]). V njej so poleg tega obravnavani ukrepi in cilji iz osnutkov posodobljenih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov za leto 2030 ([51]).

Slovenija si prizadeva za zmanjšanje odvisnosti od ruskega zemeljskega plina, med drugim s krepitvijo plinskih povezav z Italijo in sklepanjem pogodb o alternativni oskrbi. V letu 2023 se je v Sloveniji znatno povečala uporaba fotovoltaičnih modulov. Vendar že več let ni bilo zgrajenih novih vetrnih zmogljivosti, ki ostajajo na zanemarljivi ravni. Z nadaljnjim uvajanjem energije iz obnovljivih virov, zlasti vetrne energije, in dodatnim izboljšanjem energijske učinkovitosti bi lahko Slovenija lažje dosegla cilje za leto 2030 in s tem podprla konkurenčnost svojega energetskega sistema. Njegovo konkurenčnost že podpira živahna domača predelovalna dejavnost, ki se osredotoča predvsem na baterije in sončne module.

Slovenska gospodinjstva so v drugi polovici leta 2023 plačevala nižje povprečne cene električne energije od povprečja EU in so bila po zaslugi regulativnih in fiskalnih posegov večinoma zaščitena pred zvišanji cen v preteklem letu. Po najvišjih vrednostih v prvi polovici leta 2023 so se povprečne cene plina in električne energije za industrijske odjemalce v drugi polovici leta 2023 postopno znižale skladno s povprečjem EU, in sicer za 17 % oziroma 7,5 %.

Nekateri podporni ukrepi so bili dobro usmerjeni v pomoč ranljivim gospodinjstvom in podjetjem pri blaženju učinkov inflacije cen energije, vendar je Slovenija uvedla tudi več splošnih mehanizmov nadomestil. Vlada je z znižanjem davkov, trošarin in prispevkov znižala stroške energije za gospodinjstva in za nekatere zaščitene skupine odjemalcev. Ukrepi, ki določajo najvišje dovoljene maloprodajne cene električne energije in zemeljskega plina, vključno s tistimi za gospodinjstva in male poslovne odjemalce, so bili podaljšani do konca leta 2024 oziroma do aprila 2024 v primeru zemeljskega plina. Z uredbo so bile za določeno obdobje v letu 2023 določene tudi cene za dobavo električne energije mikro, malim in srednjim podjetjem, ki so bile nižje od stroškovnih cen.

Graf A7.1: **Maloprodajne cene energije za gospodinjstva ter industrijo in storitve v Sloveniji**

(1) Za industrijsko porabniško skupino sta pasovna odjema I3 za plin in IC za električno energijo, ki veljata za srednje velike odjemalce in zagotavljata vpogled v cenovno dostopnost.
(2) Za porabniško skupino gospodinjstev sta pasovna odjema D2 za plin in DC za električno energijo.
(3) Cene za industrijo so prikazane brez DDV in drugih vračljivih davkov/dajatev/pristojbin, saj lahko negospodinjski odjemalci DDV in nekatere druge davke običajno izterjajo.
Vir: Eurostat.

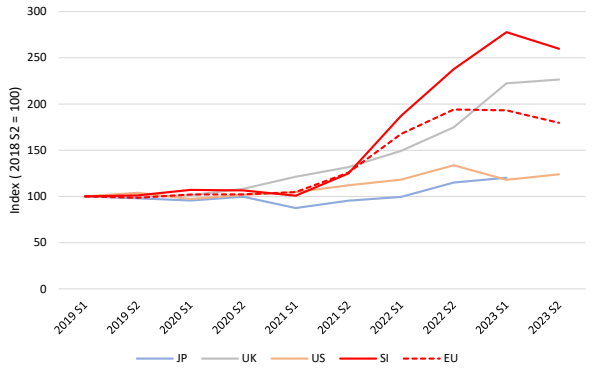
V relativnem smislu so se cene električne energije za negospodinjske odjemalce znatno zvišale v primerjavi z ZDA, Japonsko in v manjši meri Združenim kraljestvom, kar bi lahko vplivalo na mednarodno konkurenčnost energijsko intenzivnih panog v Sloveniji.

([49]) Prilogo dopolnjujeta Priloga 6, saj se evropski zeleni dogovor osredotoča na prehod na čisto energijo, in Priloga 8 o ukrepih, sprejetih za zaščito najranljivejših skupin, ki dopolnjujejo sedanja prizadevanja v okviru evropskega zelenega dogovora, načrta REPowerEU in industrijskega načrta v okviru evropskega zelenega dogovora.

([50]) V skladu z industrijskim načrtom v okviru zelenega dogovora in aktom o neto ničelni industriji.

([51]) Slovenija je junija 2023 predložila osnutek posodobljenega NEPN, Komisija pa je 18. decembra 2023 izdala oceno in specifična priporočila za državo. Priporočilo Komisije, ocena (SWD) in informativni pregled osnutka posodobljenega NEPN Slovenije – Evropska komisija (europa.eu).

Graf A7.2: **Gibanja cen električne energije za negospodinjske odjemalce (EU in tuji partnerji)**

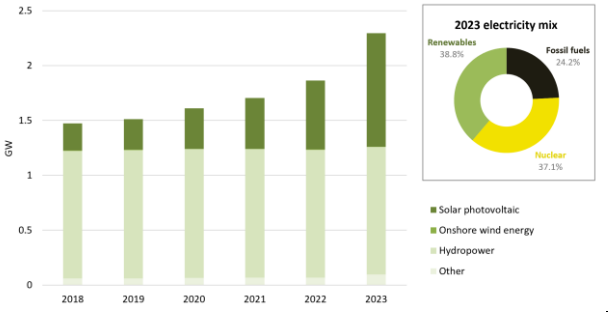
(1) Za podatke Eurostata (EU in SI) je pasovni odjem ID, ki se nanaša na velike odjemalce z letno porabo med 2 000 MWh in 20 000 MWh, na primer v elektroenergetsko intenzivnih predelovalnih sektorjih, in omogoča vpogled v mednarodno konkurenčnost.
(2) JP = Japonska.
Vir: Eurostat, Mednarodna agencija za energijo.

Odjemalci na trgih z električno energijo in plinom so zelo opolnomočeni. Pametne števce jih uporablja do 92 %, naložbe v energetske skupnosti in individualno/kolektivno samooskrbo pa se povečujejo. Tudi v Sloveniji so bile zaznane visoke stopnje zamenjav ponudnikov električne energije in plina.

Slovenija je sprejela ukrepe za okrepitev alternativne oskrbe z zemeljskim plinom. Največje slovensko podjetje za trgovanje z zemeljskim plinom je leta 2022 sklenilo pogodbo za alternativno dobavo plina iz Alžirije, uvoženega prek Italije, z naknadnim povečanjem količine v letu 2024. Domače letne potrebe Slovenije (0,8 milijarde kubičnih metrov) se v prihodnjih letih verjetno ne bodo zmanjšale, saj naj bi leta 2024 v Ljubljani začela obratovati plinsko-parna enota Termoelektrarne toplarne Ljubljana. Slovenija je med avgustom 2022 in decembrom 2023 svoje povpraševanje po plinu zmanjšala le za 11 % v primerjavi s povprečjem v preteklih petih letih. Po dokončani razširitvi zmogljivosti povezovalne točke z Italijo (Gorizia/Šempeter) leta 2022 se na slovenskem ozemlju načrtuje druga stopnja projekta, katere namen je dodatno povečati dvosmerno zmogljivost z 1,22 milijarde kubičnih metrov letno na 1,53 milijarde kubičnih metrov letno. Okrepitve plinske infrastrukture na Hrvaškem, vključene v hrvaški načrt za okrevanje in odpornost, bodo Sloveniji omogočile dostop do razširjenega terminala za utekočinjeni zemeljski plin na Krku, in sicer s povečanjem čezmejne zmogljivosti med državama do 1,5 milijarde kubičnih metrov letno. Vendar dodatne količine plina iz terminala na Krku med letoma 2025 in 2026 še ne bodo na voljo za rezervacijo.

Nameščena zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov se je v letu 2023 močno povečala zahvaljujoč uporabi fotovoltaičnih modulov, medtem ko je uvajanje vetrne zmogljivosti stagniralo. Skupna zmogljivost Slovenije za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov je leta 2023 znašala 2 296 MW ([52]) (kar je 23 % več kot leta 2022). K temu je prispevalo pospešeno uvajanje fotovoltaičnih sistemov na 408 MW, tako da je skupna nameščena zmogljivost leta 2023 dosegla 1 034 MW. Po drugi strani ostaja zmogljivost za proizvodnjo vetrne energije v Sloveniji zanemarljiva (3 MW) ([53]), načrti za njeno nadaljnje uvajanje do leta 2030 pa so omejeni.

Graf A7.3: **Nameščena zmogljivost za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (levo) in mešanica proizvodnje električne energije (desno) v Sloveniji**

(1) „Drugo“ vključuje trdna biogoriva, tekoča biogoriva in bioplin.
Vir: Mednarodna agencija za obnovljivo energijo, možganski trust Ember.

Slovenija je sprejela ukrepe za izvajanje reform, namenjenih pospešitvi uvajanja obnovljivih virov energije. Po Zakonu o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije iz leta 2021 je bila julija 2023 z Zakonom o uvajanju naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije izvedena še ena pomembna reforma iz načrta za okrevanje in odpornost na področju prostorskega načrtovanja in izdajanja dovoljenj. Zakon določa pravno podlago za pripravo akcijskega načrta, v katerem so opredeljena potencialna prednostna območja za

([52]) Poročilo Mednarodne agencije za obnovljivo energijo (IRENA) za leto 2023.

([53]) Mednarodna agencija za obnovljivo energijo, statistični podatki o energiji iz obnovljivih virov za leto 2023.

naprave, ki proizvajajo električno energijo z izrabo sončne in vetrne energije. Določa tudi nekatera prednostna območja za postavitev fotovoltaičnih naprav, kot so strehe večjih objektov, parkirišča, opuščena odlagališča odpadkov in drugo. Zakon določa tudi pogoje, pod katerimi je postavitev fotovoltaičnih naprav na nekatere novogradnje, rekonstrukcije objektov in nekatere obstoječe objekte obvezna. Poleg tega zakon poenostavlja postopke za izdajo dovoljenja za namestitev fotovoltaičnih naprav na nepremičnine v solastnini. Državni zbor je nedavno (aprila 2024) sprejel Energetski zakon, s katerim je celovito prilagodil pravni okvir države v energetskem sektorju v podporo zelenemu prehodu. Kljub doseženim pravnim izboljšavam so pri uvajanju vetrnih proizvodnih naprav še vedno zamude zaradi lokalnega nasprotovanja in dolgotrajnih občinskih postopkov za izdajo dovoljenj (glej tudi Prilogo 12). Slovenija doslej še ni uvedla dražb za podporo uvajanju energije iz obnovljivih virov. Poleg tega tudi nabor projektov na področju energije iz obnovljivih virov ni razčiščen, saj Slovenija ni objavila dolgoročnega časovnega načrta za dražbe za naslednja tri leta oziroma pet let. Prav tako niso jasne podrobnosti o časovnem razporedu, pogostosti dražbenih postopkov, pričakovani zmogljivosti in proračunu ter upravičenih tehnologijah.

Znatni delež obnovljivih virov energije v Sloveniji pri ogrevanju in hlajenju (34 % leta 2022) je predvsem rezultat uporabe biomase. Približno desetino tega predstavljajo toplotne črpalke. Cilji iz osnutka posodobljenega NEPN se zdijo precej neambiciozni, kar je povezano z zmanjšanjem uporabe biomase. Povečanje uporabe obnovljivih virov energije naj bi izhajalo predvsem iz toplotnih črpalk in drugih virov toplote iz obnovljivih virov. S podporo iz načrta za okrevanje in odpornost v višini 31 milijonov EUR bo do leta 2026 na voljo vsaj 45 MW novih zmogljivosti daljinskega ogrevanja iz obnovljivih virov. Podpora za razogljičenje daljinskega ogrevanja v višini več kot 32 milijonov EUR bo zagotovljena tudi prek Evropskega sklada za regionalni razvoj. Novi energetski zakon določa več ukrepov za okrepitev prizadevanj za razogljičenje, pri čemer občine obvezuje, da pripravijo načrte in določijo cilje za povečanje deleža porabe energije iz obnovljivih virov, prihranke energije in energijsko prenovo javnih stavb. Načrti bodo zajemali ukrepe za postopno odpravo ogrevanja na fosilna goriva. Z vidika razogljičenja je pomembno tudi, da nameščanje kotlov na zemeljski plin ali utekočinjeni naftni plin za ogrevanje v novih stanovanjskih stavbah od leta 2025 ne bo več dovoljeno.

Nadgradnja elektroenergetskega omrežja ostaja predpogoj za večjo uporabo energije iz obnovljivih virov. Slovenija ima trdno prenosno omrežje in močne povezave s sosednjimi državami članicami EU, ki so bile okrepljene z izvajanjem nedavnih projektov skupnega interesa s Hrvaško in Madžarsko. Kljub temu bo treba prenosno omrežje okrepiti, da bi bilo mogoče priključiti nove proizvodne obrate, predvsem za energijo iz obnovljivih virov, ter obvladovati pričakovano povečanje povpraševanja po električni energiji in konične obremenitve. Za podporo zelenemu prehodu bo treba zagotoviti tudi prožnost omrežja, med drugim tudi s trenutno omejenimi enotami za shranjevanje električne energije. Poleg digitalizacije so potrebne zlasti naložbe v distribucijsko omrežje, saj je bila četrtina vseh prijav za manjše obrate za proizvodnjo električne energije v letu 2022 zavrnjena zaradi omejitev omrežja ([54]). Omrežje bo dodatno obremenjeno zaradi elektrifikacije prometa in ogrevanja. Izvajanje prednostnih nalog iz nedavno potrjenega akcijskega načrta za električno energijo in energijo iz obnovljivih virov v okviru pobude za energetsko povezanost Srednje in Jugovzhodne Evrope (CESEC) ([55]) ter akcijskega načrta CESEC za pline ([56]) bo ključnega pomena za hitrejši razvoj infrastrukture in povezovanje trgov.

Povečanje energijske učinkovitosti v Sloveniji se je upočasnilo, zaradi česar je še veliko možnosti za izboljšave. Leta 2022 je poraba primarne energije v Sloveniji znašala 6,2 Mtoe, kar je za 2,2 % manj kot leta 2021 in 9,3 % manj kot leta 2012. Njena končna poraba energije je znašala 4,7 Mtoe, kar je za 0,1 % manj kot leta 2021 in 4,1 % manj kot leta 2012. V zadnjem letu so bili najboljši rezultati v stanovanjskem sektorju, v katerem se je končna poraba energije zmanjšala

([54]) Agencija za energijo, Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2022.

([55]) Akcijski načrt CESEC za električno energijo in energijo iz obnovljivih virov (2024), https://circabc.europa.eu/ui/group/e334255a-6951-4933-923d-0afd1b105268/library/3f18bd9c-f32f-4054-8c61-ba9d49c0e09f/details.

([56]) Akcijski načrt CESEC za pline (2024), https://circabc.europa.eu/ui/group/e334255a-6951-4933-923d-0afd1b105268/library/f2fced37-5172-4905-be11-dd384ec46be9/details.

za 10,5 %, najslabši pa v prometnem sektorju, v katerem se je poraba končne energije povečala za 10,1 %.

Slovenija je s podporo več skladov EU izvedla vrsto ukrepov za energijsko učinkovitost, predvsem v gradbenem sektorju. Njen načrt za okrevanje in odpornost vključuje naložbe v energetsko prenovo javnih stavb in stanovanjskih stavb v javni lasti ter obnovo, razširitev in izgradnjo turističnih objektov (196,9 milijona EUR). Poleg tega vključuje naložbe v energijsko učinkovitost in razogljičenje industrije (42,4 milijona EUR). V okviru kohezijske politike je energijski učinkovitosti namenjenih skoraj 13 % skupnih sredstev (približno 320 milijonov EUR), od teh pa je večina namenjena prenovi stavb. Ključni omogočitveni ukrep za povečanje energijske učinkovitosti v industriji je shema obveznega doseganja prihrankov energije za dobavitelje energije.

Večina shem finančne pomoči za energijsko učinkovitost temelji na nepovratnih sredstvih, uporaba finančnih instrumentov pa je omejena. Na področju energijske učinkovitosti Slovenija uporablja predvsem sheme financiranja na podlagi nepovratnih sredstev, ki se izvajajo prek Eko sklada, ki daje tudi ugodna posojila.

Slovenija si mora še naprej prizadevati za doseganje cilja dolgoročne strategije prenove, tj. zmanjšanje porabe energije v stavbah za 17 % do leta 2030 v primerjavi z letom 2020. Končna poraba energije v stanovanjskem sektorju se je med letoma 2020 in 2022 zmanjšala za 2,3 % ([57]). Ogrevanje in hlajenje predstavljata skoraj 80 % končne porabe energije v stanovanjih v Sloveniji, od tega pa je 34 % energije iz obnovljivih virov. Ogrevanje s toplotno črpalko je cenejše od ogrevanja s kotlom na fosilna goriva le, če je cena električne energije za končnega uporabnika nižja od trikratne cene plina. V Sloveniji je cena električne energije v stanovanjih za končnega uporabnika 1,97-krat višja od cena plina. Slovenija izvaja maloštevilne preglede izdelkov z okoljsko primerno zasnovo in z označbo energijske učinkovitosti. Nizko število dejavnosti nadzora trga vzbuja zaskrbljenost glede ravni skladnosti.

Slovenija je predstavila nekatere načrte, ki kažejo na večjo vlogo vodika v njenem gospodarstvu. Država v okviru osnutka posodobljenega NEPN načrtuje izgradnjo dveh elektrolizatorjev za shranjevanje presežne električne energije v obliki vodika, pri čemer njuna točna zmogljivost še ni določena. Prav tako načrtuje vzpostavitev dveh vodikovih koridorjev z Madžarsko, Italijo, Hrvaško in Avstrijo, ki bosta sestavljena delno iz obstoječe plinske infrastrukture, delno pa iz nove infrastrukture za vodik, pri čemer naj bi bil okvirni datum zaključka po letu 2030.

Slovenija je zmerna inovatorka z uspešnostjo v višini 95,1 % povprečja EU. Njene prednosti so javno-zasebne soobjave, vseživljenjsko učenje, mednarodne znanstvene soobjave, podjetja, ki zagotavljajo usposabljanje na področju informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT), ter inovatorji izdelkov, njene slabosti pa so odhodki za inovacije, ki niso povezani z raziskavami in razvojem, odhodki za tvegani kapital, odhodki za inovacije na zaposlenega, izvoz znanjsko intenzivnih storitev in okoljske tehnologije.

Slovenija ima znatne zmogljivosti za proizvodnjo baterij, pa tudi zmogljivosti za proizvodnjo fotovoltaičnih modulov, katerih uvajanje se v zadnjih nekaj letih povečuje. S postopki proizvodnje obeh tehnologij se ukvarjajo predvsem slovenski akterji na trgu, ki so osredotočeni na eno samo dejavnost (glej tudi Prilogo 12). Letna zmogljivost vodilnega slovenskega proizvajalca solarnih modulov znaša približno 750 MW. V Sloveniji je tudi več proizvajalcev baterij, pri čemer nekateri delujejo že več kot pol stoletja. Vodilni slovenski proizvajalec baterij ima v lasti tri proizvodne obrate v Sloveniji in enega v tujini. Njegov portfelj vključuje različne vrste svinčevih in litij-ionskih baterij. Nedavno je podjetje predstavilo ambiciozne načrte za začetek prve gigatovarne za litij-ionske sisteme za shranjevanje energije na Prevaljah, ki naj bi začela obratovati leta 2024. Različne dejavnosti konzorcija, ki ga je združil vodilni proizvajalec baterij, vključno s podporo za proizvodnjo ter raziskave in razvoj, so bile podprte z načrtom za okrevanje in odpornost Slovenije.

([57]) Končna poraba energije v gospodinjstvih po podatkih Eurostata (podatkovne tabele iz decembra 2023), prilagojena s strani Skupnega raziskovalnega središča (JRC) glede na podnebje in z referenčnim obdobjem 2005–2022 (prilagoditev porabe končne energije glede na podnebje = poraba končne energije / (stopinjski dnevi ogrevanja / referenčno obdobje za stopinjske dneve ogrevanja).

Tabela A7.1:**Ključni energetski kazalniki**

		Slovenia				EU			
		2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
ENERGY DEPENDNCE	**Import Dependency [%]**	**52.1%**	**45.7%**	**48.6%**	**54.0%**	**60.5%**	**57.5%**	**55.5%**	**62.5%**
	of Solid fossil fuels	20.1%	17.7%	11.0%	28.1%	43.3%	35.8%	37.3%	45.8%
	of Oil and petroleum products	101.4%	99.5%	99.6%	98.4%	96.7%	96.8%	91.7%	97.7%
	of Natural Gas	99.2%	99.4%	99.4%	99.5%	89.7%	83.6%	83.6%	97.6%
	Dependency from Russian Fossil Fuels [%]								
	of Natural Gas	11.8%	8.7%	13.6%	8.6%	39.7%	41.3%	41.1%	21.0%
	of Crude Oil	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	28.8%	26.7%	26.4%	19.5%
	of Hard Coal	3.7%	21.9%	0.2%	0.0%	43.5%	49.1%	47.4%	21.5%

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DIVERSIFICATION OF GAS SUPPLIES	**Gas Consumption (in bcm)**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**1.0**	**0.8**
	Gas Consumption year-on-year change [%]	6.1%	4.8%	-1.9%	1.5%	0.0%	5.4%	-11.1%
	Gas Imports - by type (in bcm)	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.9**	**0.8**
	Gas imports - pipeline	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8
	Gas imports - LNG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-
	Gas Imports - by main source supplier (in bcm) (1)							
	Austria	0.5	0.7	0.6	0.8	0.8	0.8	0.7
	Russia	0.3	0.2	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1

		2019	2020	2021	2022	2023
	LNG Terminals - storage capacity m3 LNG					
	Number of LNG Terminals	0	0	0	0	0
	LNG Storage capacity (m3 LNG)	0	0	0	0	0
	Underground Storage					
	Number of storage facilities	0	0	0	0	0
	Technical Capacity (bcm)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ELECTRICITY/ENERGY	**Gross Electricity Production (GWh) (2)**	**16,500**	**16,326**	**16,327**	**16,100**	**17,191**	**15,877**	**13,616**	-
	Combustible Fuels	5,730	5,610	5,397	5,287	5,239	4,715	3,958	-
	Nuclear	5,715	6,285	5,776	5,821	6,353	5,706	5,606	-
	Hydro	4,782	4,141	4,893	4,683	5,225	4,997	3,401	-
	Wind	6	6	6	6	6	6	6	-
	Solar	267	284	255	303	368	453	646	
	Geothermal	-	-	-	-	-	-	-	-
	Other Sources	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gross Electricity Production [%]								
	Combustible Fuels	34.7%	34.4%	33.1%	32.8%	30.5%	29.7%	29.1%	-
	Nuclear	34.6%	38.5%	35.4%	36.2%	37.0%	35.9%	41.2%	-
	Hydro	29.0%	25.4%	30.0%	29.1%	30.4%	31.5%	25.0%	-
	Wind	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Solar	1.6%	1.7%	1.6%	1.9%	2.1%	2.9%	4.7%	-
	Geothermal	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Other Sources	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Net Imports of Electricity (GWh)	**- 1,176**	**- 516**	**- 502**	**- 319**	**- 2,003**	**270**	**1,446**	-
	As a % of electricity available for final consumption	-9.0%	-3.8%	-3.6%	-2.3%	-15.4%	-2.0%	11.0%	-
	Electricity Interconnection [%]		**83.6%**	**73.6%**	**76.2%**	**78.9%**	**65.8%**	**75.6%**	**82.1%**
	Share of renewable energy consumption - by sector [%]								-
	Electricity	32.1%	32.4%	32.3%	32.6%	35.1%	35.0%	37.0%	-
	Heating/cooling	35.6%	34.6%	32.3%	32.1%	32.1%	35.2%	34.0%	-
	Transport	1.6%	2.6%	5.5%	8.0%	10.9%	10.6%	7.8%	-
	Overall	22.0%	21.7%	21.4%	22.0%	25.0%	25.0%	25.0%	-

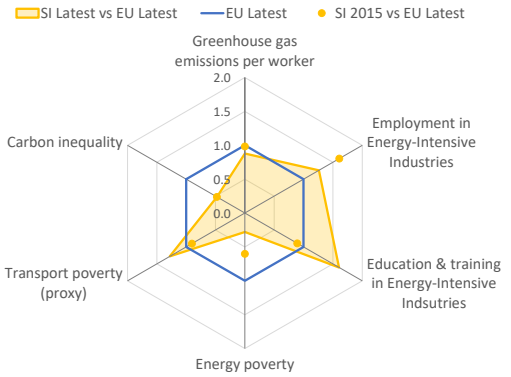
		2019	2020	2021	2022	2023
CLEAN ENERGY	**VC investments in climate tech start-ups and scale-ups (EUR Mln)**	**-**	**3.55**	**-**	**-**	**1.70**
	as a % of total VC investment (3) in Slovenia start-ups and scale-ups	-	32.4%	-	-	3.7%
	Research & Innovation spending in Energy Union R&i priorites					
	Public R&I (EUR mln)				-	-
	Public R&I (% GDP)	-	-	-	-	-
	Private R&I (EUR mln)	15.6	-	-	-	-
	Private R&I (% GDP)	0.032%	-	-	-	-

(1) Razvrstitev glavnih dobaviteljev temelji na najnovejših razpoložljivih podatkih (za leto 2022).
(2) Naložbe tveganega kapitala vključujejo posle tveganega kapitala (v vseh fazah), majhne posle združitev in pripojitev ter posle rasti zasebnega lastniškega kapitala (za podjetja, ki so bila prej del portfelja investicijskega podjetja tveganega kapitala ali so prejela financiranje poslovnih angelov ali začetni kapital).
Vir: Eurostat, Gas Infrastructure Europe, dopolnitev s strani JRC na podlagi podatkov PitchBook (03/2024), JRC SETIS (2024).

V tej prilogi se spremlja napredek Slovenije pri zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost in okoljsko trajnostnost, zlasti za delavce in gospodinjstva v ranljivem položaju. Zeleno gospodarstvo Slovenije se širi. Med letoma 2015 in 2021 se je skupno število delovnih mest v okoljski industriji povečalo za 19,7 % (na približno 30 200) (EU: 18.2%) in doseglo 3,1 % vseh delovnih mest (EU: 2,7 %). V istem obdobju se je intenzivnost emisij toplogrednih plinov slovenske delovne sile (glej graf A8.1 in tabelo A8.1) zmanjšala s 14,1 na 12,6 tone na delavca, kar je pod povprečjem EU (14,3 tone na delavca v letu 2022) ([58]) in kaže na pozitiven trend zelenega prehoda. Slovenija je izvedla nekatere ukrepe za pravičen prehod k doseganju podnebne nevtralnosti v skladu s priporočilom Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost ([59]), vendar so potrebne dodatne strateške usmeritve. Zelene spretnosti so vključene v nekatere aktivne ukrepe trga dela. Slovenski načrt za okrevanje in odpornost obravnava ozka grla, ki preprečujejo trajno in trajnostno rast, medtem ko so naložbe usmerjene v pospešitev prehoda na bolj zeleno gospodarstvo, povečanje koristi digitalizacije ter zagotavljanje socialno-ekonomske kohezije in odpornosti. Strategija za ozelenitev izobraževalne in raziskovalne infrastrukture prispeva k zelenemu prehodu. Evropski socialni sklad plus (ESS+) prispeva k ustvarjanju delovnih mest ter programom izpopolnjevanja in preusposabljanja za zeleni prehod in krožno gospodarstvo.

Zaposlovanje v slovenskih sektorjih, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel, se počasi zmanjšuje. Leta 2023 so zaposleni v energijsko intenzivnih panogah Slovenije predstavljali 4,4 % vseh zaposlenih (EU: 3,5 %). Zaposlenost v rudarstvu je bila leta 2023 z določenimi vmesnimi nihanji enaka kot leta 2015 (3 100 delavcev leta 2023). Stopnja prostih delovnih mest v gradbeništvu (glej graf A8.2), ki je ključni sektor za zeleni prehod, je višja od povprečja EU (6,2 % v primerjavi s 3,6 % v EU leta 2023), kar je v skladu z mnenjem malih in srednjih podjetij (MSP) v tem sektorju iz raziskave, v kateri se jih je 81 % strinjalo, da pomanjkanje spretnosti zavira njihove splošne poslovne dejavnosti ([60]). Po podatkih Evropskega organa za delo (ELA) ([61]) se je leta 2023 poročalo o pomanjkanju delovne sile za številne poklice, ki zahtevajo posebne spretnosti ali znanja za zeleni prehod ([62]), vključno z električnimi inženirji, izolaterji ter elektroinštalaterji v gradbeništvu. Vsaj 2,3 % podpore za trg dela iz ESS+, kot so aktivacijski programi, bo osredotočenih na povečanje števila ljudi z zelenimi spretnostmi.

Graf A8.1: **Izzivi v zvezi s pravičnim prehodom v Sloveniji**

Vir: Eurostat, anketa EU o delovni sili, projekti GD EMPL in JRC GD-AMEDI/AMEDI+ in DISCO(H) (glej tabelo A8.1).

Izpopolnjevanje in preusposabljanje v nazadujočih sektorjih in sektorjih v preoblikovanju sta se nekoliko povečala, vendar vztrajno pomanjkanje spretnosti povzroča ozka grla. Spretnosti so ključnega pomena za nemoteno prehajanje na trgu dela in pomagajo ohranjati delavce na trgu dela. Udeležba delavcev v izobraževanju in usposabljanju v energijsko intenzivnih panogah se je povečala z 9,6 % leta 2015 na 17,5 % leta 2023, kar je nad povprečjem EU (10,9 %). V Sloveniji 40 % MSP

([58]) Izračuni v zvezi z delovno silo temeljijo na anketi EU o delovni sili. Opozoriti je treba, da so bili v poročilu o državi za Slovenijo za leto 2023 taki kazalniki izračunani na podlagi statističnih podatkov o zaposlenosti v nacionalnih računih. To lahko privede do omejene primerljivosti med poročiloma.

([59]) Priporočilo Sveta z dne 16. junija 2022 o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (2022/C 243/04) obravnava zaposlovanje, spretnosti, sisteme davčnih ugodnosti in socialne zaščite, osnovne storitve in stanovanja.

([60]) Raziskava Eurobarometer o pomanjkanju spretnosti ter strategijah zaposlovanja in zadrževanja v malih in srednjih podjetjih.

([61]) Na podlagi poročila EURES o pomanjkanju in presežku delovne sile za leto 2023, ki ga je leta 2024 objavil Evropski organ za delo, tj. podatkov, ki so jih predložili nacionalni uradi za usklajevanje mreže EURES.

([62]) Zahteve glede spretnosti temeljijo na evropski taksonomiji spretnosti, kompetenc in poklicev (ESCO) v zvezi s spretnostmi za zeleni prehod.

Tabela A8.1:**Ključni kazalniki za pravičen prehod v Sloveniji**

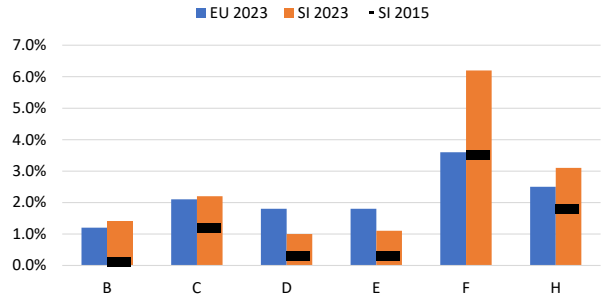
Indicator	Description	SI 2015	SI	EU
GHG per worker	Greenhouse gas emissions per worker - CO2 equivalent tonnes	14.1	12.6 (2022)	14.3 (2022)
Employment EII	Employment share in energy-intensive industries, including mining and quarrying (NACE B), chemicals (C20), minerals (C23), metals (C24), automotive (C29)	5.6%	4.4% (2023)	3.5% (2023)
Education & training EII	Adult participation in education and training (last 4 weeks) in energy-intensive industries	9.7%	17.5% (2023)	10.9% (2023)
Energy poverty	Share of the total population living in a household unable to keep its home adequately warm	5.6%	2.6% (2022)	9.3% (2022)
Transport poverty (proxy)	Estimated share of the AROP population that spends over 6% of expenditure on fuels for personal transport	33.5%	47.5% (2023)	37.1% (2023)
Carbon inequality	Ratio between the consumption footprint of the top 20% vs bottom 20% of the income distribution	1.3	1.3 (2021)	2.7 (2021)

Vir: Eurostat (env_ac_ainah_r2, lfsa_egan2d, ilc_mdes01), anketa EU o delovni sili (prekinitev časovne vrste leta 2021), projekti GD EMPL in JRC GD-AMEDI/AMEDI+ in DISCO(H).

meni, da spretnosti, potrebne za ozelenitev poslovnih dejavnosti, postajajo vse pomembnejše (EU: 42 %) ([60]). Če bo Slovenija dosegla svoj predvideni prispevek k cilju EU glede energije iz obnovljivih virov za leto 2030, bo za uvajanje vetrne in sončne energije potrebnih med 200 in 1 000 dodatnih usposobljenih delavcev, za kar bodo morda potrebne naložbe v spretnosti v višini 1,4–1,7 milijona EUR ([63]). Za reševanje tega izziva posebne naložbe v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ter Sklada za pravični prehod zagotavljajo programe preusposabljanja delavcev v regijah, ki jih je prizadel prehod, ter široko ponudbo usposabljanj na nacionalni ravni in mehanizme prilagodljivosti za spodbujanje usposabljanja v podjetjih. V Sloveniji se bodo sredstva iz ESS+ vlagala v programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki vključujejo tudi ukrepe za zeleni prehod in spodbujanje vseživljenjskega učenja za pomoč pri prilagajanju digitalizaciji in avtomatizaciji delovnih mest.

Kazalniki energetske revščine so se po porastu cen energije nekoliko poslabšali, vendar ostajajo precej pod povprečjem EU. Delež prebivalstva, ki ne more ustrezno ogrevati svojih domov, se je zmanjšal s 5,6 % leta 2015 na 2,6 % leta 2022, kar je precej pod povprečjem EU (9,3 %) ([64]). Vendar se je kazalnik med letoma 2021 in 2022 ob porastu cen energije zaradi omejitev oskrbe, ki sta jih povzročili pandemija COVID-19 in vojna agresija Rusije proti Ukrajini, kljub izrednim ukrepom, izvedenim v Sloveniji, povečal za 0,9 odstotne točke, in sicer na 2,6 %. Leta 2022 je bilo prizadetih le 7,3 % prebivalstva s tveganjem revščine in 2,5 % gospodinjstev z nižjimi srednjimi dohodki. Vendar je januarja 2023 47,5 % prebivalstva s tveganjem revščine porabilo več kot 6 % svojega proračuna za gorivo za zasebni prevoz (EU: 37,1 %) ([65]). Novembra 2023 je bil sprejet Akcijski načrt za zmanjševanje energetske revščine za obdobje treh let. Proračun v višini 33,8 milijona EUR (od tega 15 milijonov EUR iz kohezijske politike – ESRR), ki je namenjen za njegovo izvajanje, bo podprl 8 000 gospodinjstev, predvsem z naložbami v obnovljive vire energije in ukrepe za varčevanje z energijo.

Graf A8.2: **Stopnja prostih delovnih mest v sektorjih v preoblikovanju in rudarstvu**

B – rudarstvo
C – predelovalne dejavnosti
D – oskrba z električno energijo, plinom, paro in hladnim zrakom
E – oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki, saniranje okolja
F – gradbeništvo
H – promet in skladiščenje
Vir: Eurostat, jvs_a_rate_r2.

Onesnaženost zraka ostaja ključno vprašanje, ki povzroča okoljske neenakosti v Sloveniji. Povprečne ravni onesnaženosti zraka v letu 2021 so bile nad povprečjem EU (12,2 v primerjavi z 11,4 µg/m^3 PM2,5), pri čemer je 87 % prebivalstva živelo v regijah, izpostavljenih

([63]) Projekt GD EMPL in JRC AMEDI+.

([64]) Energetska revščina je večdimenzionalni koncept. Uporabljeni kazalnik se osredotoča na rezultat energetske revščine. Dodatni kazalniki so na voljo v Evropskem svetovalnem vozlišču za energetsko revščino.

([65]) Cenovna dostopnost goriva za zasebni prevoz je ena od ključnih razsežnosti prometne revščine. Kazalnik je bil razvit v okviru projektov GD EMPL in JRC GD-AMEDI/AMEDI+. Metodologija je pojasnjena v publikaciji z naslovom Economic and distributional effects of higher energy prices on households in the EU (Ekonomski in distribucijski učinki višjih cen energije na gospodinjstva v EU).

kritičnim ravnem onesnaženosti zraka ([66]). To je znatno vplivalo na zdravje, zlasti na ranljive skupine, pri čemer se ocenjuje, da onesnaženost zraka vsako leto povzroči 1 191 prezgodnjih smrti ([67]). Leta 2021 je bil odtis potrošnje 20 % prebivalstva z najvišjim dohodkom 1,3-krat večji od odtisa najrevnejših 20 % (EU: 1,8) ([68]). Pri obeh skupinah je odtis največji za hrano in stanovanje.

Potrebna je močnejša in bolj strateška usmeritev pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost. Medtem ko so zelene spretnosti vključene v nekatere aktivne ukrepe trga dela, na nacionalni ravni trenutno ni operativne opredelitve tovrstnih spretnosti. Sloveniji bi koristila strateška medsektorska usmeritev politike, ki bi obravnavala vrzeli v raziskavah, povezanih z delovnimi in socialnimi vidiki zelenega prehoda, ter analizirala vpliv prehoda na trg dela. Država ima zelo dobro razvit sistem, ki MSP omogoča dostop do financiranja in trgov. Koristila bi ji rasti prijazna in zelena davčna reforma, ki bi lahko z višjim deležem periodičnih davkov na nepremičnine omogočila odmik od obdavčitve dela ter dodatno spodbudila ponudbo delovne sile in trajnostno rast. Poleg tega bi bilo treba zagotoviti, da socialni partnerji, zlasti organizacije delavcev, in civilna družba dejavno in smiselno sodelujejo v postopku odločanja, da bi se dosegel pošten in pravičen prehod ([69]).

([66]) Dvakrat višja raven od priporočene v smernicah Svetovne zdravstvene organizacije za kakovost zraka (letna izpostavljenost 5 µg/m^3).

([67]) Evropska agencija za okolje – ocena tveganja za zdravje v zvezi s kakovostjo zraka.

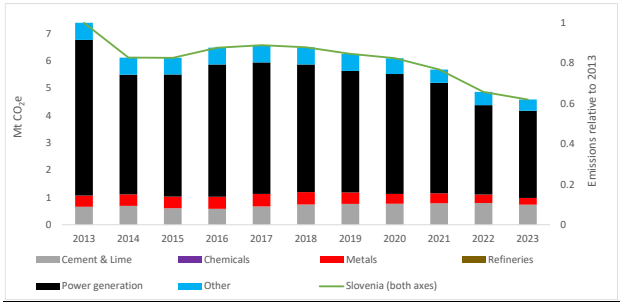
([68]) Razvito v okviru projekta GD EMPL in JRC DISCO(H). Metodologija je pojasnjena v JRC (2024), Carbon and environmental footprint inequality of household consumption in the EU (Neenakost ogljičnega in okoljskega odtisa porabe v gospodinjstvih v EU), JRC137520. Povprečje EU se nanaša na EU-27 brez Italije (v anketi o porabi v gospodinjstvih ni na voljo podatkov o dohodku gospodinjstev v Italiji).

([69]) Na podlagi pregleda spremljanja priporočila Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost, ki je bil opravljen oktobra 2023.

Zeleni prehod industrije in grajenega okolja, zlasti razogljičenje ter učinkovita raba in krožnost virov, je bistvenega pomena za povečanje konkurenčnosti Slovenije ([70]). V zvezi s tem sta prednostni nalogi Slovenije uporaba krožnih materialov in uvajanje krožnih poslovnih modelov v industriji in gradbeništvu.

Slovenija je na dobri poti, da doseže cilje akcijskega načrta EU za krožno gospodarstvo. Vendar je materialni odtis še vedno večji od povprečja EU. Po zmanjšanju leta 2019 in 2020 se je leta 2022 povečal na 16,6 tone na prebivalca v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 14,9 tone na prebivalca. Med letoma 2010 in 2020 se je skupna količina proizvedenih odpadkov povečala z 2,3 na 3,6 tone na prebivalca, kar je pod povprečjem EU. V osnutku posodobljenega NEPN je krožno gospodarstvo priznano kot ključno orodje za razogljičenje in konkurenčnost. Slovenija opredeljuje prehod na nizkoogljično krožno gospodarstvo kot ključno prednostno nalogo za njen splošni trajnostni razvoj. Za povečanje učinkovitosti materialov je država opredelila sklop ukrepov na področju raziskav in inovacij, javnih naročil, preprečevanja odpadkov, zasnove izdelkov, ponovne uporabe, popravljivosti izdelkov in ozaveščanja javnosti ter sklop zakonodajnih sprememb.

Graf A9.1: **Emisije ETS po sektorjih od leta 2013**

Vir: Evropska komisija.

Leta 2023 je bilo v sektorjih, ki jih zajema sistem EU za trgovanje z emisijami (ETS) v Sloveniji ([71]), 27 % manj toplogrednih plinov kot leta 2019, pri čemer so se emisije najbolj zmanjšale med letoma 2021 in 2022. Leta 2023 je 70 % toplogrednih plinov iz obratov, vključenih v ETS v Sloveniji, izviralo iz proizvodnje električne energije, kar je precej več od povprečja EU (57 %). Od skupnih emisij iz vseh industrijskih sektorjev jih 53 % izvira iz proizvodnje cementa in apna, 30 % iz drugih panog ([72]) in 18 % iz kovinske industrije. Med letoma 2019 in 2023 je bilo v elektroenergetskem sektorju zabeleženo večje zmanjšanje emisij (28 %) kot v industrijskih sektorjih (23 %). Med letoma 2013 in 2023 so se emisije toplogrednih plinov iz proizvodnje električne energije zmanjšale za 44 %, iz industrijske proizvodnje pa za 18 %, kar je privedlo do skupnega zmanjšanja toplogrednih plinov za 38 % v tem obdobju. Še vedno obstajajo možnosti za izboljšanje industrijske učinkovitosti Slovenije. Leta 2022 se je stopnja uporabe sekundarnih materialov zmanjšala na 9,4 % v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 11,5 %. Produktivnost virov se je povečevala počasneje in leta 2022 dosegla 2,04 standarda kupne moči na kilogram (SKM/kg) v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 2,45 SKM/kg. Produktivnost virov izraža učinkovitost gospodarstva pri uporabi materialnih virov za ustvarjanje bogastva. Izboljšanje produktivnosti virov lahko prispeva k zmanjšanju negativnih vplivov na okolje in zmanjšanju odvisnosti od nestanovitnih trgov surovin. Slovenija je bila leta 2022 odvisna od uvoza 46,3 % uporabljenih materialov v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 22,4 %, zaradi česar je sorazmerno bolj ranljiva za motnje v dobavni verigi. Da bi obravnavala pomanjkanje vode, je leta 2019 za industrijske in kmetijske dejavnosti ponovno uporabila 26,25 m^3 vode.

Slovenska industrija napreduje pri uvajanju pristopov krožnega gospodarstva. Glede na sistem ekoloških inovacijskih kazalnikov za leto 2022 je bila z oceno 115,9 uvrščena v skupino držav s povprečno uspešnostjo na tem področju. Slovenija je septembra 2023 pridobila 60 licenc za znak EU za okolje in 158 izdelkov z znakom EU za okolje, kar kaže na razmeroma majhno, vendar stalno naraščajočo uporabo izdelkov in licenc.

([70]) Glej tudi priloge 6, 7 in 12.

([71]) Ta analiza izključuje letalski prevoz. Za več podrobnosti in vire podatkov glej Weitzel, M; van der Vorst, C. (2024), Uneven progress in reducing emissions in the EU ETS (Neenak napredek pri zmanjšanju emisij v EU ETS), JRC Science for policy, JRC138215, Skupno raziskovalno središče.

([72]) Zdi se, da se 50 % emisij toplogrednih plinov, razvrščenih po izvoru v skupino „drugo“, nanaša na proizvodnjo papirja in kartona, 20 % (leta 2023) pa na proizvodnjo nekaterih nekovinskih mineralnih izdelkov (oznaka NACE 23.99).

Tabela A9.1:**Kazalniki krožnosti**

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27	Latest year
Industry								
Resource productivity (purchasing power standard (PPS) per kilogram)	1.8	2.1	2.0	2.1	2.0	-	2.5	2022
Circular material use rate (%)	10.0	10.2	9.9	10.1	9.4	-	11.5	2022
Eco-innovation index (2013=100)	97.0	100.4	106.8	111.0	115.9	-	121.5	2022
Recycling of plastic packaging (%)	48.8	50.3	44.6	50.0	-	-	40.7	2021
Cost of air emissions from industry (EUR bn)	2.0	1.6	1.5	1.6	-	-	352.7	2021
Built environment								
Recovery rate from construction and demolition waste (%)	98.0	-	97.0	90.4	-	-	89.0	2020
Soil sealing index (base year = 2006)	103.1	-	-	-	-	-	103.4	2018
Non-residential floor area (m^2 per capita)	15.5	15.6	15.6	-	-	-	18.0	2020
Waste backfilled (%)	-	-	-	-	70.6	-	9.9	2020

Vir: Eurostat, Evropska agencija za okolje.

Slovenija je v zadnjem desetletju dosegla znaten napredek pri sistemu ravnanja z odpadki, vendar so še vedno možne izboljšave. Stopnja recikliranja komunalnih odpadkov je leta 2022 znašala 62,6 %, s čimer je že dosegla cilj 55-odstotne stopnje recikliranja do leta 2025. Država je s 50-odstotno stopnjo recikliranja plastične embalaže leta 2021 dosegla tudi cilje glede recikliranja odpadne embalaže za leto 2025. Kljub temu obstajajo težave s čistostjo ločeno zbranih odpadkov in ravnanjem z odstranjeno embalažo. Slovenija je tudi med najuspešnejšimi državami pri recikliranju e-odpadkov, pri čemer je leta 2021 zabeležila stopnjo 87,1 %. Poleg tega ni tveganja, da država ne bi izpolnila cilja glede odlaganja odpadkov na odlagališčih do leta 2035. Inovacije na področju tehnologij za obdelavo odpadkov so še vedno na nizki ravni, kot je razvidno iz dejstva, da leta 2021 ni bil registriran noben nov patent.

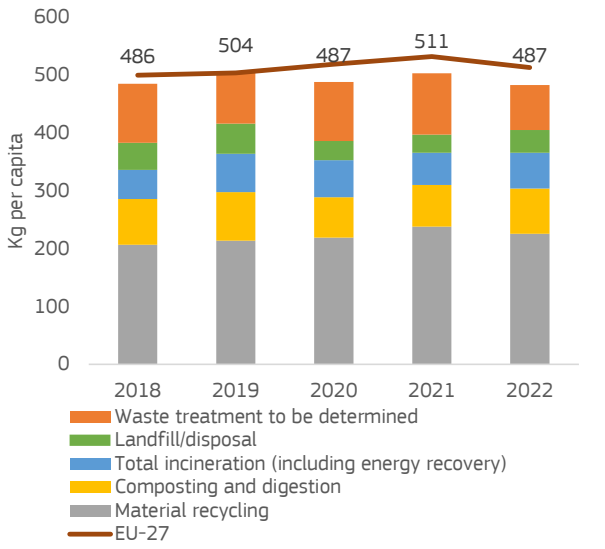
Slovenija bi lahko učinkoviteje uporabljala obstoječi stavbni fond. Leta 2023 je slovenski indeks gradbenih dovoljenj, ki temelji na uporabni tlorisni površini, v povprečju znašal 169,6 ([73]). Gradbena dejavnost se od leta 2015 povečuje. Leta 2020 je stanovanjska tlorisna površina na prebivalca znašala 35,70 m2 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 52,33 m2 na prebivalca. Istega leta je bila pod povprečjem EU, ki znaša 19,40 m2 na prebivalca, tudi nestanovanjska tlorisna površina na prebivalca (15,64 m2), pri čemer je skozi čas ostala razmeroma stabilna ([74]).

([73]) 2015 = 100. Statistični podatki Eurostata (europa.eu).

([74]) Opazovalnica EU za stavbni fond – informativni pregledi (europa.eu).

Slovenija je leta 2020 predložila dolgoročno strategijo prenove. V njej priznava, da sta gradnja in prenova stavb prednostni področji za prehod na nizkoogljično krožno gospodarstvo.

Graf A9.2: **Obdelava komunalnih odpadkov**

Vir: Eurostat.

V grajenem okolju bi bilo mogoče zmanjšati nastajanje odpadkov in izboljšati čiščenje odpadnih voda. Gradbeni odpadki in odpadki iz rušenja objektov na prebivalca so se med letoma 2012 in 2020 povečali, vendar so ostali pod povprečjem EU. Stopnja predelave odpadkov v Sloveniji je leta 2021 znašala 90,4 %. Država kljub izboljšavam še ni uspešna pri čiščenju odpadnih voda. Leta 2021 je bilo na vsaj sekundarno čiščenje odpadnih voda priključenih le 67,6 % prebivalcev, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 80,9 %. Prednost je treba dati uskladitvi z višjimi standardi EU za zmanjšanje pritiskov na okolje in onesnaževanja vodnih ekosistemov ter ponovno vzpostavitev biotske raznovrstnosti rek, jezer in morskih voda.

Digitalna preobrazba je ključna za zagotavljanje odpornosti in konkurenčnosti gospodarstva. V skladu s programom politike digitalnega desetletja in cilji digitalne preobrazbe do leta 2030, zastavljenimi v navedenem programu, je v tej prilogi opisana uspešnost Slovenije na področjih digitalnih spretnosti, digitalne infrastrukture/povezljivosti ter digitalizacije podjetij in javnih storitev. Kadar je ustrezno, se sklicuje na napredek pri izvajanju načrta za okrevanje in odpornost. Slovenija za digitalno področje namenja 20 % svojega skupnega proračuna iz načrta za okrevanje in odpornost (0,5 milijarde EUR) ([75]). V okviru kohezijske politike je digitalni preobrazbi države dodeljenih dodatnih 0,3 milijarde EUR (9 % skupnih sredstev kohezijske politike države) ([76]).

V programu politike digitalnega desetletja je začrtana pot, po kateri bo EU do leta 2030 dosegla uspešno digitalno preobrazbo. V nacionalnem časovnem načrtu Slovenije so opisani ukrepi, ki jih namerava država sprejeti za dosego ciljev na nacionalni ravni. V prvem poročilu o stanju digitalnega desetletja je bila poudarjena potreba po pospešitvi in poglobitvi skupnih prizadevanj za doseganje vseevropskih ciljev ([77]). Digitalno usposobljeno prebivalstvo med drugim spodbuja razvoj in uvajanje digitalnih tehnologij ter omogoča povečanje produktivnosti in nove poslovne modele. Poleg tega vodi k večji vključenosti in udeležbi v okolju, ki ga vse bolj oblikuje digitalna preobrazba ([78]). Digitalne tehnologije, infrastruktura in orodja imajo pomembno vlogo pri reševanju sedanjih strukturnih izzivov, vključno s strateškimi odvisnostmi, kibernetsko varnostjo in podnebnimi spremembami.

Uspešnost Slovenije na področju digitalnih spretnosti je pod povprečjem EU, potreba po digitalno usposobljeni delovni sili pa ostaja ključni izziv. Kar zadeva osnovne digitalne spretnosti ter strokovnjake in strokovnjakinje za IKT, se je uspešnost države zmanjšala in ostaja pod povprečjem EU. Poleg tega Slovenija še vedno daleč zaostaja za vodilnimi državami na področju inovacij v EU. 78 % slovenskih podjetij, ki so zaposlila strokovnjake za IKT, je poročalo o težavah pri iskanju dovolj usposobljenih zaposlenih, kar je najvišji odstotek v EU ([79]).

Na področju digitalne infrastrukture/povezljivosti Slovenija ni enakomerno uspešna. Gigabitna povezljivost države, ki se meri s pokritostjo z zelo visokozmogljivim omrežjem, je približno enaka povprečju EU, vendar izziv ostajajo podeželska območja, kjer je zajetih le 57 % gospodinjstev. Na splošno se pokritost z omrežjem 5G še naprej znatno izboljšuje, vendar še vedno ne dosega povprečja EU.
Kot je določeno v slovenskem načrtu za okrevanje in odpornost, država intenzivno sodeluje na ravni EU pri razvoju infrastrukture za napredne tehnologije, in sicer s sodelovanjem v večdržavnih projektih v zvezi z infrastrukturo in storitvami v oblaku, polprevodniki in kvantno komunikacijsko infrastrukturo.

Uspešnost Slovenije pri digitalizaciji podjetij se je nekoliko zmanjšala. Država je pod povprečjem EU, kar zadeva MSP z vsaj osnovno ravnjo digitalne intenzivnosti. Prav tako je pod povprečjem EU za kazalnik, ki v skladu z ustreznim ciljem digitalnega desetletja meri uporabo vsaj ene od naslednjih treh tehnologij: storitev v oblaku, podatkovne analitike (masovni podatki) ali umetne inteligence. Natančneje, Slovenija ima najnižji rezultat v EU, kar zadeva uporabo podatkovne analitike, uspešnost podjetij pri uporabi storitev v oblaku se je nekoliko zmanjšala, na področju umetne inteligence pa ostaja precej stabilna. Poleg tega bi bilo mogoče izboljšati odhodke za

([75]) Delež dodeljenih finančnih sredstev, ki prispevajo k digitalnim ciljem, je bil izračunan z uporabo Priloge VII k uredbi o mehanizmu za okrevanje in odpornost.

([76]) Ta znesek vključuje vse naložbe, ki so v programskem obdobju kohezijske politike 2021–2027 posebej namenjene digitalni preobrazbi ali k njej znatno prispevajo. Sredstva izvirajo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Kohezijskega sklada, Evropskega socialnega sklada plus in Sklada za pravični prehod.

([77]) Evropska komisija (2023): Poročilo o stanju digitalnega desetletja za leto 2023, Poročilo o stanju digitalnega desetletja za leto 2023 – Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope (europa.eu).

([78]) Glej na primer OECD (2019): OECD Economic Outlook, Digitalisation and productivity: A story of complementarities (Digitalizacija in produktivnost: zgodba o dopolnjevanju), OECD Economic Outlook, zvezek 2019, izvod 1, OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org), ter OECD (2019): Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives – Summary (Digitalni prehod: oblikovanje politik, izboljševanje življenj – povzetek), https://www.oecd.org/digital/going-digital-synthesis-summary.pdf.

([79]) Vir: Eurostat – anketa Evropske unije o uporabi IKT in e-trgovanju v podjetjih.

Tabela A10.1:**Ključni cilji digitalnega desetletja, ki se spremljajo s kazalniki indeksa digitalnega gospodarstva in družbe**

	Slovenia			EU	Digital Decade target by 2030
	2022	2023	2024	2024	(EU)
Digital skills					
At least basic digital skills	**50%**	**50%**	**47%**	**56%**	**80%**
% individuals	2021	2021	2023	2023	2030
ICT specialists ([1])	**4.8%**	**4.5%**	**3.8%**	**4.8%**	**20 million**
% individuals in employment aged 15-74	2021	2022	2023	2023	2030
Digital infrastructure/connectivity					
Fixed very high capacity network (VHCN) coverage	**72%**	**76%**	**79%**	**79%**	**100%**
% households	2021	2022	2023	2023	2030
Fibre to the premises (FTTP) coverage ([2])	**72%**	**76%**	**79%**	**64%**	**-**
% households	2021	2022	2023	2023	
Overall 5G coverage	**37%**	**64%**	**82%**	**89%**	**100%**
% populated areas	2021	2022	2023	2023	2030
Digitalisation of businesses					
SMEs with at least a basic level of digital intensity	**55%**	**NA**	**50%**	**58%**	**90%**
% SMEs	2021		2023	2023	2030
Data analytics	**NA**	**NA**	**19%**	**33%**	**-**
% enterprises			2023	2023	
Cloud	**38%**	**38%**	**36%**	**39%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
Artificial intelligence	**12%**	**12%**	**11%**	**8%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
AI or cloud or data analytics ([3])	**NA**	**NA**	**45%**	**55%**	**75%**
% enterprises			2023	2023	2030
Digitalisation of public services					
Digital public services for citizens	**69**	**71**	**77**	**79**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Digital public services for businesses	**84**	**83**	**84**	**85**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Access to e-health records	**NA**	**80**	**88**	**79**	**100**
Score (0 to 100)		2022	2023	2023	2030

([1]) The 20 million target represents about 10% of total employment.

([2]) The fibre to the premises coverage indicator is included separately as its evaluation will also be monitored separately and taken into consideration when interpreting VHCN coverage data in the Digital Decade.

([3]) At least 75 % of Union enterprises have taken up one or more of the following, in line with their business operations: (i) cloud computing services; (ii) big data; (iii) artificial intelligence.

Vir: indeks digitalnega gospodarstva in družbe.

raziskave in razvoj v sektorju IKT. Načrt za okrevanje in odpornost vključuje ukrepe za podporo digitalizaciji podjetij, katerih cilj je izboljšati uspešnost na tem področju. Eden od primerov je program za digitalno transformacijo podjetij, v okviru katerega konzorciji velikih podjetij in MSP sodelujejo pri razširitvi uporabe naprednih tehnologij in prenosa digitalnih kompetenc. Leta 2022 je 2,2 % podjetij v Sloveniji poročalo o izpadu storitev IKT zaradi kibernetskih napadov (npr. napadov z izsiljevalskim programjem in napadov za zavrnitev storitve). V istem letu je 27 % podjetij razvilo ali pregledalo svojo varnostno politiko IKT v zadnjih 12 mesecih.

Slovenija je precej uspešna na področju digitalizacije javnih storitev. Pri digitalnih javnih storitvah za državljane se približuje povprečju EU, pri digitalnih javnih storitvah za podjetja pa se mu je zelo približala. Nasprotno pa je dostop državljanov do elektronskih zdravstvenih zapisov nad povprečjem EU (ocena 88 od 100 v primerjavi z 79). Številni ukrepi za digitalno preobrazbo v slovenskem načrtu za okrevanje in

odpornost so osredotočeni na javne storitve. Njihov namen je med drugim odpraviti ovire za zagotavljanje digitalnih javnih storitev in postopkov, vključno z razširitvijo področja uporabe elektronskih postopkov v upravnih postopkih.

Slovenija je „zmerna inovatorka“, pri čemer se vrzel med uspešnostjo države in uspešnostjo EU veča. Glede na evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2023 ([80]) se je njena uspešnost na področju inovacij od leta 2016 povečala za 2,9 odstotne točke, kar je manj kot v EU (8,5 odstotne točke). Njena splošna uspešnost ostaja nekoliko pod povprečjem EU (95,1 %). Glavne ovire pri uspešnosti Slovenije so še naprej nizke ravni tveganega kapitala ter odhodkov za raziskave in razvoj v javnem sektorju.

Intenzivnost raziskav in razvoja ([81]) je leta 2022 znašala 2,11 % BDP, kar je pod evropskim povprečjem (2,24 %) in še vedno daleč od ravni iz leta 2013 (2,56 %). Po strmem upadu med letoma 2014 in 2017 se intenzivnost raziskav in razvoja od leta 2018 povečuje. Da bi se ta trend ohranil, Znanstvenoraziskovalna in inovacijska strategija Slovenije 2030 vsebuje jasne zaveze za povečanje naložb v raziskave in razvoj, da bi se do leta 2030 dosegel cilj 1,25 % BDP za javne naložbe v raziskave in razvoj ter 3,5 % BDP za skupne naložbe v raziskave in razvoj ([82]). Namen strategije je zagotoviti stabilen in predvidljiv okvir za dolgoročno financiranje raziskav in inovacij.

Slovenija sprejema konkretne ukrepe za izboljšanje upravljanja raziskav in inovacij ter izboljšanje uspešnosti svojega javnega raziskovalnega sistema. Intenzivnost javnih raziskav in razvoja, ki se je med letoma 2010 in 2017 stalno zmanjševala, se od takrat povečuje in je v letu 2022 dosegla 0,60 % BDP. Vendar se še ni vrnila na raven iz leta 2010 in ostaja pod povprečjem EU. Človeški viri so konkurenčna prednost, Slovenija pa ima visoko oceno, kar zadeva prebivalstvo, vključeno v vseživljenjsko učenje. Delež novih diplomantov na področju znanosti in inženirstva je blizu povprečja EU, Slovenija pa se uvršča razmeroma visoko, kar zadeva število raziskovalcev, zaposlenih v poslovnem sektorju. Čeprav se je znanstvena uspešnost države, merjena z deležem znanstvenih objav med 10 % najbolj citiranih objav na svetu, v zadnjem desetletju izboljšala, ostaja pod povprečjem EU. Slovenija je s sprejetjem Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti, ki je del načrta za okrevanje in odpornost, uvedla ključno reformo, katere cilj je uvesti financiranje raziskovalnih organizacij na podlagi uspešnosti ter olajšati mobilnost raziskovalcev in novačenje tujih talentov. Poleg tega je bil nedavno ustanovljen nov programski odbor za izboljšanje usklajevanja politike na področju raziskav in inovacij med različnimi udeleženimi akterji.

Močnejše povezave med akademsko sfero in podjetji so bistvene za uvajanje inovacij, ki so ključne za dvojni prehod. Medtem ko se delež javno-zasebnih znanstvenih soobjav še naprej povečuje in je dosegel najvišjo raven od leta 2014 (9,8 % skupnega števila publikacij), so javnofinančni odhodki Slovenije za raziskave in razvoj, ki jih financirajo podjetja ([83]), še vedno nizki (0,032 % BDP in 5,81 % skupnih javnih odhodkov za raziskave in razvoj). Sprejetje Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti omogoča učinkovitejše in doslednejše izvajanje ukrepov politike na področju znanstvenih raziskav in inovacij. Ustanovljena je bila nova skupna Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS), ki obstoječim raziskovalnim dejavnostim dodaja inovacijsko komponento. Z novo agencijo je bil v znanstveno delo uveden inovacijski steber za okrepitev povezave med temeljnimi raziskavami in uporabo, prehoda s temeljnih raziskav na uporabo ter povezave med znanstvenimi raziskavami in družbo. To je pomemben korak k izboljšanju prenosa znanja. Kljub temu je treba okrepiti podporne ukrepe, kot je izboljšanje usklajevanja ustreznih deležnikov ([84]), in sicer na podlagi dosedanjih prizadevanj v okviru Slovenske strategije pametne specializacije. Namen teh prizadevanj je povezati gospodarstvo, znanstvene ustanove, lokalne skupnosti, državo in druge deležnike na področju inovacij (model peterne vijačnice) s krepitvijo strateških razvojno-inovacijskih partnerstev.

([80]) Evropski sistem inovacijskih kazalnikov za leto 2023, profil države: Slovenija, ec_rtd_eis-country-profile-si.pdf (europa.eu).

([81]) Opredeljena kot bruto domači odhodki za raziskave in razvoj kot odstotek BDP.

([82]) Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030 (ReZrIS30), ki jo je Državni zbor sprejel 23. marca 2022.

([83]) Kazalnik prikazuje obseg pogodbenih raziskav, npr. podjetja, ki financirajo raziskovalne ustanove za izvajanje raziskav zanje.

([84]) STIP Compass (OECD), https://stip.oecd.org/stip/interactive-dashboards/countries/Slovenia.

Tabela A11.1:**Ključni kazalniki inovacij**

Slovenia	2010	2015	2020	2021	2022	EU average (1)
Key indicators						
R&D intensity (GERD as % of GDP)	2.05	2.2	2.14	2.13	2.11	2.24
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.66	0.52	0.56	0.55	0.6	0.73
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	1.39	1.67	1.57	1.56	1.48	1.48
Quality of the R&I system						
Scientific publications of the country within the top 10% most cited publications worldwide as % of total publications of the country	6.2	6.8	7.75			9.6
Patent Cooperation Treaty (PCT) patent applications per billion GDP (in PPS)	3.1	1.8	1.97			3.4
Academia-business cooperation						
Public-private scientific co-publications as % of total publications	7.8	9.2	9.5	9.7	9.8	7.6
Public expenditure on R&D financed by business enterprise (national) as % of GDP	0.08	0.05	0.037	0.032		0.054
Human capital and skills availability						
New graduates in science & engineering per thousand pop. aged 25-34	13.5	14.6	15.2	16		16.9
Public support for business enterprise expenditure on R&D (BERD)						
Total public sector support for BERD as % of GDP	0.228	0.226	0.227			0.204
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	0.052	0.118	0.082			0.104
Green innovation						
Share of environment-related patents in total patent applications filed under PCT (%)	9.95	8.63	4.5			14.7
Finance for innovation and economic renewal						
Venture capital (market statistics) as % of GDP	0.001	0.009	0.002	0.003	0.007	0.085
Employment share of high growth enterprises measured in employment (%)		10.59	10.68			12.51

(1) Povprečje EU za zadnje razpoložljivo leto z najštevilčnejšimi podatki za države.
Vir: Eurostat, OECD, GD JRC, študija Science-Metrix (podatkovna zbirka Scopus in statistična podatkovna zbirka patentov Evropskega patentnega urada), Invest Europe.

Pomanjkanje tveganega kapitala še vedno ovira razširjanje inovativnih zagonskih podjetij v Sloveniji. Naložbe tveganega kapitala v Sloveniji znašajo 0,007 % BDP, kar je druga najnižja vrednost v EU. Dostop do financiranja v razširitveni fazi ostaja izziv za inovativna MSP, kar vpliva na naložbeno intenzivne sektorje, kot so globoke tehnologije in predelovalne dejavnosti (glej tudi Prilogo 12). Če se bo nedavno sprejeta strategija za razvoj kapitalskega trga dobro izvajala, bi lahko spodbudila napredek inovativnih MSP z velikim potencialom za hitro in trajnostno rast.

Slovenija je premalo uspešna pri razvoju z okoljem povezanih tehnologij, vendar si prizadeva za izboljšanje. Visok delež energetsko intenzivne industrije pomeni težavo za upoštevanje podnebnih politik, pri čemer je Slovenija manj uspešna, kar zadeva razvoj zelenih tehnologij ([85]), kot je razvidno iz omejenega deleža z okoljem povezanih patentov med vsemi patenti, prijavljenimi na podlagi Pogodbe o sodelovanju na področju patentov. Prehod na nizkoogljično krožno gospodarstvo je odvisen od razvoja novih prelomnih tehnologij. Slovenija ima več demonstracijskih projektov za nizkoogljične tehnologije, ki jih financira EU, vendar mora pospešiti inovacije ter pilotne in predstavitvene dejavnosti ter povečati naložbene spodbude v ta namen ([86]). Za leto 2024 je v slovenskem načrtu za okrevanje in odpornost predvideno sofinanciranje naložb v raziskave in inovacije, ki bi državi lahko pomagale vse bolj mobilizirati njene zmogljivosti na tem področju za dvojni prehod.

([85]) 2023, evropski sistem inovacijskih kazalnikov, profil države: Slovenija, ec_rtd_eis-country-profile-si.pdf (europa.eu). Kazalniki podnebnih sprememb v primerjavi z EU.

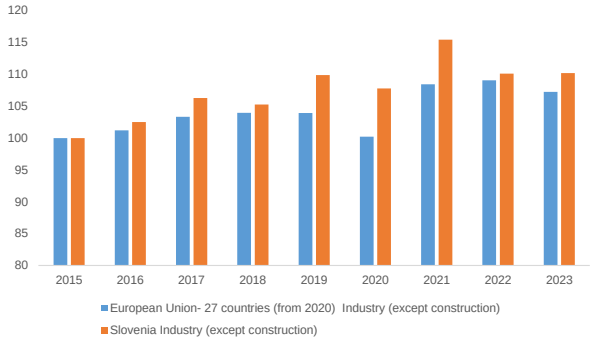
([86]) Demonstracijski projekti prikazujejo, kako tehnologije delujejo v ustreznem ali operativnem okolju. Njihov cilj je pospešiti prenos in uporabo čistih inovativnih tehnologij ter zasebno in javno nadaljnje financiranje za njihovo hitrejše uvajanje.

Konkurenčnost Slovenije se po hitrem okrevanju po pandemiji COVID-19 sooča z izzivi. Svetovni center za konkurenčnost IMD je za leto 2023 državo uvrstil na 42. mesto od 64 držav. Po majhnem povečanju v letu 2022 se je trend rahlega zmanjševanja od leta 2019, povezan z učinkovitostjo podjetij in vlade, nadaljeval ([87]). Inflacija, visoke cene energije in surovin, naraščajoči indeks cen proizvajalcev in omejitve svetovne dobavne verige so vplivali zlasti na konkurenčnost izvozno usmerjenih panog (npr. podjetja v sektorju aluminija, jekla in papirja, kemična industrija in avtomobilski ekosistem). Kazalniki konkurenčnosti so se na splošno poslabšali (tudi za energetsko intenzivne panoge), pri čemer se je obseg proizvodnje zmanjšal, stroški dela na enoto pa so se povišali ([88]). Te panoge se soočajo z izzivi in poročajo o pomanjkanju sredstev za financiranje prehoda na neto ničelno stopnjo emisij, ki ga ovirajo tudi dolgotrajni upravni postopki ter pomanjkanje naložb v raziskave in razvoj.

Slovenija je majhno, odprto in diverzificirano gospodarstvo z eno največjih intenzivnosti povezovanja pri blagovni menjavi na enotnem trgu. Vendar je na področju trgovine s storitvami med državami članicami z največjo restriktivnostjo (tabela A12.1). Gospodarstvo se še naprej vključuje v globalne vrednostne verige, na primer z nadgradnjo proizvodnje z drugimi funkcijami, kot so raziskave in razvoj. To se odraža v vse večji gospodarski kompleksnosti in večjem deležu izvoza srednje- in visokotehnološko intenzivnih izdelkov ([88]). Trgovina znotraj EU je leta 2023 predstavljala 61,4 % BDP (predvsem zaradi intenzivnega povezovanja pri blagovni menjavi) (tabela A12.1), tako da je slovenski izvoz zelo koncentriran. Posledično je odvisen od gospodarskih gibanj na nekaterih trgih ter izpostavljen stroškovnemu pritisku in zmanjševanju tujega povpraševanja, pri čemer so glavne trgovinske partnerice Slovenije Nemčija, Italija, Avstrija in Hrvaška. Slovenija je leta 2023 izvozila in uvozila manjši delež blaga na enotnem trgu kot leta 2022, blagovna menjava s tretjimi državami pa se je znatno povečala (zlasti izvoz) ([89]). Vendar je ta trend predvsem posledica transakcij enega farmacevtskega podjetja med njegovim logističnim centrom v Sloveniji in sedežem v Švici.

Razlika v produktivnosti v primerjavi s povprečjem EU ostaja in je trenutno na podobnih ravneh kot pred finančno krizo leta 2008. Leta 2023 je produktivnost dela v Sloveniji znašala približno 85 % povprečja EU v smislu BDP v standardih kupne moči na opravljeno uro in na zaposleno osebo ([90]). Razmeroma nizka raven zasebnih naložb ovira rast produktivnosti in inovacijske zmogljivosti države. Kar zadeva rast skupne faktorske produktivnosti, pa Slovenija presega sosednjo Hrvaško, Italijo in Madžarsko. Skupna faktorska produktivnost torej močno podpira rast produktivnosti dela, pri čemer se produktivnost dela na splošno zmanjšuje zaradi negativnega prispevka poglabljanja kapitala.

Graf A12.1: **Realna produktivnost dela v industriji na opravljeno uro**

Vir: Eurostat, NAMA_10_LP_A2; indeks: 2015 = 100.

Produktivnost dela v industriji je nad povprečjem EU in ključno gonilo produktivnosti v tem zelo industrializiranem gospodarstvu (glej graf A12.1). V zadnjih nekaj letih je bila rast produktivnosti v industriji v Sloveniji hitrejša od povprečja EU. Po 4,6-odstotnem zmanjšanju leta 2022, ki je sledilo znatni rasti v višini 7,1 % leta 2021 in okrevanju od leta 2020, je bila rast produktivnosti dela v industriji leta 2023 zelo skromna (0,1 %) (glej grafa A12.1 in A12.2). Poleg tega je delež slovenske industrije v smislu dodane vrednosti k BDP še vedno višji od povprečja EU (28,1 % leta 2022 v primerjavi s 23,5 %) ([91]). Dodaten izziv predstavlja vztrajno pomanjkanje delovne sile v industriji, za katero ima Slovenija eno najvišjih

([87]) IMD, lestvica svetovne konkurenčnosti.

([88]) UMAR, Poročilo o produktivnosti 2023.

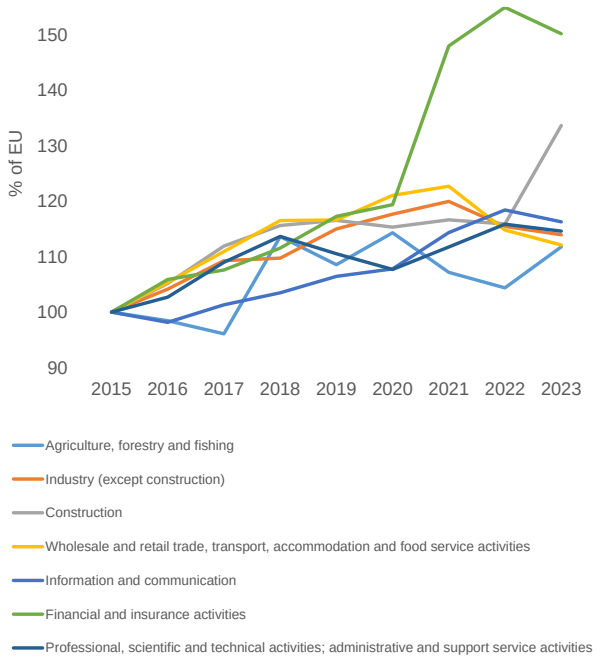
([89]) Statistični urad Republike Slovenije.

([90]) Evropska komisija, podatkovna zbirka AMECO.

([91]) Svetovna banka – industrija, dodana vrednost (v % BDP).

stopenj v EU (tabela A12.1), pri čemer so stopnje prostih delovnih mest prav tako nad povprečjem EU (v zvezi s pomanjkanjem delovne sile in spretnosti glej tudi Prilogo 14). Ta težava je še večja zaradi staranja prebivalstva in vse manjšega števila ljudi v najbolj aktivni starostni skupini (20–64 let) ([88]). Precejšnje pomanjkanje strokovnjakov za IKT lahko tudi oteži digitalni prehod gospodarstva (glej tudi Prilogo 10).

Graf A12.2: **Produktivnost dela in stroški dela na enoto na ravni industrije**

Vir: Eurostat, NAMA_10_LP_A21; indeks: 2015 = 100.

Kljub ukrepom za izboljšanje poslovnega okolja še vedno obstajajo izzivi. Slovenija je v zadnjih letih sprejela več ukrepov za olajšanje poslovanja, zmanjšanje upravnega bremena (na primer s spremembami zakonodaje o insolventnosti ter vzpostavitvijo sistema vse na enem mestu / enotne kontaktne točke za podjetja) in privabitev naložb. Vendar so ovire za podjetja na splošno še vedno precej številne in so na primer povezane z neučinkovitostjo državnih institucij, pretirano birokracijo in dolgotrajnimi postopki ([92]). Cilj slovenskega načrta za okrevanje in odpornost je obravnavati tudi take izzive, na primer z zakonoma o debirokratizaciji, katerih namen je zmanjšati breme upravnih postopkov in jih digitalizirati.

Slovenija je uspešno napredovala v proizvodno fazo s tehničnim sistemom po načelu „samo enkrat“ ([93]), pri čemer je njegovo sposobnost prikazala z uspešnimi čezmejnimi transakcijami v okviru sistema v preizkusnem obdobju. Sistem bo kot del uredbe o enotnem digitalnem portalu ([94]) omogočil avtomatizirano čezmejno izmenjavo dokazov med pristojnimi organi ter izboljšal spletni dostop do informacij, upravnih postopkov in pomoči v EU. Vključitev slovenskih pristojnih organov v sistem je ključnega pomena za njegovo nemoteno delovanje in zmanjšanje upravnega bremena.

Odpravljanje postopkovnih ovir, povezanih z uvajanjem obnovljivih virov energije, je še posebej pomembno za energijski prehod, razogljičenje in zagotavljanje energetske varnosti Slovenije. Take ovire, ki jih je pregledala projektna skupina za uveljavljanje pravil enotnega trga, se nanašajo na dolgotrajne postopke za izdajo dovoljenj in pomanjkanje osebja v organih. Slovenija izvaja ukrepe (tudi prek načrta za okrevanje in odpornost) za odpravo teh težav, vendar so lahko postopki za izdajo dovoljenj še vedno zelo dolgotrajni (glej tudi Prilogo 7). Visoka raven industrializacije v državi nudi priložnosti v zvezi s proizvodnjo neto ničelnih tehnologij, slovenska podjetja pa so že dejavna na področju proizvodnje toplotnih črpalk, fotovoltaičnih modulov in baterij ter shranjevanja (glej tudi Prilogo 7). Vendar je Slovenija pri razvoju takih tehnologij premalo uspešna, kar se odraža v majhnem deležu z okoljem povezanih patentov (glej Prilogo 11).

Slovenija je privlačna za neposredne tuje naložbe, njena gospodarska rast pa je v zadnjih letih presegla gospodarsko rast številnih drugih držav članic EU. Vendar lahko skromnejša stopnja rasti zaradi inflacije, visokih cen energije in vpliva vojne agresije Rusije proti Ukrajini v prihodnosti vpliva na neposredne tuje naložbe. Leta 2022 je največ neposrednih tujih naložb v državi izvedla Avstrija (s poudarkom na proizvodnji, trgovini ter vzdrževanju in popravilu motornih vozil), sledili pa so ji Luksemburg, Švica, Nemčija in Hrvaška. Kar zadeva naložbe na splošno, je bil delež podjetij, ki so poročala o ovirah za naložbe (tabela A12.1), manjši od povprečja EU

([92]) UMAR, Poročilo o produktivnosti 2023.

([93]) Izvedbena uredba (EU) 2022/1463.

([94]) Uredba (EU) 2018/1724.

kljub povečanju tega deleža v letu 2023 v primerjavi z letom 2022 ([95]).

Zaradi slabo razvitega trga lastniških vrednostnih papirjev je financiranje močno usmerjeno v posojila, dostop do financiranja pa ostaja izziv za podjetja (zlasti MSP). Dostop do posojil ostaja nad povprečjem EU (tabela A12.1), pri čemer ima Slovenija tudi enega od najnižjih deležev zavrnjenih posojil. Vendar glede na sestavljeni kazalnik lastniških vrednostnih papirjev v indeksu dostopa do financiranja Evropskega investicijskega sklada (EIF) Slovenija ostaja ena od najmanj uspešnih držav, kar zadeva dostop do lastniškega financiranja, njena uvrstitev v primerjavi z drugimi državami članicami EU pa se je leta 2022 (v primerjavi z letom 2021) celo poslabšala ([96]). Poleg tega ima država zelo nizko razmerje naložb tveganega kapitala v BDP, kar vpliva na inovacijsko zmogljivost podjetij (glej tudi Prilogo 11). Število vlagateljev na trgu je majhno, institucionalni vlagatelji pa imajo le omejeno vlogo ([97]). Krepitev njihove vloge bi pripomogla k ohranjanju likvidnosti kapitalskega trga ([88]). Ukrepi politike na tem področju, med drugim tudi v zvezi s krepitvijo institucionalnih vlagateljev, bodo koristili MSP v razširitveni fazi. Slovenija prek načrta za okrevanje in odpornost sprejema ukrepe za razvoj kapitalskega trga in izboljšanje dostopa do financiranja (na primer z Zakonom o oblikah alternativnih investicijskih skladov in Strategijo razvoja trga kapitala).

Konkurenca na področju javnega naročanja ostaja problematična. Kljub zmanjšanju leta 2023 v primerjavi s prejšnjimi tremi leti je 44-odstotni delež oddanih javnih naročil, pri katerih je bil samo en ponudnik, še vedno zelo visok in precej nad povprečjem EU, ki znaša 28 % ([98]). Poleg tega četrtina vseh postopkov leta 2023 ni bila uspešna ([99]). Čeprav je bil delež neposrednih javnih naročil v Sloveniji še vedno nad povprečjem EU, se je zmanjšal z visokih 26 % leta 2020 na 11 % leta 2022 in 10 % leta 2023 ([100]). Zelo majhen delež javnih naročil, oddanih ponudnikom iz drugih držav (v okviru enotnega trga in širše), ustvarja poslovno okolje, v katerem je malo novih ponudnikov. To še poslabšuje pomanjkanje konkurence na tem zelo majhnem trgu javnih naročil, ki ga zaznamujejo strukturne pomanjkljivosti, velika razdrobljenost sistema javnih naročil in zapletena regulativna struktura, pri kateri se zakonodaja o javnih naročilih pogosto spreminja ([101]).

Da bi Slovenija obravnavala te izzive, je začela izvajati več ukrepov iz načrta za okrevanje in odpornost za povečanje konkurence, digitalizacije in profesionalizacije javnega naročanja. Reforme se še izvajajo. Razvoj postopka načrtovanja, temeljita priprava postopkov javnega naročanja, avtomatizacija procesov in spodbujanje tujih ponudnikov k sodelovanju na trgu bi lahko dodatno prispevali k bolj konkurenčnemu okolju in zmanjšali število javnih naročil, oddanih na podlagi najnižje cene namesto merila kakovosti ali najboljšega razmerja med ceno in kakovostjo. Poleg tega bo večja interoperabilnost platform za elektronsko javno naročanje zmanjšala upravno breme in izboljšala dostop do trga javnih naročil. Prav tako lahko združevanje tehnik povpraševanja poveča stroškovno učinkovitost in profesionalizacijo ter dodatno zmanjša delež postopkov s pogajanji brez predhodne objave.

Vlada je sprejela pomembne ukrepe, da bi bolj strateško izkoristila 14,11 % BDP, ki jih Slovenija porabi za javna naročila. Da bi javnim organom omogočila razvoj in uporabo inovativnih rešitev, je leta 2022 sprejela Smernice za inovativno javno naročanje. Poleg tega razvija meritveni okvir za spremljanje okoljskih, socialnih in gospodarskih učinkov zelenega javnega naročanja. Rezultati merjenja ustvarjajo izhodišče za spremljanje učinkov zelenega javnega naročanja skozi čas in se lahko uporabijo za izboljšanje politik na tem področju.

Delež MSP v gospodarstvu je višji od povprečja EU v smislu zaposlovanja (73,3 % v primerjavi s 64,4 %) in dodane vrednosti

([95]) Raziskava EIB o naložbah za leto 2022.

([96]) Indeks dostopa MSP do financiranja EIF.

([97]) Poročilo o finančni stabilnosti Banke Slovenije iz oktobra 2023.

([98]) Podatki, ki so trenutno na voljo, so predhodni. Tehnična priprava nove platforme za javna naročila pomeni, da so bili upoštevani le redni podatki, ki so na voljo na portalu Tenders Electronic Daily (TED).

([99]) Izračuni Komisije na podlagi portala TED.

([100]) Evropska komisija, pregled enotnega trga.

([101]) Ministrstvo za javno upravo, Statistično poročilo o oddanih javnih naročilih v letu 2022.

(66,9 % v primerjavi z 51,8 %) ([102]), pri čemer na domači trg usmerjena MSP beležijo na splošno nižje ravni produktivnosti kot izvozno usmerjena podjetja ([103]). Vlada ima različne sheme za podporo njihove rasti in razvoja s finančnimi spodbudami in strategijo za spodbujanje izvoza, da bi zagotovila dolgoročno konkurenčnost in odpornost ter privabila trajnostne naložbe. Vendar je najresnejša težava, ki so jo izpostavila slovenska MSP, razpoložljivost osebja z ustreznimi spretnostmi, kar lahko povzroči povečanje delovne obremenitve za obstoječe osebje, višje proizvodne stroške, izgubo prodaje in manjšo produktivnost ([104]).

Zamude pri plačilih lahko vplivajo na nekatera podjetja (zlasti MSP), vendar niso zelo razširjena težava. Delež MSP, ki poročajo o zamudah pri plačilih, je pod povprečjem EU in se je leta 2023 zmanjšal (v primerjavi z letom 2022). Poleg tega ima Slovenija najmanjšo plačilno vrzel v EU (tj. vrzel med dogovorjenimi in dejanskimi časi plačila), kar zadeva plačila v zasebnem sektorju / med podjetji ter plačila v javnem sektorju (povprečno 12 oziroma 9 dni). Plačilna vrzel za plačila v javnem sektorju se je leta 2023 vidno zmanjšala (v primerjavi z letom 2022) (tabela A12.1). Delež podjetij, ki poroča, da so bila pozvana, naj sprejmejo daljše čase plačila, kot se jim je zdelo primerno, je znatno manjši v javnem sektorju v primerjavi z zasebnim sektorjem. Vendar 47 % podjetij poroča, da se v današnjem poslovnem okolju vse težje dogovorijo o plačilnih pogojih, ki so pravični za obe strani ([105]).

Vloga podjetij v državni lasti lahko ovira naložbe, vstop na trg in konkurenco v nekaterih sektorjih. Kljub izboljšanju dobičkonosnosti upravljanja sredstev lastniških deležev v državni lasti lahko pomanjkanje dobrega korporativnega upravljanja v podjetjih v državni lasti poveča neučinkovitost in zmanjša konkurenčnost, pri čemer raziskave kažejo na vmešavanje države in politike v poslovanje podjetij ([92]). Država ima še naprej delež tudi v nestrateških sektorjih (npr. turizem).

Ovire ostajajo tudi na drugih področjih, ki vplivajo na poslovno okolje (npr. poklicne storitve). V preteklosti je Slovenija do neke mere zmanjšala število reguliranih poklicev (zlasti v obrtnem sektorju), vendar je regulativna restriktivnost višja od povprečja EU za poklice, kot so nepremičninski posredniki, odvetniki, gradbeni inženirji, arhitekti in turistični vodniki ([106]). Zmanjšanje regulativnih ovir v sektorju poklicnih storitev bo olajšalo vstop v te poklice ter izboljšalo kakovost in cene (ta vidik v načrtu za okrevanje in odpornost ni obravnavan). Razdrobljeni sistem, ki ureja gradbene inženirje, bi lahko oviral prosti pretok strokovnjakov. Pravila o delitvi odgovornosti na različne kategorije strokovnjakov na istem področju dejavnosti bi lahko zmanjšala sorazmernost in učinkovitost zagotavljanja storitev. Zdi se, da različni regionalni predpisi, ki urejajo dejavnosti turističnih vodnikov, ovirajo dostop do trga ter imajo posledice za nacionalne in čezmejne ponudnike storitev.

Kar zadeva uspešnost Slovenije na enotnem trgu, je država leta 2023 zabeležila še eno izboljšanje zaostanka pri prenosu. Ta delež se je zmanjšal na 0,8 % (nekoliko nad povprečjem EU, ki znaša 0,7 %), s čimer je Slovenija ponovno na dobri poti, da doseže cilj 0,5 %, ki je predlagan v Aktu za enotni trg. Zaostanek pri skladnosti (tj. delež vseh nepravilno prenesenih direktiv) se je izboljšal in zmanjšal na 0,8 %, kar je zdaj pod povprečjem EU. Kar zadeva število primerov kršitev, Slovenija ostaja pod povprečjem EU (tabela A12.1). Leta 2023 je država rešila 50 % zadev v okviru SOLVIT (8), ki jih je obravnavala kot odgovorni center (pod povprečjem EU, ki znaša 88,3 %) ([100]).

Uvedba enotnega patentnega sistema 1. junija 2023 je bil prelomni trenutek za dokončanje enotnega trga EU za tehnologijo, pri čemer je Slovenija ena od 17 držav članic, ki so del sistema že od samega začetka. Evropski patentni urad je doslej izdal približno 11 000 enotnih patentov, ki so večinoma v lasti subjektov s sedežem v EU. Slovenija je do maja 2024 vložila 49 zahtev za enotni patent, od katerih jih je bilo registriranih 48 ([107]).

([102])Pregled uspešnosti MSP 2022/2023.

([103])Gospodarske raziskave OECD:Slovenija 2022.

([104])Raziskava Flash Eurobarometer 537.

([105])INTRUM, evropsko poročilo o plačilih 2023.

([106])Sporočilo o posodobitvi priporočil za reforme na področju regulacije poklicnih storitev (COM(2021) 385).

([107])Evropski patentni urad.

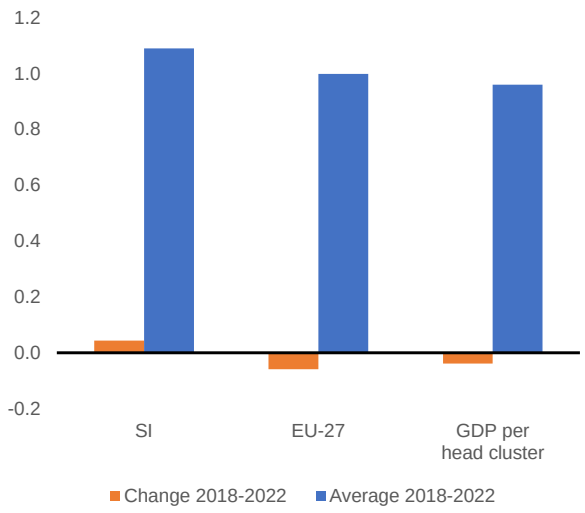
Tabela A12.1:**Industrija in enotni trg**

Slovenia							
POLICY AREA	**INDICATOR NAME**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**EU27 average***
HEADLINE INDICATORS							
Economic Structure	Net Private investment, level of private capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	0	-1,9	-0,6	-0,5	1,1	**3,8**
	Net Public investment, level of public capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	1,2	1,3	1,9	2,5	2,5	**1,2**
	Real labour productivity per person in industry (% yoy)[2]	4,4	-1,9	7,1	-4,6	0,1	**-1,24**
Cost competitiveness	Nominal unit labour cost in industry (% yoy)[2]	-0,1	4,2	0,2	12,4	12,3	**9,83**
SINGLE MARKET							
Single Market integration	EU Trade integration, % (Average intra-EU imports + average intra EU exports)/GDP[2]	60,9	55,8	61,6	70,1	61,4	**42,9**
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed[3]	0,6	1,6	1,2	1	0,8	**0,7**
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly[3]	0,9	1,2	1,3	1,3	0,8	**1,1**
	SOLVIT, % resolution rate per country[3]	85,7	100,0	90,0	80,0	50,0	**88,3**
	Number of pending infringement proceedings[3]	18	19	28	24	23	**25,9**
Restrictions	EEA Services Trade Restrictiveness Index[4]	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	**0,05**
Public procurement	Single bids, % of total contractors[3]	0	46	44	51	44	**28,6**
	Direct Awards, %[3]	21	26	19	11	10	**8,1**
ECONOMIC STRUCTURE							
Shortages	Material Shortage (industry), firms facing constraints, %[5]	9,9	11,4	29,4	37,8	15,4	**17,2**
	Labour Shortage using survey data (industry), firms facing constraints, %[5]	37,0	20,1	32,4	41,4	44,1	**23,3**
	Vacancy rate, % of vacant posts to all available ones (vacant + occupied)[2]	2,725	2,0	3,2	3,6	3,2	**2,5**
Strategic dependencies	Concentration in selected raw materials, Import concentration index based on a basket of critical raw materials[6]	0,17	0,17	0,16	0,15	0,24	**0,22**
	Installed renewables electricity capacity, % of total electricity produced[2]	0,4	0,4	0,4	0,4		**50**
BUSINESS ENVIRONMENT - SMEs							
Investment obstacles	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as major obstacle[7]	21,4	13,9	16,4	13,0	17,0	**22,2**
Business demography	Bankruptcies, Index (2015=100)[2]	116,3	102,7	92,8	85,1	80,0	**105,6**
	Business registrations, Index (2015=100)[2]	104,1	93,6	106,7	114,3	118,3	**120,2**
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment[8]	-	17	12	12	12	**15**
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment[8]	-	20	11	13	9	**16**
	Share of SMEs experiencing late payments in past 6 months, %[9]	38,8	49,2	41,2	49,7	41,5	**48,7**
Access to finance	EIF Access to finance index - Loan, Composite: SME external financing over last 6 months, index values between 0 and 1[10]	0,79	0,44	0,62	0,69	-	**0,49**
	EIF Access to finance index - Equity, Composite: VC/GDP, IPO/GDP, SMEs using equity, index values between 0 and 1[10]	0,08	0,05	0,10	0,05	-	**0,17**

Vir: (1) AMECO, (2) Eurostat, (3) pregled enotnega trga, (4) OECD, (5) ECFIN BCS, (6) COMEXT in izračuni Komisije, (7) raziskava EIB o naložbah, (8) poročilo INTRUM o plačilih, (9) raziskava SAFE, (10) indeks dostopa MSP do financiranja EIF.
* Lastni izračuni Komisije za povprečje EU-27.

Slovenska javna uprava je bistvena za konkurenčnost gospodarstva v smislu oblikovanja pogojev za dvojni prehod in ustvarjanja ugodnega poslovnega okolja. Dojemanje učinkovitosti vlade v Sloveniji je nad povprečjem EU-27 (graf A13.1). Reforma plačnega sistema v javnem sektorju je osrednji del slovenskega načrta za okrevanje in odpornost, kar zadeva javno upravo, delo pa še poteka. Druge prednostne naloge vlade vključujejo spodbujanje digitalizacije, izboljšanje delovnih pogojev za javne uslužbence, spremembo občinskega financiranja in krepitev javnega naročanja.

Graf A13.1: **Učinkovitost vlade**

Povprečna vrednost v obdobju 2018–2022 in sprememba v obdobju 2018–2022. Stolpec za BDP na prebivalca prikazuje srednjo vrednost kazalnika učinkovitosti vlade za skupino držav članic EU, ki spadajo v isti sklop glede na BDP na prebivalca kot Slovenija (države članice EU so razvrščene glede na BDP na prebivalca in razdeljene na tri enako velike sklope).
Vir: svetovni kazalniki upravljanja.

Slovenija je uvedla nove ukrepe za izboljšanje kakovosti javnih politik. Enote centralne ravni države so bile reorganizirane, da bi se izboljšalo usklajevanje in omogočilo bolj povezano oblikovanje politik. Z ustanovitvijo vrste strateških svetov sta se povečali uporaba strokovnega svetovanja in udeležba deležnikov. Ocene učinkov pravnih predlogov so dobro uveljavljene, vendar ne upoštevajo vedno splošnega učinka. Po drugi strani je uporaba naknadnega ocenjevanja precej pod povprečjem EU-27.

Privlačnost javne uprave kot delodajalca ostaja velik izziv za Slovenijo. Delež javnih uslužbencev, mlajših od 49 let, je večji od povprečja EU, delež zaposlenih, mlajših od 39 let, pa se še naprej zmanjšuje. Neprivlačnost javne uprave je razvidna tudi iz velikega števila prostih delovnih mest, za katera se je prijavil le en kandidat oziroma kandidatka ([108]). Hkrati je delež javnih uslužbencev z visokošolsko izobrazbo precej nad povprečjem EU, enako pa velja tudi za delež zaposlenih, ki sodelujejo v izobraževanju odraslih. Po drugi strani se je ravnotežje zastopanosti spolov na višjih položajih v javni upravi v zadnjih nekaj letih poslabšalo. Vlada si poleg reform plačnega sistema v javnem sektorju v okviru načrta za okrevanje in odpornost prizadeva tudi za nadaljnje izboljšanje upravljanja človeških virov ter digitalnih spretnosti javnih uslužbencev.

Zrelost slovenske e-uprave je blizu povprečja EU. Država je leta 2023 omogočila dostop do zdravstvenih storitev z elektronsko identifikacijo. To naj bi pozitivno vplivalo na zagotavljanje in uporabo digitalnih storitev. Poleg tega je določila pravno podlago za e-storitve, prve elektronske osebne izkaznice pa so bile izdane leta 2022. Slovenija želi v okviru svojega programa kohezijske politike za obdobje 2021–2027 povečati razpoložljivost digitalnih storitev za javnost, podjetja, raziskovalne organizacije in javne organe. To vključuje ustvarjanje novih tehnologij in poslovnih modelov, vlaganje v digitalizacijo javnih storitev, povečanje vključujočnosti storitev ter izboljšanje digitalnih spretnosti prebivalstva. Poleg tega bo Slovenija leta 2024 ustanovila kompetenčni center za pomoč pri razvoju digitalnih spretnosti javnih uslužbencev.

Konkurenca na področju javnega naročanja je še vedno šibka. Dober primer tega je razmeroma visok odstotek postopkov javnih naročil z eno samo ponudbo in postopkov s pogajanji brez predhodne objave (glej Prilogo 12). Pomanjkanje konkurence in tveganje korupcije lahko privedeta do previsokih cen v naročilih, saj bodo javni naročniki verjetno plačevali višje cene, kar škoduje javnemu proračunu.

Upravljanje javnih naložb v Sloveniji je v vseh fazah naložbenega cikla razmeroma šibko. Zdi se, da se načrtovanje javnih naložb izvaja izključno na ravni resornih ministrstev z omejenim usklajevanjem med sektorji in brez vključitve ministrstva za finance. Ni

([108]) Uradniški svet, letno poročilo za leto 2022, (obiskano 7. novembra 2023).

Tabela A13.1:**Kazalniki delovanja javne uprave**

SI	Indicator ([1])	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27([2])
E-government and open government data							
1	Share of internet users within the last year that used a public authority website or app	n/a	n/a	n/a	81.3	78.4	75.0
2	E-government benchmark overall score ([3])	n/a	69.1	66.6	68.7	74.8	75.8
3	Open data and portal maturity index	0.7	0.8	0.9	0.9	0.9	0.8
Educational attainment level, adult learning, gender parity and ageing							
4	Share of public administration employees with higher education (levels 5-8, %)	68.0	71.8	73.4 (b)	75.4	70.5 (b)	52.9
5	Participation rate of public administration employees in adult learning (%)	17.8	9.9	28.3 (b)	33.4	30.6 (b)	17.9
6	Gender parity in senior civil service positions ([4])	14.8	14.6	14.2	20.2	22.0	9.2
7	Ratio of 25-49 to 50-64 year olds in NACE sector O	1.8	1.7	1.5 (b)	1.4	1.8	1.5
Public financial management							
8	Medium-term budgetary framework index	0.7	0.8	0.8	0.8	n/a	0.7
9	Strength of fiscal rules index	0.4	0.4	0.4	0.4	n/a	1.4
Evidence-based policy making							
10	Regulatory governance	n/a	n/a	1.52	n/a	n/a	1.7

([1]) Visoke vrednosti pomenijo dobro uspešnost, razen za kazalnik št. 6. ([2]) Vrednost za leto 2023. Če ni na voljo, je prikazana najnovejša razpoložljiva vrednost. ([3]) Meri osredotočenost na uporabnike, preglednost digitalnih javnih storitev ter obstoj ključnih dejavnikov, ki omogočajo zagotavljanje teh storitev. ([4]) Opredeljena kot absolutna vrednost razlike med deležem moških in žensk na višjih položajih v javni upravi.
Oznake: (b) prekinitev časovne vrste; (d) različna opredelitev; (u) majhna zanesljivost.
Vir: dejavnosti posameznikov prek spletišč e-uprave, Eurostat (št. 1); primerjalno poročilo o e-upravi (št. 2); poročilo o zrelosti odprtih podatkov (št. 3); anketa o delovni sili, Eurostat (št. 4, 5, 7); Evropski inštitut za enakost spolov (št. 6); zbirka podatkov o fiskalnem upravljanju (št. 8, 9); kazalniki OECD za regulativno politiko in upravljanje (št. 10).

srednjeročnega načrta potencialnih naložb, ki bi zajemal vse sektorje, ravni države in vire financiranja ter bi temeljil na skladnem sklopu dokumentov o dolgoročnem načrtovanju. Medtem ko je vzpostavljena standardizirana metodologija za ocenjevanje projektov, se pomanjkanje sistematičnega neodvisnega nadzora za ocene večjih projektov odraža v večjih popravkih navzgor za več kot polovico projektov, ki se izvajajo. Naložbeni portfelj (tj. nacionalni razvojni program) ni vključen v srednjeročno proračunsko načrtovanje, zato je dodeljevanje naložb, zlasti iz nacionalnih virov, izpostavljeno cikličnim nihanjem. Naknadni pregledi projektov se izvajajo priložnostno in ni evidenc o fizičnem stanju obstoječih sredstev ([109]).

Urad za makroekonomske analize in razvoj ter Fiskalni svet sta neodvisni fiskalni instituciji Slovenije. Z odpravo omejitve glede števila članov tehničnega osebja Fiskalnega sveta in izboljšanim dostopom do proračunskih informacij bi se zmanjšale njegove omejitve in povečala njegova zmogljivost.

Pravosodni sistem na splošno deluje učinkovito, vendar se še naprej sooča z izzivi, zlasti v sodnih zadevah na področju gospodarskega in finančnega kriminala ([110]). Leta 2023 so postopki na sodiščih prve stopnje v večjih civilnih zadevah še vedno trajali približno dve leti, v gospodarskih pravdnih zadevah pa približno eno leto. V pritožbenem postopku so bile tovrstne zadeve še naprej rešene hitreje, in sicer v povprečju približno v treh mesecih. Kar zadeva kakovost pravosodnega sistema, so digitalna

([109])Belu Manescu, C. (2022), New evidence on the quality of public investment management in the EU (Novi dokazi o kakovosti upravljanja javnih naložb v EU), European Economy Discussion Paper št. 177, Evropska komisija.

([110])Za več podrobnosti glej pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2024 in poročilo Komisije o stanju pravne države za leto 2024 (v pripravi).

orodja za vodenje zadev precej napredna, zlasti na sodiščih. Elektronska komunikacija med sodišči in strankami v postopkih se je še izboljšala. V zvezi z neodvisnostjo sodstva niso bile sporočene nobene sistemske pomanjkljivosti.

PRILOGA 14: IZZIVI NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA, SPRETNOSTI TER SOCIALNE POLITIKE GLEDE NA EVROPSKI STEBER SOCIALNIH PRAVIC

Evropski steber socialnih pravic je vodilo za pozitivno konvergenco k boljšim delovnim pogojem in življenjskim razmeram v EU. Ta priloga vsebuje pregled napredka Slovenije pri izvajanju 20 načel stebra ter krovnih ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030 glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine.

Tabela A14.1:**Pregled socialnih kazalnikov za Slovenijo**

Policy area	Headline indicator	
Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	26.5
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2023)	5.4
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2023)	46.7
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2023)	7.8
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2023)	6.1
	Income quintile ratio (S80/S20, 2022)	3.3
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2023)	77.5
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2023)	3.7
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2023)	1.4
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2022)	118.4
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2022)	13.3
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2022)	10.3
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2022)	37.31
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2022)	18.8
	Housing cost overburden (% of the total population, 2022)	4.1
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2022)	52.3
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2022)	3.7

Critical situation | To watch | Weak but improving | Good but to monitor | On average | Better than average | Best performers

(1) Dopolnitev z dne 27. oktobra 2023. Države članice so v pregledu socialnih kazalnikov razvrščene v skladu z metodologijo, dogovorjeno z Odborom za zaposlovanje in Odborom za socialno zaščito. Za podrobnosti o metodologiji glej prilogo k skupnemu poročilu o zaposlovanju za leto 2024.
Vir: Eurostat.

Slovenski trg dela je leta 2023 ostal stabilen, pri čemer je zaposlenost ostala na visoki ravni, brezposelnost pa je dosegla doslej najnižjo raven. Potem ko je stopnja delovne aktivnosti leta 2022 dosegla rekordno vrednost 77,9 %, je leta 2023 kljub upočasnitvi gospodarske rasti v istem letu ostala visoka, in sicer je znašala 77,5 %, kar je precej nad povprečjem EU (75,3 %). Stopnja brezposelnosti se je leta 2023 še zmanjšala, in sicer na 3,7 %, kar je precej pod povprečjem EU, ki znaša 6,1 %.

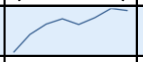
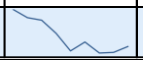
Kljub velikemu povpraševanju po delovni sili in nizki brezposelnosti se Slovenija še naprej sooča z nekaterimi dolgoročnimi strukturnimi izzivi. Za starejše delavce, zlasti tiste z nizko stopnjo izobrazbe, je značilna nizka stopnja zaposlenosti in aktivnosti. Za te skupine je značilna tudi vztrajno visoka stopnja dolgotrajne brezposelnosti. Kljub povišanju upokojitvene starosti in višjih dohodkovnih spodbud za daljšo zaposlitev se je stopnja delovne aktivnosti med starejšimi delavci (55–64 let) rahlo znižala, in sicer s 55,2 % leta 2022 na 54,2 % leta 2023. Mladi se soočajo z izzivi pri vstopu na trg dela. Čeprav se delež prekarnih zaposlitev zmanjšuje, ima Slovenija še vedno visok delež mladih s pogodbami za določen čas (36,4 % leta 2023 v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 34,4 %) ([111]). Država uporablja Evropski socialni sklad plus (ESS+) za podporo aktivnih ukrepov trga dela, pri čemer se osredotoča na mlade, zlasti tiste, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo, ter ranljive skupine, kot so dolgotrajno brezposelni. Cilj reform pokojninskega zavarovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti je spodbujati daljše delovne dobe in zmanjšati vrzel med starostjo, pri kateri ljudje prenehajo delati, in zakonsko določeno upokojitveno starostjo. Obravnavanje teh izzivov bo Sloveniji pomagalo napredovati pri doseganju nacionalnega cilja 79,5-odstotne stopnje delovne aktivnosti do leta 2030.

Še vedno obstaja precejšnje pomanjkanje delovne sile, udeležba v izobraževanju odraslih pa se je znatno zmanjšala. Potem ko je stopnja prostih delovnih mest leta 2022 dosegla rekordno vrednost 3,0 %, se je leta 2023 nekoliko znižala, in sicer za 0,3 odstotne točke, vendar je ostala visoka (2,7 %), kar še naprej odraža utesnjevanje trga dela. Ta stopnja je bila še posebej visoka v gradbenem, industrijskem in storitvenem sektorju. To skupaj z drugimi izzivi v zvezi s spretnostmi in trgom dela ogroža potencial Slovenije za izboljšanje njene gospodarske konkurenčnosti. K pomanjkanju delovne sile prispevajo ciklični in strukturni dejavniki, kot so starajoča se delovna sila, spreminjajoče se zahteve po spretnostih in neugodni delovni pogoji. Hkrati se je udeležba odraslih (25–64 let) v izobraževanju in usposabljanju od leta 2016 znatno zmanjšala (40,3 %), pri čemer se je leta 2022 izobraževanja in usposabljanja udeležila le

([111])UMAR, Poročilo o razvoju 2023.

približno četrtina odraslih (26,5 %). Udeležba je veliko manj pogosta med moškimi (22 %) kot med ženskami (31,2 %). Poleg tega je bila še posebej nizka med tistimi s srednjo in nizko ravnjo spretnosti ter med starejšimi delavci. Delež posameznikov s temeljnimi splošnimi digitalnimi spretnostmi se je zmanjšal s 55,13 % leta 2019 na 46,7 % leta 2023 (EU: 56 %). Aktivacija premalo zastopanih skupin in prihajajočih migrantov bi lahko skupaj z naložbami v izobraževanje odraslih, razvoj spretnosti ter programe usposabljanja znatno prispevala k ohranjanju zadostne ponudbe delovne sile v prihodnjih letih in izboljšanju splošne ravni spretnosti. Slovenija je za obravnavo teh izzivov sprejela kombinacijo ukrepov, podprtih z ESS+, vključno z razvojem platforme za dolgoročno napovedovanje potreb po spretnostih, kampanjo vseživljenjskega učenja po vsej državi ter modernizacijo institucij trga dela in njihovih storitev.

Tabela A14.2:**Položaj Slovenije glede ciljev na področju zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine do leta 2030**

Indicators	Latest data	Trend (2016-2023)	2030 target	EU target
Employment (%)	77.5 (2023)		79.5	78
Adult learning[1] (%)	26.5 (2022)		60	60
Poverty reduction[2] (thousands)	8 (2023)		-9	-15,000

(1) Anketa o izobraževanju odraslih, odrasli v izobraževanju v zadnjih 12 mesecih, posebni izvleček brez upoštevanja vodenega usposabljanja na delovnem mestu.
(2) Sprememba števila oseb s tveganjem revščine ali socialne izključenosti; referenčno leto 2019.
Vir: Eurostat, GD EMPL.

Sistem izobraževanja in usposabljanja je uspešen, vendar še vedno obstajajo ovire za nekatere skupine. V raziskavi PISA 2022 so slovenski učenci in učenke presegli povprečje EU na področju matematike in naravoslovja, vendar so na splošno dosegli nižje rezultate kot leta 2018 (glej Prilogo 15). Slovenija ima enega od najnižjih deležev mladih, ki zgodaj opustijo šolanje, in visok delež prebivalstva s terciarno izobrazbo. Vendar so še vedno velike razlike glede na spol in med osebami, rojenimi v Sloveniji in zunaj nje. Čeprav ima Slovenija dobro uveljavljen sistem poklicnega izobraževanja in usposabljanja, pri čemer je leta 2021 v programih poklicnega izobraževanja in usposabljanja sodelovalo 70 % srednješolcev, so za izboljšanje njegove privlačnosti in usklajenosti s trgom dela potrebna dodatna prizadevanja, zlasti glede na pomanjkanje delovne sile. Poleg tega se država še vedno sooča s pomanjkanjem učiteljskih kadrov, zlasti na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike. Nizka stopnja udeležbe najranljivejših, manj izobraženih in starejših v učnih dejavnostih ostaja strukturni izziv. ESS+ spodbuja vseživljenjsko učenje ter prožne možnosti za izpopolnjevanje in preusposabljanje, leta 2024 pa naj bi se začela nacionalna kampanja o vseživljenjskem učenju. Dodatna prizadevanja, kot je izboljšanje ozaveščanja nizko usposobljenih in starejših delavcev, bi lahko prispevala k izpolnjevanju nacionalnega cilja, da se do leta 2030 vsako leto vsaj 60 % vseh odraslih udeleži izobraževanja in usposabljanja.

Slovenija ima dobro delujoč sistem socialne zaščite, vendar revščina med starejšimi ostaja zaskrbljujoča. Leta 2022 je imela država najnižjo raven dohodkovne neenakosti med vsemi državami članicami EU, delež ljudi s tveganjem revščine ali socialne izključenosti pa je bil leta 2023 kljub rahlemu povišanju za 0,5 odstotne točke v primerjavi s prejšnjim letom nizek (13,3 %) Starejše ženske so še posebej ogrožene: 23,4-odstotna stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti pri ženskah, starejših od 65 let, in 27,5-odstotna stopnja pri ženskah, starejših od 75 let, pomenita nadaljnje poslabšanje in sta bili skoraj dvakrat višji kot pri splošnem prebivalstvu. To lahko kaže na neustrezno raven pokojnin: skoraj polovica starostnih upokojencev prejema pokojnine pod nacionalnim pragom za osebe s tveganjem revščine (827 EUR na mesec leta 2022) ([112]). Učinek socialnih transferjev (razen pokojnin) na zmanjšanje revščine se je po znatnem zmanjšanju za več kot 6 odstotnih točk med letoma 2021 in 2022 dodatno zmanjšal za skoraj 2 odstotni točki, in sicer s 37,31 % leta 2022 na 35,53 % leta 2023.

Čeprav stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški ostaja precej pod povprečjem EU, je cenovna dostopnost stanovanj za nekatere izziv. Ta stopnja je bila leta 2023 na splošno nizka (3,7 %). Vendar cenovna dostopnost stanovanj ne vpliva le na ranljive skupine, kot so enočlanska gospodinjstva, invalidi ali migranti, temveč je postala in je še vedno zaskrbljujoča tudi za druge. Medtem ko se je stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi

([112])ZPIZ, Letno poročilo 2022, 2023.

stroški enostarševskih gospodinjstev od leta 2022 znižala za 1,3 odstotne točke, je leta 2023 ostala razmeroma visoka (11,2 %). Čeprav je stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški za najemnike, ki najemajo po tržnih cenah, ostala stabilna v primerjavi s prejšnjim letom (potem ko se je od leta 2016 stalno zniževala), je pri 17,9 % še vedno več kot štirikrat višja od stopnje za splošno prebivalstvo. Slovenija namerava v skladu s svojim načrtom za okrevanje in odpornost do leta 2026 kupiti ali zgraditi skoraj 5 000 neprofitnih stanovanj, da bi izboljšala dostop do neprofitnih najemnih stanovanj za mlade družine, socialno prikrajšane posameznike in ljudi iz marginaliziranih skupin. Nadaljnji ukrepi socialne politike v kombinaciji z ESS+ lahko prispevajo k doseganju nacionalnega cilja vsaj 9 000 manj oseb s tveganjem revščine do leta 2030.

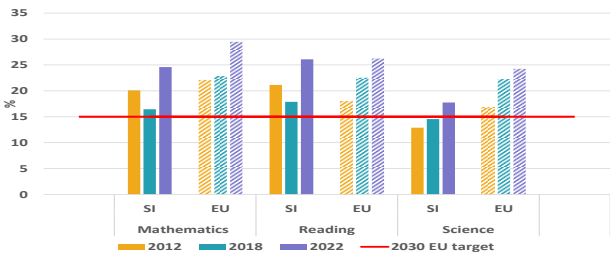
V tej prilogi so opisani glavni izzivi slovenskega sistema izobraževanja in usposabljanja na podlagi rezultatov Pregleda izobraževanja in usposabljanja za leto 2023 ter rezultatov Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) OECD za leto 2022 ([113]).

V Sloveniji se je delež učencev z nizko temeljno ravnjo znanja matematike in bralne pismenosti med letoma 2018 in 2022 znatno povečal, vendar ostaja pod povprečjem EU. Leta 2022 24,6 % 15-letnikov in 15-letnic ni doseglo minimalne ravni znanja matematike, 26,1 % pa jih ni doseglo minimalne ravni bralne pismenosti (EU: 29,5 % za matematiko in 26,2 % za branje). Med letoma 2018 in 2022 se je stopnja poduspešnih učencev povišala (za 8,2 odstotne točke) tako pri matematiki kot tudi pri branju (v primerjavi s 6,6 odstotne točke in 3,7 odstotne točke v EU). Pri naravoslovju se je navedena stopnja v zadnjem desetletju (2012–2022) povišala za 4,9 odstotne točke, vendar ostaja med najnižjimi v EU (17,8 % v primerjavi s 24,2 % v EU). Socialno-ekonomska vrzel med privilegiranimi in prikrajšanimi učenci ([114]) na področju matematike (31,3 odstotne točke) je prav tako pod povprečjem EU (37,2 odstotne točke), vendar se je med letoma 2018 in 2022 znatno povečala (za 9,9 odstotne točke). Migrantski učenci imajo običajno bolj prikrajšano socialno-ekonomsko ozadje, pri čemer leta 2022 51,2 % učencev, rojenih v tujini, ni doseglo minimalne ravni znanja matematike.

Med poduspešnimi učenci je več fantov kot deklet. Razlika med spoloma je druga največja v EU pri branju (17,6 odstotne točke) in nad povprečjem EU pri naravoslovju (6,9 odstotne točke v primerjavi z 2,9 odstotne točke v EU). V nasprotju z večino držav članic so velike razlike med spoloma tudi pri matematiki, pri čemer je poduspešnih fantov za 3,7 odstotne točke več kot deklet.

Delež najuspešnejših učencev v Sloveniji se je zmanjšal tako pri matematiki kot tudi pri branju. Stopnja najuspešnejših 15-letnikov in 15-letnic pri matematiki se je znižala s 13,6 % leta 2018 na 9,4 % leta 2022, vendar je ostala nad povprečjem EU (7,9 %). Pri branju se je ta stopnja znižala s 7,8 % leta 2018 na 4,4 % leta 2022, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 6,5 %. Pri naravoslovju se je delež najuspešnejših učencev med letoma 2018 in 2022 nekoliko povečal, in sicer na 8 %, kar je nad povprečjem EU (6,9 % leta 2022). Čeprav ima Slovenija trenutno močan nabor spretnosti, lahko nedavno zmanjšanje uspešnosti pri temeljnih spretnostih med mladimi v prihodnosti vpliva na ponudbo in pomanjkanje spretnosti ter inovacijsko zmogljivost in konkurenčnost gospodarstva, ki se že sooča z izzivi (glej več analiz v Prilogi 12).

Graf A15.1: **Stopnje poduspešnosti po področjih, PISA 2012, 2018 in 2022**

Vir: OECD (2023).

Slovenija se sooča z izzivi pri zaposlovanju kvalificiranih učiteljev. Povpraševanje po človeških virih v izobraževanju bi se lahko še povečalo ([115]), medtem ko naj bi se v prihodnjem desetletju upokojilo približno 6 500 učiteljev ([116]). Plače učiteljev so nekoliko nižje od plač drugih delavcev s terciarno izobrazbo v Sloveniji (0,91 v osnovnošolskem in 0,94 v srednješolskem izobraževanju) ([117]). Pogajanja med vlado in sindikati se nadaljujejo v okviru splošne reforme plačnega sistema v javnem sektorju, kjer je predviden poseben steber za delavce na področju izobraževanja, raziskav in kulture.

Udeležba v predšolski vzgoji je razmeroma visoka, stopnja zgodnjega opuščanja šolanja v Sloveniji pa ostaja nizka. Udeležba otrok od treh let do šoloobvezne starosti v predšolski vzgoji je leta 2021 dosegla 92,3 %, kar je približno enako povprečju EU. Otroci iz ranljivih skupin so manj pogosto vključeni v predšolsko vzgojo. Med

([113])OECD (2023), Program mednarodne primerjave dosežkov učencev.

([114])Kot so opredeljeni v indeksu ekonomskega, socialnega in kulturnega statusa (ESKS). Glej: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/03c74bdd-en/index.html?itemId=/content/component/03c74bdd-en#chapter-d1e5625-0ddb24f583.

([115])Zavod za zaposlovanje Slovenije, avgust 2022.

([116])Ministrstvo za izobraževanje, 2023.

([117])OECD, 2022.

Tabela A15.1:**Cilji na ravni EU in drugi kontekstualni kazalniki v okviru strateškega okvira za evropski izobraževalni prostor**

				2012		2018		2023	
Indicator			Target	Slovenia	EU-27	Slovenia	EU-27	Slovenia	EU-27
[1]Participation in early childhood education (age 3+)			96%	87.9% 2013	91.8% 2013	91.1%	92.2%	92.3% 2021	92.5% 2021,d
[2]Low-achieving 15-year-olds in:		Reading	< 15%	21.1%	18.0%	17.9%	22.5%	26.1% 2022	26.2% 2022
		Mathematics	< 15%	20.1%	22.1%	16.4%	22.9%	24.6% 2022	29.5% 2022
		Science	< 15%	12.9%	16.8%	14.6%	22.3%	17.8% 2022	24.2% 2022
Early leavers from education and training (age 18-24)	[3]Total		< 9 %	4.4%	12.6%	4.2%	10.5%	5.4% b	9.5%
	[3] By gender	Men		5.4%	14.5%	5.3% u	12.1%	5.8% bu	11.3%
		Women		3.2% u	10.6%	3.0% u	8.7%	4.9% bu	7.7%
	[4] By degree of urbanisation	Cities		4.4% bu	11.2%	3.5% u	9.4%	5.4% bu	8.6%
		Rural areas		5.2% b	14.0%	4.4% u	11.0%	4.5% bu	9.9%
	[5] By country of birth	Native		4.2%	11.3%	3.6%	9.2%	4.5% b	8.2%
		EU-born		: u	26.2%	: u	22.4%	: bu	21.0%
		Non EU-born		10.9% u	30.1%	11.2% u	23.0%	14.8% bu	21.6%
[6]Socio-economic gap (percentage points)				26.9	:	21.7	29.5	31.3 2022	37.2 2022
[7]Exposure of VET graduates to work-based learning			≥ 60% (2025)	:	:	:	:	55.3%	64.5%
Tertiary educational attainment (age 25-34)	[8]Total		45%	35.3%	34.1%	40.7%	38.7%	40.7% b	43.1%
	[8] By gender	Men		25.4%	29.1%	29.8%	33.3%	29.8% b	37.6%
		Women		45.6%	39.2%	53.1%	44.2%	53.4% b	48.8%
	[9] By degree of urbanisation	Cities		42.2% b	43.5%	50.5%	49.0%	48.4% b	53.3%
		Rural areas		33.8% b	24.8%	38.0%	27.7%	38.8% b	31.7%
	[10] By country of birth	Native		36.8%	35.4%	42.8%	39.7%	44.5% b	44.2%
		EU-born		32.4% u	29.3%	: u	36.7%	40.7% bu	40.2%
		Non EU-born		11.5% u	24.2%	19.7%	31.0%	15.1% bu	37.1%
[11]Participation in adult learning (age 25-64)			≥ 47% (2025)	:	:	40.3% 2016	37.4% 2016	26.5% 2022	39.5% 2022
[12]Share of school teachers (ISCED 1-3) who are 55 years or over				14.1% 2013	22.7% 2013	22.3%	23.8%	23.7% 2021	24.5% 2021

Opombe: b = prekinitev časovne vrste; d = različna opredelitev; e = ocena; p = začasno; u = majhna zanesljivost; : = podatki niso na voljo.
Vir: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12 = Eurostat; 11 = Eurostat, anketa o izobraževanju odraslih; 2, 6 = OECD, PISA.

petletniki in petletnicami v jugovzhodni Sloveniji se na primer ocenjuje, da v predšolsko vzgojo ni vključenih približno 35 % romskih otrok ([118]). Leta 2023 je izobraževanje in usposabljanje zgodaj opustilo 5,4 % mladih, starih od 18 do 24 let (v primerjavi z 9,5 % v EU), kar je razmeroma stabilen rezultat v zadnjem desetletju. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za spodbujanje vključevanja otrok s posebnimi potrebami. Le približno 26 % vseh srednješolskih ustanov v Sloveniji je prilagojenih otrokom z omejeno mobilnostjo ([119]).

Delež oseb s terciarno izobrazbo, starih od 25 do 34 let, je leta 2023 znašal 40,7 %. Ta rezultat je pod povprečjem EU (43,1 %) in pod ciljem na ravni EU (45 %) (glej tudi Prilogo 11). Razlika med spoloma pri deležu prebivalstva s terciarno izobrazbe je največja v EU (23,6 odstotne točke v primerjavi z 11,2 odstotne točke v EU leta 2023). Vrzel med osebami s terciarno izobrazbo, rojenimi v EU in zunaj nje, je prav tako velika in se še povečuje (s 26,3 odstotne točke leta 2021 na 34,1 odstotne točke leta 2022). Delež diplomantov s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike se je (2016–2021) povečal za 3,1 odstotne točke, in sicer na 28,1 % (povprečje EU: 25,4 % leta 2021). Nedavno zmanjšanje deleža najuspešnejših učencev pri matematiki in branju lahko v prihodnosti vpliva na inovacijsko zmogljivost in konkurenčnost. Na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja so potrebna nadaljnja prizadevanja za izboljšanje njegove ustreznosti za trg dela, udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju pa je precej nad povprečjem EU (za več informacij glej Prilogo 14).

Slovenija namerava leta 2024 sprejeti Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2022–2033 in nadaljevati reforme učnih načrtov. Leta 2023 je bilo sprejetih več ukrepov za odpravo pomanjkanja učiteljskih kadrov, leta 2024 pa se bo začela izvajati nova komunikacijska strategija za povečanje privlačnosti učiteljskega poklica.

([118])Nacionalni akcijski načrt Republike Slovenije za jamstvo za otroke 2022–2030.

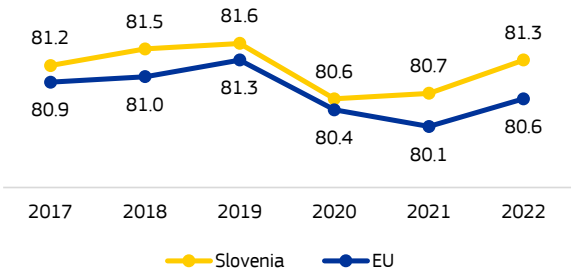
([119])Zagovornik načela enakosti v Sloveniji (2022).

Slovenski program kohezijske politike EU za obdobje 2021–2027, ki se financira iz več skladov, in zlasti Evropski socialni sklad plus naj bi znatno podprla ustrezne ukrepe na področju izobraževanja, usposabljanja in spretnosti, in sicer naj bi v obdobju 2021–2027 naložbe znašale skupno 207,6 milijona EUR. Poleg tega je v načrtu za okrevanje in odpornost približno 71,24 milijona EUR namenjenih za naložbe v digitalizacijo visokošolskega izobraževanja. Trenutno se izvaja tudi 30 pilotnih projektov v vrednosti 59,98 milijona EUR za vključevanje digitalnih kompetenc in kompetenc za trajnostni razvoj v učne načrte.

Zdravo prebivalstvo ter učinkovit, dostopen in odporen zdravstveni sistem sta predpogoja za trajnostno gospodarstvo in družbo. Ta priloga vsebuje kratek pregled zdravja prebivalstva in zdravstvenega sistema v Sloveniji.

Pričakovana življenjska doba ob rojstvu v Sloveniji ostaja nad povprečjem EU. Z začetkom pandemije COVID-19 leta 2020 se je pričakovana življenjska doba v Sloveniji skrajšala. Ko se je umrljivost zaradi COVID-19 leta 2022 zmanjšala ([120]), se je pričakovana življenjska doba ponovno podaljšala, čeprav ne na ravni pred pandemijo. Stopnja preprečljive umrljivosti ob zdravstveni oskrbi je pod povprečjem EU. Leta 2021 so bile glavni vzroki smrti bolezni srca in ožilja (kardiovaskularne bolezni), ki sta jim sledila rak in COVID-19. Stopnje pojavnosti raka so višje od povprečja v EU. Pomanjkanje sredstev za zdravljenje lahko omeji dostop do zdravljenja in prispeva k razmeroma visoki stopnji umrljivosti zaradi raka v Sloveniji. Stopnja samomorov je zaskrbljujoča in ostaja višja kot po vsej EU, čeprav se znižuje hitreje od povprečja EU.

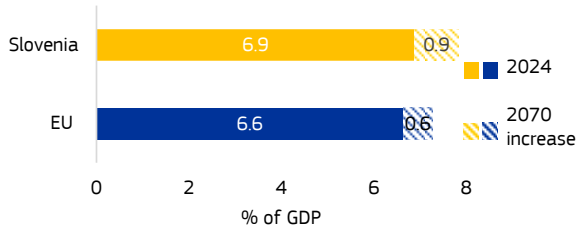
Graf A16.1: **Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (v letih)**

Vir: Eurostat.

Leta 2021 so bili odhodki za zdravstveno varstvo glede na BDP pod povprečjem EU. Začasni podatki za leto 2022 kažejo, da so se skupni odhodki za zdravstveno varstvo zmanjšali nazaj na 9,2 % BDP. Leta 2021 so odhodki za zdravstveno varstvo na prebivalca znašali približno dve tretjini povprečja EU, odhodki za zdravstveno varstvo, ki se financirajo iz javnih sredstev, pa so predstavljali 73,8 % skupnih odhodkov za zdravstveno varstvo, kar je pod povprečjem EU, ki znaša 81,1 %. Glavni vir financiranja zdravstvenega varstva je obvezno zdravstveno zavarovanje na podlagi zaposlitve. Vlada bo leta 2024 preoblikovala dopolnilno prostovoljno zdravstveno zavarovanje v obvezni prispevek k obveznemu zdravstvenemu zavarovanju. S to spremembo naj bi se povečal delež javno financiranih odhodkov za zdravstveno varstvo, delež samoplačniških zdravstvenih storitev pa naj bi se ohranil pod povprečjem EU (12,9 % skupnih odhodkov za zdravstveno varstvo v Sloveniji leta 2021 v primerjavi s 14,5 % po vsej EU). Največji delež odhodkov za zdravstveno varstvo je namenjen ambulantni oskrbi, sledijo pa ji bolnišnična oskrba in zdravila. Glede na starostni profil slovenskega prebivalstva naj bi se javnofinančni odhodki za zdravstveno varstvo do leta 2070 povečali za 0,9 odstotne točke BDP, kar je več od povprečja EU, ki znaša 0,6 odstotne točke (glej graf 16.2). Staranje prebivalstva v srednjeročnem obdobju vzbuja pomisleke glede vzdržnosti javnih financ za Slovenijo (glej Prilogo 21).

Graf A16.2: **Predvideno povečanje javnofinančnih odhodkov za zdravstveno varstvo v obdobju 2024–2070**

Izhodiščni scenarij
Vir: Evropska komisija / Odbor za ekonomsko politiko (2024).

Leta 2021 so odhodki za preventivo v Sloveniji znašali 5,4 % skupnih odhodkov za zdravstveno varstvo v primerjavi s 6,0 % za celotno EU. Med letoma 2019 in 2021 so se odhodki za preventivno zdravstveno varstvo povečali za približno 70 % v primerjavi s 106-odstotnim povečanjem za celotno EU. V Sloveniji sta bila glavna dejavnika za povečanje odhodkov za preventivno zdravstveno varstvo leta 2021 programa imunizacije in zgodnjega odkrivanja bolezni (pri čemer sta se zaradi ukrepov v zvezi s COVID-19 oba povečala za približno 150 %).

([120])Na podlagi podatkov, ki so jih države članice neposredno zagotovile Evropskemu centru za preprečevanje in obvladovanje bolezni (ECDC) v okviru evropskega sistema za spremljanje.

Tabela A16.1:**Ključni kazalniki zdravja**

	2018	2019	2020	2021	2022	EU average (latest year)
Treatable mortality per 100 000 population (mortality avoidable through optimal quality healthcare)	77,4	72,0	69,8	66,9	NA	93.3 (2021)
Cancer mortality per 100 000 population	309,3	290,1	290,7	277,3	NA	235.4 (2021)
Current expenditure on health, % GDP	8,3	8,5	9,4	9,5	9,2	10.9 (2021)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	72,8	72,8	73,2	73,8	NA	81.1 (2021)
Spending on prevention, % of current health expenditure	3,1	3,2	3,2	5,4	NA	6.0 (2021)
Available hospital beds per 100 000 population	443	443	428	425	NA	525 (2021)
Doctors per 1 000 population	3,2	3,3	3,3	3,3	NA	4.1 (2021)*
Nurses per 1 000 population	3,4	3,8	4,3	4,5	NA	7.9 (2021)
Total consumption of antibacterials for systemic use, daily defined dose per 1 000 inhabitants per day ***	13,2	13,0	10,2	10,2	12,4	19.4 (2022)

Opomba: Povprečje EU ima določeno utež za vse kazalnike, razen za zdravnike in medicinske sestre na 1 000 prebivalcev, za katere se uporablja enostavno povprečje EU. Podatki o gostoti zdravnikov se nanašajo na zdravnike, ki dejansko opravljajo dejavnost, v vseh državah, razen Grčije, Portugalske (dovoljenje za opravljanje dejavnosti) in Slovaške (poklicno dejavni). Podatki o gostoti medicinskih sester se nanašajo na medicinske sestre, ki dejansko opravljajo dejavnost, v vseh državah, razen Irske, Francije, Portugalske, Slovaške (poklicno dejavne) in Grčije (samo v bolnišnicah).
Vir: podatkovna zbirka Eurostat, razen: * OECD, ** skupni vprašalnik o nedenarnih statističnih podatkih o zdravstvenem varstvu, *** ECDC, **** Priporočilo Sveta o okrepitvi ukrepov EU za boj proti antimikrobični odpornosti v okviru pristopa „eno zdravje“.

Kljub različnim ukrepom je vprašanje pravočasnega dostopa do javno financiranih zdravstvenih storitev v Sloveniji še vedno zaskrbljujoče. Seznam v celoti financiranih zdravstvenih storitev se zmanjšuje, kar predstavlja dodatne izzive pri dostopu, zlasti za ljudi z nizkimi dohodki. Kratkoročni ukrepi za dodatno financiranje, zlasti za skupine primarnega zdravstvenega varstva, so pripomogli k razširitvi več programov za obravnavo preprečljive umrljivosti ob zdravstveni oskrbi (zlasti za kronične bolezni in ranljive skupine). Leta 2022 je bil delež slovenskega prebivalstva, ki je poročalo o neizpolnjenih potrebah po zdravstveni oskrbi, višji (3,7 %) od povprečja EU (2,2 %), čeprav so bile razlike med dohodkovnimi skupinami manjše kot leta 2021. Vendar je delež ljudi, ki so leta 2022 poročali o enakih neizpolnjenih potrebah, ostal nespremenjen glede na leto 2021 in nad povprečjem EU. Glavni vzroki za neizpolnjene potrebe so dolge čakalne dobe, predvsem za specialiste, elektivne operacije, primarni zdravniki in nujna medicinska pomoč. Nedavne reforme in naložbe za obravnavo te težave še niso prinesle konkretnih rezultatov. Dolge čakalne liste naj bi bile na primer glede na raziskave najpogostejša ovira za dostop do storitev na področju duševnega zdravja ([121]). Razdrobljeno upravljanje storitev na področju duševnega zdravja in pomanjkanje specializiranega osebja sta dodatna izziva, ki ju je treba premostiti za izboljšanje preprečevanja in oskrbe duševnih motenj.

Gostota zdravstvenega osebja je pod povprečjem EU in lahko omeji pravočasen dostop do potrebne oskrbe. Zaskrbljujoče je zlasti število primarnih zdravnikov in bolnišničnih medicinskih sester. Pomanjkanje privlačnosti poklica medicinske sestre (delovni pogoji, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja) se odraža v nizki gostoti medicinskih sester v Sloveniji. Po novi opredelitvi medicinskih sester, ki jo je sprejel Eurostat glede na Direktivo 2005/36/ES o priznavanju poklicnih kvalifikacij, je v Sloveniji le 4,5 medicinskih sester na 1 000 prebivalcev v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 7,9. Število diplomiranih medicinskih sester na 100 000 prebivalcev je med najnižjimi v EU. Pod povprečjem EU (4,1 leta 2021) je tudi število zdravnikov na 1 000 prebivalcev (3,3 leta 2021). Načrtovane so nadaljnje reforme, usmerjene v vprašanja primarnega zdravstvenega varstva in zdravstvenega osebja (štipendije za mlade diplomante s specializacijo primarnega zdravstvenega varstva, načrti za reforme plačnega sistema v javnem sektorju).

Slovenija namerava prek načrta za okrevanje in odpornost vložiti 166,8 milijona EUR (6,21 % skupne vrednosti načrta) v odpornost zdravstvenega sistema in kakovost oskrbe. V načrtu za okrevanje in odpornost so predvidene reforme in naložbe za usposabljanje osebja primarnega zdravstvenega varstva, mreže oskrbe (celovita oskrba, oskrba duševnega zdravja in storitve v skupnosti), zdravstveno infrastrukturo za nalezljive bolezni in podporo digitalni preobrazbi Nacionalnega inštituta za javno zdravje. Znatno financiranje za zdravstveno varstvo (103 milijoni EUR) je

([121])https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3032

načrtovano tudi v okviru skladov kohezijske politike EU za obdobje 2021–2027. Načrtovane naložbe so usmerjene v fizično infrastrukturo javnih zdravstvenih zavodov, medicinsko opremo, nujne in preventivne zdravstvene storitve, digitalizacijo zdravstvenega varstva ter različne ukrepe za izboljšanje dostopnosti, učinkovitosti in odpornosti zdravstvenih storitev v Sloveniji ([122]).

([122])Podatki o kohezijski politiki EU odražajo stanje na dan 13. maja 2024.

V Prilogi 17 je predstavljena gospodarska in socialna regionalna dinamika v Sloveniji. Priloga vsebuje analizo ekonomske, socialne in teritorialne kohezije v slovenskih regijah ter ocenjuje nastajajoče potrebe po naložbah in reformah na podnacionalni ravni za spodbujanje gospodarske rasti, socialnega razvoja in konkurenčnosti v državi.

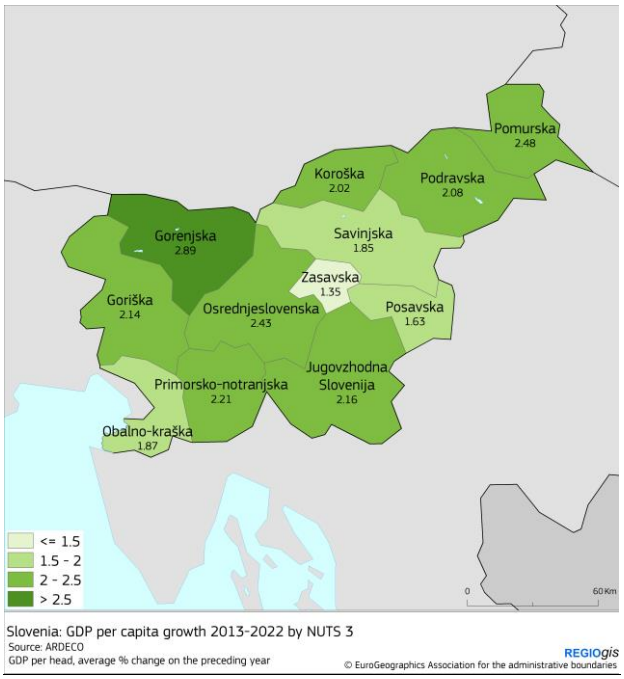
Pregled gospodarske in socialne uspešnosti na regionalni ravni

Regionalne razlike v Sloveniji kljub nedavni trdni splošni rasti ostajajo vidne. Medtem ko je bila splošna rast BDP v Sloveniji v letih 2022 (2,6 %) in 2023 (1,6 %) trdna, se vrzel med Osrednjeslovensko regijo in drugimi regijami praktično ni zmanjšala in je še vedno zelo izrazita. Leta 2022 je BDP na prebivalca v standardih kupne moči (SKP) na ravni NUTS 3 v primerjavi z nacionalnim povprečjem v Osrednjeslovenski regiji znašal kar 146 %, kar je bilo skoraj trikrat več kot v Zasavski regiji (54 %; leta 2021: 147 % in 53 %). Te številke spadajo med največje razlike, opažene od začetka spremljanja teh podatkov.

Slovenija se dolgoročno stalno približuje preostali EU, vendar so razlike med regijami še vedno prisotne. Rast BDP na prebivalca v Osrednjeslovenski regiji (2 %) je bila višja od nacionalnega povprečja 1,5 % na leto po letu 2012 in dvakrat višja od povprečja EU, ki znaša 0,97 %. Deset od 12 slovenskih regij na ravni NUTS-3 je preseglo povprečje EU, pri čemer je bila vodilna Pomurska regija z 2,1 %. Vendar sta imeli Obalno-kraška (0,2 %) in Zasavska regija (0,4 %) v obdobju 2012–2021 najnižjo letno rast (zemljevid A17.1).

Zbliževanje med slovenskimi regijami na ravni NUTS 2 se v zadnjih letih ni izboljšalo. Vzhodna Slovenija (82 %) je leta 2022 še naprej zaostajala za Zahodno Slovenijo (120 %) v smislu BDP na prebivalca kot odstotek nacionalnega povprečja. To je konsolidacija nedavnih razmer leta 2021 in 2020, ko sta ta deleža znašala 82 % in 120 % oziroma 83 % in 119 %. Obe regiji na ravni NUTS-2 vsebujeta regije na ravni NUTS-3, katerih BDP je nižji od nacionalnega povprečja. Ker pa je Osrednjeslovenska regija del Zahodne Slovenije, je regija na ravni NUTS-2 iz statističnih razlogov precej naprednejša.

Zemljevid A17.1: **Slovenija, NUTS-3: rast BDP na prebivalca (2013–2022)**

Vir: GD REGIO.

Regionalne razlike v bruto dodani vrednosti na zaposlenega so bolj razdelane in odražajo visoko raven dnevnih poti na delo. Na ravni NUTS 3 je leta 2022 Osrednjeslovenska regija predstavljala 111 % nacionalnega povprečja, medtem ko je bila najmanj uspešna Pomurska regija s 87 %. Podatki iz leta 2023 potrjujejo, da je manjša razlika v primerjavi z BDP na prebivalca predvsem posledica velike intenzivnosti dnevnih poti na delo v Osrednjeslovensko regijo ([123]), predvsem z osebnimi avtomobili. To je v veliki meri prispevalo k 30-odstotnemu povečanju ogljičnega odtisa prometa v državi med letoma 2005 in 2020. Glavna razloga za visoko raven dnevnih poti na delo sta večje število delovnih mest in znatno višji stanovanjski stroški v Osrednjeslovenski regiji.

Razogljičenje proizvodnje energije je osrednji regionalni izziv za Slovenijo. V Savinjsko-šaleški regiji bosta premogovništvo v Velenju in elektrarna na lignit v Šoštanju postopoma ukinjena do leta 2033. Zasavska regija se sooča z nepopolnim prehodom s premoga. Za približanje Slovenije

([123])Leta 2023 je več kot pol milijona ljudi v Sloveniji, kar je 55,4 % aktivnega prebivalstva, dnevno potovalo na delo v drugo občino. Od tega je 142 500 potovalo v Ljubljano (280 000 prebivalcev). Delež ljudi, ki dnevno potujejo na delo, po vsej državi se je od leta 2003, ko je znašal 42,3 %, povečal za skoraj tretjino.

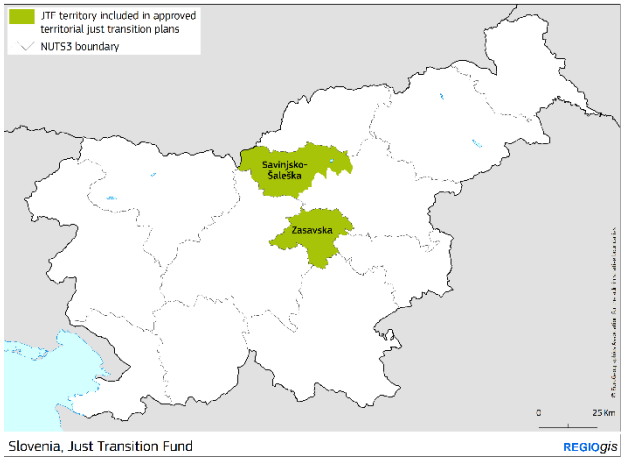
Tabela A17.1:**Izbrani kazalniki na regionalni ravni – Slovenija**

NUTS-2 Region	GDP per head (PPS)	Productivity (GVA (PPS) per person employed)	Real productivity growth	GDP per head growth	Population growth	Unemployment rate	Regional Competitiveness Index	CO_2 emissions per head	Innovation performance
	EU27=100, 2022	EU27=100, 2022	Avg % change on preceding year, 2013-2022	Avg % change on preceding year, 2013-2022	Total % change, 2013-2021	% of active population, 2023	EU27=100, 2022	tCO_2 equivalent, 2022	EU Regional Innovation Scoreboard, 2023
European Union	100	100	0.7	1.44	1.6	6.1	100.0	8.0	
Slovenija	90	81.7	1.1	2.32	2.6	3.7		8.7	
Vzhodna Slovenija	73	74.5	1.1	2.04	0.7	3.8	99.4	10.6	Moderate innovator o
Zahodna Slovenija	109	88	1.1	2.46	4.7	3.5	109.6	6.5	Strong innovator o

Vir: Eurostat, podatkovna zbirka EDGAR.

energetskim in podnebnim ciljem EU do leta 2030 ter prehod na brezogljično gospodarstvo do leta 2050 je potrebna postopna popolna opustitev premoga. Izzivi teh dveh premogovniških regij se razlikujejo po obsegu, vendar se osredotočajo na razogljičenje in širitev obnovljivih virov energije, gospodarsko diverzifikacijo in ustvarjanje novih zaposlitvenih možnosti. Ti vzhodnoslovenski regiji prejemata podporo iz Sklada za pravični prehod (SPP; zemljevid A17.2).

Zemljevid A17.2: **Območja Slovenije, ki jih bo podnebni prehod najbolj prizadel (raven NUTS 3 in nižje)**

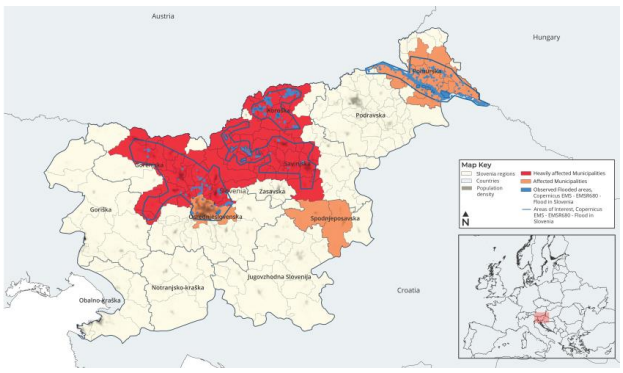

Vir: GD REGIO.

Slovenija ima zelo trden trg dela z visoko zaposlenostjo (77,5 %) in nizko brezposelnostjo (3,7 %) v regijah. Država presega povprečje EU (75,3 % oziroma 6,1 %). Leta 2023 je stopnja delovne aktivnosti (20–64 let) dosegla 79,2 % v Zahodni Sloveniji in 75,9 % v Vzhodni Sloveniji. V obeh regijah je bila nizka tudi stopnja brezposelnosti, ki je znašala 3,5 % v Zahodni Sloveniji in 3,8 % v Vzhodni Sloveniji. Iz številk je mogoče sklepati, da nižje ravni BDP na splošno ne vodijo k bistveno nižjim stopnjam zaposlenosti.

Uničujoče poplave avgusta 2023 so imele velike regionalne posledice. V najhujšem deževju, ki je bilo kdaj koli zabeleženo v Sloveniji in sosednjih regijah, so bile v več regijah uničeni ali poškodovani veliki deli infrastrukture (zemljevid A17.3). Glede na ogromno splošno škodo so ukrepi za zaščito pred poplavami in blažitev podnebnih sprememb postali srednje- in dolgoročna prednostna naloga za celotno državo.

Zemljevid A17.3: **Regionalne posledice poplav avgusta 2023 v Sloveniji**

Vir: Mednarodna federacija Rdečega križa in Rdečega polmeseca (IFRC).

Prihodnje potrebe po naložbah in reformah na podnacionalni ravni

Naložbe v okrevanje in prilagajanje podnebnim spremembam zahtevajo ustrezno načrtovanje in usklajevanje. Visoke ravni naložb v ukrepe za prilagajanje podnebnim

spremembam v Sloveniji, zlasti za zaščito pred poplavami, se pričakujejo pri združevanju podpore EU iz sredstev kohezijske politike, načrta za okrevanje in odpornost, Solidarnostnega sklada Evropske unije (EUSF) in nacionalnih skladov. Uspešno izvajanje bo zato odvisno od skrbnega načrtovanja in dobrega usklajevanja. Za zagotovitev čim večjega dopolnjevanja in učinkovitosti naložb iz različnih virov je treba upoštevati dejavnike, kot so omejena zmogljivost zadevnih javnih storitev, pomanjkanje delovne sile in materiala ter zvišanje cen na podlagi povpraševanja.

Pri ukrepih za zaščito pred poplavami so lahko koristne zelene naložbe. Pri ukrepih za prilagajanje podnebnim spremembam, ki se sofinancirajo iz kohezijske politike in drugih vrst podpore EU, so prednostna naloga sonaravne rešitve. Ukrepom za zaščito pred poplavami bi koristili podnebni in okoljski ukrepi, kot sta obnova območij za naravno zadrževanje vode, prosto tekočih rek, mokrišč in šotišč ali ponovno pogozdovanje, pri čemer vse to lahko prispeva k doseganju ciljev horizontalnih naložb v biotsko raznovrstnost in ciljev pravil EU o obnovi narave.

Za naložbe v trajnostni promet je pomembno pravočasno in usklajeno izvajanje. Slovenija se zaradi trenutne netrajnostne odvisnosti od prevoza z osebnimi avtomobili sooča z izzivom razmeroma visokega ogljičnega odtisa in onesnaževanja zraka iz prometa. Nasprotno pa se število potnikov, ki potujejo z avtobusom ali vlakom, zmanjšuje. Število potnikov, ki uporabljajo javni avtobusni prevoz, se je med letoma 2010 in 2022 zmanjšalo za 15–20 %. Število potnikov, ki uporabljajo železniški prevoz, se je od leta 2008 zmanjšalo za 11 %. Souporaba avtomobilov se je od leta 2017 zmanjšala za 16 %, povprečno število potnikov v avtomobilu pa je trenutno 1,5. Zdi se, da je nadgradnja javnega prevoza, zlasti na nemestnih območjih, ključnega pomena, da se zagotovi izvedljiva alternativa avtomobilskemu prevozu. Znatna sredstva kohezijske politike, ki so načrtovana za nadgradnjo železniške infrastrukture, so koristen prispevek na tem področju in bi jih bilo treba pravočasno izvesti skupaj z dopolnilno podporo iz načrta za okrevanje in odpornost. Multimodalni promet in morebitna infrastruktura za alternativna goriva lahko prispevata k doseganju prepotrebnega zelenega prehoda prometa v Sloveniji.

Povečanje upravne zmogljivosti lahko pripomore k učinkovitejšemu upravljanju financiranja kohezijske politike in hitrejšemu izvajanju. Za pomoč pri pravočasnem izvajanju projektov v začetni fazi bi bilo koristno povečati zmogljivost javne uprave. Tako potencialni upravičenci kot lokalni organi so pogosto o prihajajočih razpisih za projekte obveščeni le kratek čas pred objavo. Da bi imeli ponudniki dovolj časa in informacij za pripravo na razpise, je potrebno bolj strateško izvajanje. V vseh fazah izvajanja bi bilo treba na široko uporabljati načelo partnerstva.

Za prihodnjo reformo Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja je potreben strateški pristop. Ta zakon, ki je bil sprejet leta 2016 in je trenutno v postopku revizije, je priložnost, da se prvič v Sloveniji zagotovi celovita in vseobsegajoča opredelitev strategije regionalnega razvoja. Koristno bi bilo, če bi ta strategija kot glavne elemente vključevala boljše upoštevanje in boljše usklajevanje razvojnih potreb na ravni funkcionalnih teritorialnih območij, bolj vključujoč pristop do deležnikov (podjetij, nevladnih organizacij, občin in ministrstev) ter zagotavljanje stalnega in stabilnega vira financiranja regionalnega razvoja iz nacionalnega proračuna skupaj z različnimi vrstami podpore EU.

Regionalne razvojne agencije bi lahko imele dejavno vlogo v regionalni politiki. Pri posodabljanju Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja bi lahko obstoječe regionalne razvojne agencije bolj sodelovale pri izvajanju regionalne politike, in sicer tako na ravni EU kot na nacionalni ravni. Okrepiti je treba upravljanje na več ravneh, da bi se zagotovilo boljše usklajevanje med nacionalno, regionalno in lokalno ravnjo, med drugim tudi zaradi predvidenega prenosa pristojnosti za prostorsko načrtovanje na regionalno raven.

Nova zakona o prestrukturiranju premogovniških regij naj bi bila sprejeta leta 2024. Zakona lahko prispevata k spodbujanju razogljičenja v Sloveniji. Za uspešno izvedbo zelenega prehoda proizvodnje energije v Sloveniji je v pripravi prihodnji zakonodajni okvir v zvezi s prehodom s premoga, vključno s postopnim zaprtjem rudnika v Velenju in prestrukturiranjem Savinjsko-šaleške premogovniške regije. Izvajanje poteka vzporedno z dodatnimi naložbami v obnovljive vire energije, ki bodo skupaj s pravočasnim sprejetjem pomagale spodbuditi

razogljičenje proizvodnje električne energije v Sloveniji in zagotoviti pravičen prehod.

Slovenija bi lahko izkoristila priložnosti pobude STEP za spodbujanje naložb v kritične tehnologije in podporo preoblikovanju industrije.

Slovenski bančni sektor je bil uspešen zaradi izboljšanja kakovosti sredstev in povečanja čistih prihodkov iz obresti. Donosnost lastniškega kapitala je od leta 2017 sistematično presegla 9 % in v prvih devetih mesecih leta 2023 dosegla rekordno raven 17,0 % (v primerjavi z 9,9 % v EU), predvsem zaradi povečanja čistih prihodkov iz obresti in nizkih oslabitev. Vendar bi lahko nov davek za banke v višini 0,2 % skupnih sredstev (približno 0,19 % BDP), ki ga je vlada naznanila 4. septembra 2023, znatno zmanjšal dobiček bank v prihodnjih petih letih. Količnik kapitalske ustreznosti se je v zadnjih 12 mesecih nekoliko povečal in septembra 2023 dosegel 19,3 % (v primerjavi z 19,6 % v EU). Delež nedonosnih posojil se je še naprej izboljševal in septembra 2023 padel na 1,5 % (v primerjavi z 1,8 % v EU), kar pomeni zmanjšanje z 1,9 % prejšnje leto. Vendar lahko povišanje inflacije in obrestnih mer še vedno negativno vpliva na vzdržnost dolga posojilojemalcev v prihodnosti. Z razmerjem med posojili in vlogami v višini 70,1 % (v primerjavi z 93,3 % v EU) imajo banke bistven presežek vlog nad posojili. To zagotavlja razmeroma stabilno podlago financiranja in obsežno likvidnost, kar je bankam omogočilo, da so znatno zmanjšale financiranje s strani ECB, in sicer s 5,91 % avgusta 2021 na 0,20 % decembra 2023 (v primerjavi z 1,43 % v euroobmočju). Zaradi povečanja likvidnostnega blažilnika in zmanjšanja neto likvidnostnih odlivov se je količnik likvidnostnega kritja izboljšal z 255 % septembra 2022 na 314 % septembra 2023. Vendar bi lahko politični ali pravni razvoj v prihodnosti ogrozil te na splošno pozitivne obete. Še vedno ni trajne rešitve za obstoječi portfelj posojil, ki so jih izdale slovenske banke v švicarskih frankih ([124]), negativne sodne odločbe v zvezi s tem vprašanjem pa so še vedno realna možnost, čeprav zadeva le nekaj bank.

Rast kreditov se je zmanjšala zaradi manj privlačnih posojilnih pogojev. Zaradi rasti obrestnih mer je medletna rast kreditov od najvišje vrednosti septembra 2022 močno upadla in decembra 2023 postala zelo negativna za posojila nefinančnim družbam (–4,8 % v primerjavi z 0,4 % v euroobmočju). Pri posojilih gospodinjstvom je bilo stanje boljše, saj je medletna rast znašala 3,7 % (v primerjavi z 0,3 % v euroobmočju). Med junijem 2022 in novembrom 2023 so se obrestne mere za nova posojila gospodinjstvom in MSP povišale za približno 4 odstotne točke in dosegle ravni, kakršnih ni bilo od svetovne finančne krize. Novembra 2023 so obrestne mere za nova stanovanjska posojila gospodinjstvom po spremenljivi obrestni meri dosegle 5,66 %, kar je precej nad povprečjem euroobmočja, ki znaša 4,87 %, medtem ko so obrestne mere za nova posojila MSP dosegle 5,51 %, kar je nekoliko pod povprečjem euroobmočja, ki znaša 5,65 %.

Ranljivost nepremičnin se je zmanjšala, saj se trg stanovanjskih nepremičnin od prvega četrtletja 2022 ohlaja. Letna rast cen stanovanjskih nepremičnin se je upočasnila z najvišje vrednosti 17,0 % v prvem četrtletju 2022 na 7,4 % v drugem četrtletju 2023, v tem obdobju pa se je zmanjšalo tudi število prodaj. Povpraševanje po stanovanjskih posojilih se je zmanjšalo zaradi višjih obrestnih mer, slabših obetov za nepremičninski trg in upadanja zaupanja potrošnikov. Odpornost gospodinjstev na naraščajoče stroške servisiranja dolga se je v zadnjih letih povečala, in sicer deloma zaradi makrobonitetnih omejitev posojanja gospodinjstvom, čeprav so bile te omejitve julija 2023 nekoliko sproščene. Banka Slovenije se je 22. decembra 2023 odločila, da bo s 1. januarjem 2025 povečala svoj proticiklični kapitalski blažilnik z 0,5 % na pozitivno nevtralno stopnjo 1 %.

Trajnostno financiranje v Sloveniji še ni zelo razvito, vendar so nekatere nedavne pobude pokazale vse večjo ozaveščenost o potencialu tega sektorja. Slovenija je junija 2021 izdala državno trajnostno obveznico v vrednosti 1 milijarde EUR, januarja 2023 pa v vrednosti 1,25 milijarde EUR. Evropska banka za obnovo in razvoj je 27. junija 2023 vložila 35 milijonov EUR v nadrejeno prednostno zeleno obveznico v sklopu izdaje obveznic s strani Nove Ljubljanske banke v vrednosti 500 milijonov EUR. Julija 2021 je Združenje bank Slovenije izdalo smernice, ki povzemajo ključne regulativne zahteve na področju trajnostnega financiranja in bankam zagotavljajo nezavezujoče usmeritve pri razvoju trajnostnega financiranja v skladu z načelom sorazmernosti. Avgusta 2022 je Združenje bank Slovenije pripravilo tudi vzorčni vprašalnik za oceno okoljskih, družbenih in

([124])Za več podrobnosti o izdaji posojil v švicarskih frankih glej prejšnja poročila o državi.

Tabela A18.1:**Kazalniki finančne trdnosti**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU	Median
Total assets of the banking sector (% of GDP)	94.0	88.6	87.8	98.1	94.5	90.9	86.7	257.0	184.6
Share (total assets) of the five largest banks (%)	61.5	60.8	60.9	67.3	68.7	71.1	-	-	69.6
Share (total assets) of domestic credit institutions (%)[1]	54.2	54.0	51.0	48.3	49.1	51.5	51.7	-	62.9
NFC credit growth (year-on-year % change)	1.9	1.5	2.7	0.3	7.2	12.4	-4.8	-	2.4
HH credit growth (year-on-year % change)	7.2	6.8	6.1	0.7	5.3	7.7	3.7	-	1.4
Financial soundness indicators:[1]									
- non-performing loans (% of total loans)	9.2	6.0	3.4	3.0	2.1	1.8	1.5	1.8	1.8
- capital adequacy ratio (%)	18.1	17.9	18.5	18.3	18.4	18.5	19.3	19.6	20.1
- return on equity (%)[2]	9.1	10.7	10.3	11.3	9.5	13.3	17.0	9.9	13.2
Cost-to-income ratio (%)[1]	63.7	59.9	59.4	59.5	59.8	56.0	42.1	52.8	44.9
Loan-to-deposit ratio (%)[1]	74.7	73.1	73.3	66.6	65.4	70.3	70.1	93.3	80.2
Central bank liquidity as % of liabilities	3.5	3.3	2.8	3.5	5.5	1.7	0.2	-	0.7
Private sector debt (% of GDP)	76.1	72.5	68.5	69.5	66.2	66.0	-	133.0	118.4
Long-term interest rate spread versus Bund (basis points)	64.3	53.4	52.8	59.0	44.4	74.9	97.0	107.7	104.2
Market funding ratio (%)	34.0	34.0	32.2	32.2	30.6	27.9	-	50.8	39.8
Green bonds outstanding to all bonds (%)[3]	-	-	-	0.2	0.2	0.2	1.2	4.0	2.7

1-3 4-10 11-17 18-24 24-27 Colours indicate performance ranking among 27 EU Member States.

(1) Zadnji podatki: 3. četrtletje 2023.
(2) Podatki so preračunani na letno raven.
(3) Podatki so na voljo samo za države euroobmočja, povprečje EU se nanaša na euroobmočje.
Vir: ECB, Eurostat.

upravljavskih vidikov poslovanja podjetij, ki jih financirajo banke ([125]).

Banka Slovenije je vzpostavila stičišče za finteh inovacije. Namen te namenske enotne kontaktne točke je: (i) olajšati izmenjavo informacij v zvezi z inovativnimi poslovnimi modeli in (ii) pojasniti regulativne zahteve za področja, ki so v pristojnosti Banke Slovenije. Stičišče za inovacije je usmerjeno v podjetja, ki nameravajo zagotavljati rešitve na podlagi finančnih tehnologij v Sloveniji ali v Evropskem gospodarskem prostoru ([126]).

Zavarovalniški trg je zelo koncentriran in je večinoma v državni lasti. Na njem prevladuje Zavarovalnica Triglav (z 31-odstotnim tržnim deležem), sledita pa ji Zavarovalnica Sava (19 %) in Generali (16 %). Te družbe so leta 2023 skupaj nadzorovale dve tretjini zavarovalniškega trga. Družba Generali je leta 2020 znatno povečala svoj tržni delež s prevzemom družbe Adriatic Slovenica Zavarovalna družba. Dve največji zavarovalnici sta pod nadzorom države Slovenije.

Dobičkonosnost zavarovalnic se je v letu 2022 poslabšala zaradi inflacije, vendar v povprečju njihova kapitalska ustreznost ostaja ustrezna. Bruto obračunane premije zavarovalnic so se leta 2022 spet povečale (+6,2 %), pri čemer so se izrazito povečale v segmentu neživljenjskih zavarovanj. Skupni delež neživljenjskih zavarovalnic se je s 86 % v letu 2021 poslabšal na 92 % v letu 2022, vendar ostaja pod povprečjem EU (96 %) in kritičnim pragom dobičkonosnosti v višini 100 %. To poslabšanje je bilo predvsem posledica visoke inflacije, ki je povzročila porast povprečnih stroškov zahtevkov, kar je le delno izravnalo zvišanje premij. Dobiček zavarovalnic se je med letoma 2021 in 2022 zmanjšal za 14,4 %. Splošna kapitalska ustreznost je v letu 2022 ostala ustrezna (vsaj v povprečju), in sicer 233 %, kar je nekoliko več kot leta 2021 (231 %). Državni zbor je 6. julija 2023 sklenil, da se dopolnilno zasebno zdravstveno zavarovanje nadomesti z obveznim javnim zavarovanjem, ki ga od 1. januarja 2024 upravlja Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS). S to reformo se lahko zmanjša dobičkonosnost zavarovalnic, ki so dejavne v tem segmentu.

Slovenski kapitalski trgi so še vedno manj likvidni in manj razviti od povprečja EU, toda reforme se že izvajajo. Slovenska podjetja se močneje zanašajo na bančno financiranje in manj na financiranje na trgu kot v povprečju v EU. Upravljana sredstva sektorja investicijskih skladov so konec leta 2022 skupaj znašala 3,9 milijarde EUR, kar pomeni medletno zmanjšanje za 10,0 %, in sicer zaradi prevrednotenja lastniških skladov, ki so predstavljali 65,6 % skupnih sredstev domačih vzajemnih skladov, ki so bila v letu 2022 v upravljanju. Kljub povečani volatilnosti in veliki negotovosti na finančnih trgih so neto prilivi v domače vzajemne sklade ostali pozitivni, vendar

([125])Združenje bank Slovenije (ZBS), vprašalnik za oceno okoljskih, družbenih in upravljavskih vidikov.

([126])Banka Slovenije, stičišče za finteh inovacije.

so se med letoma 2021 in 2022 vseeno zmanjšali za 54,9 %. Večina sredstev domačih vzajemnih skladov je v obliki lastniškega kapitala in delnic ali enot investicijskih skladov, zaradi česar so izpostavljeni tržnemu tveganju. Kapitalske naložbe domačih vzajemnih skladov so večinoma osredotočene na ZDA. Načrt za okrevanje in odpornost vključuje načrte dveh reform za okrepitev kapitalskih trgov v Sloveniji, in sicer: (i) sprejetje novega zakona o oblikah alternativnih investicijskih skladov in (ii) izvajanje nove strategije za slovenski kapitalski trg, ki določa posebne ukrepe za nadaljnji razvoj.

Ta priloga vsebuje pregled davčnega sistema Slovenije na podlagi kazalnikov. Vključuje informacije o davčni strukturi, (vrste davkov, od katerih Slovenija pridobi največ prihodkov), davčnem bremenu za delavce ter progresivnosti in prerazdelitvenem učinku davčnega sistema. Zagotavlja tudi informacije o pobiranju davkov in izpolnjevanju davčnih obveznosti.

Davčni prihodki Slovenije glede na BDP so nekoliko nižji od agregata EU, nekateri davki, ki so relativno spodbudni za rast, pa so premalo izkoriščeni. Prihodki Slovenije na podlagi obdavčitve dela kot odstotek BDP so bili leta 2022 nekoliko nižji od agregata EU (glej tabelo A19.1). Močno zanašanje države na obdavčitev dela se je odražalo v deležu davčne obremenitve dela v skupnih davčnih prihodkih, ki je bil nad agregatom EU (glej graf A19.1). Od 1. julija 2025 se bo zaračunaval obvezni prispevek za dolgotrajno oskrbo v višini 2 % bruto plače (od tega 1 % plača delodajalec, 1 % pa zaposleni). Vlada je januarja 2024 odpravila prostovoljno dopolnilno zdravstveno zavarovanje in ga nadomestila z dodatnim obveznim zdravstvenim prispevkom. Za začetek se prispevek za zdravstveno varstvo zaračunava v višini 35 EUR na mesec, pozneje pa bo indeksiran glede na povprečno rast bruto plač. Prihodki od davkov na potrošnjo in okoljskih davkov kot delež skupne obdavčitve so bili višji od agregata EU, prihodki od davkov na kapital pa nižji. Z Zakonom o obnovi, razvoju in zagotavljanju finančnih sredstev iz decembra 2023 se je stopnja davka od dohodkov pravnih oseb zvišala za 3 odstotne točke na 22 %, za obdobje 2024–2028 pa je bil uveden davek na bilančno vsoto bank in hranilnic. Prihodki se bodo uporabili za financiranje rekonstrukcije po poplavah avgusta 2023. Prihodki od okoljskih davkov kot odstotek skupnih davčnih prihodkov in BDP so bili nad agregatom EU in so jih (kot v drugih državah članicah EU) skoraj v celoti sestavljali davki na energijo in promet (glej graf A19.1). Vendar bi bilo mogoče uporabo načela „onesnaževalec plača“ še okrepiti. Slovenija je izvedla tri od šestih glavnih vrst davkov na onesnaževanje okolja in naravne vire (tj. davke na odlaganje odpadkov, na emisije odpadkov v vodo in na plastične proizvode). Razširiti bi bilo mogoče davke na odstranjevanje odpadkov (vključno s sežiganjem) in izvajati tri druge vrste (tj. davke na emisije NOx, pesticide in umetna gnojila). Toda prihodki od periodičnih davkov na nepremičnine, za katere se šteje, da še posebej spodbujajo rast, so bili izrazito nižji od agregata EU. Večje izkoriščanje periodičnih davkov na nepremičnine bi lahko povečalo davčne prihodke in spodbudilo gospodarsko rast.

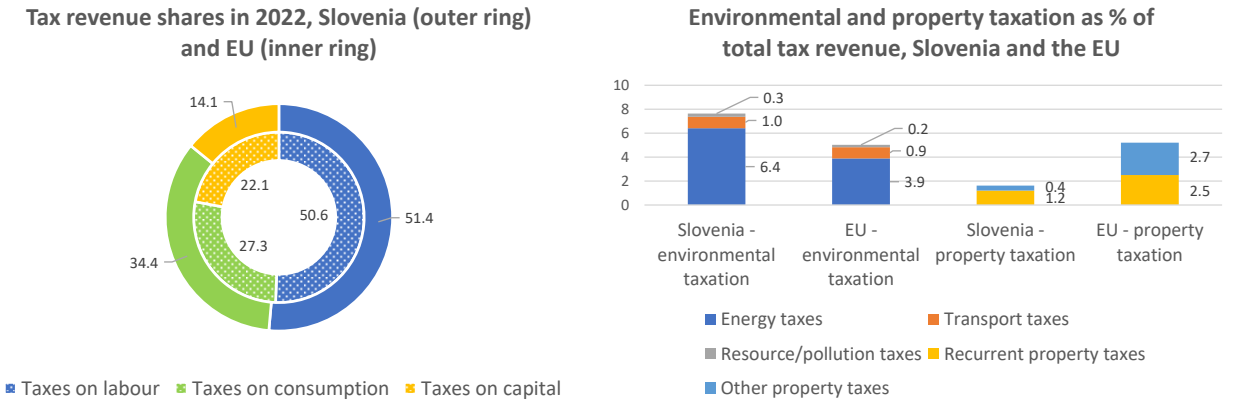
Davčni primež stroškov dela v Sloveniji je visok pri osebah z različnimi ravnmi plač, davčna obremenitev dela pa je manj

Tabela A19.1:**Kazalniki obdavčitve**

		Slovenia					EU-27				
		2010	2020	2021	2022	2023	2010	2020	2021	2022	2023
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	38.0	37.8	38.4	37.5		37.9	40.0	40.4	40.2	
	Labour taxes (as % of GDP)	19.6	20.0	19.9	19.3		20.0	21.3	20.7	20.3	
	Consumption taxes (as % of GDP)	13.7	12.6	13.1	12.9		10.8	10.7	11.2	11.0	
	Capital taxes (as % of GDP)	4.7	5.1	5.4	5.3		7.1	8.0	8.6	8.9	
	Of which, on income of corporations (as % of GDP)	1.8	2.0	2.5	2.3		2.4	2.5	3.0	3.4	
	Total property taxes (as % of GDP)	0.6	0.6	0.6	0.6		1.9	2.3	2.2	2.1	
	Recurrent taxes on immovable property (as % of GDP)	0.5	0.5	0.5	0.5		1.1	1.2	1.1	1.0	
	Environmental taxes as % of GDP	3.6	3.3	3.1	2.9		2.4	2.2	2.3	2.0	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (Single person) (*)	33.7	37.2	39.5	39.3	37.2	33.9	31.7	32.1	31.8	31.7
	Tax wedge at 100% of average wage (Single person) (*)	42.5	43.1	43.5	42.9	43.3	41.0	40.1	39.9	40.0	40.2
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)		17.4	17.4	17.4			19.5	19.0	19.0	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	10.6	9.5	8.5	8.3		8.6	8.1	8.2	7.9	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)		6.1	4.8				40.9	35.5		
	VAT Gap (% of VAT total tax liability, VTTL)(**)	8.6	5.4	2.0				9.7	5.4		

(1) V prihodnost usmerjena dejanska stopnja obdavčitve (OECD).
(2) Višja vrednost kaže na močnejši prerazdelitveni učinek obdavčitve.
(*) Enostavno povprečje EU-27.
(**) Napovedana vrednost za leto 2022, če je na voljo. Za več podrobnosti o vrzeli pri pobiranju DDV glej Evropska komisija, Generalni direktorat za obdavčenje in carinsko unijo, 2023, *VAT gap in the EU* (Vrzel pri pobiranju DDV v EU), https://data.europa.eu/doi/10.2778/911698.
Za več podatkov o davčnih prihodkih in uporabljeni metodologiji, glej spletno stran Data on Taxation (Podatki o obdavčitvi), https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.
Vir: Evropska komisija, OECD.

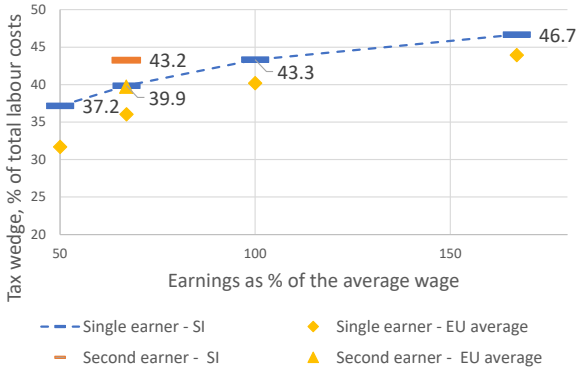
Graf A19.1: **Davčni prihodki za različne vrste davkov kot % skupne obdavčitve**

(1) Vrednosti za EU so povprečja EU, tehtana z BDP (agregat EU).
Vir: Evropska komisija.

progresivna od povprečja EU. Davčni primež stroškov dela za Slovenijo je bil v letu 2023 višji od povprečja EU pri različnih ravneh dohodka, zlasti za samske osebe s 50 % povprečne plače (glej graf A19.2). Prejemniki drugega dohodka v gospodinjstvu, katerih plača znaša 67 % povprečne plače in katerih zakonec prejema povprečno plačo, so se soočali z davčnim primežem precej nad povprečjem EU. Vendar je bila razlika med njihovim davčnim primežem in davčnim primežem prejemnikov edinega dohodka v gospodinjstvu z enako ravnjo plače nekoliko pod povprečjem EU. Slovenija je ena od držav članic EU z najnižjimi ravnmi dohodkovne neenakosti (kot se meri z Ginijevim koeficientom), sistem davčnih olajšav pa je prispeval k zmanjšanju dohodkovne neenakosti za več kot v povprečju v EU v letu 2022.

Graf A19.2: **Davčni primež za prejemnike edinega in prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu kot % skupnih stroškov dela, 2023**

Pri davčnem primežu za prejemnika drugega dohodka v gospodinjstvu se predvideva, da prejemnik prvega dohodka v gospodinjstvu prejema 100 % povprečne plače in nima otrok. Za metodologijo izračuna davčnega primeža za prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu glej OECD (2016) „Taxing Wages 2014–2105“ (Obdavčevanje plač v obdobju 2014–2015).
Vir: Evropska komisija.

Slovenija dobro napreduje pri digitalizaciji davčne uprave, kar lahko prispeva k zmanjšanju zaostankov pri plačilu davkov in znižanju stroškov izpolnjevanja obveznosti. Neporavnana plačila davkov so se nekoliko zmanjšala, in sicer za 1,3 odstotne točke na 4,8 % skupnih neto prihodkov v letu 2021. To je bilo precej pod povprečjem EU-27, ki znaša 35,5 %, vendar je bilo to povprečje napihnjeno zaradi zelo velikih vrednosti v nekaj državah članicah. Slovenija je po podatkih mednarodne raziskave o davčnih upravah (ISORA – International Survey on Revenue Administratio) med najuspešnejšimi državami, kar zadeva pravočasno predložitev napovedi davka od dohodkov pravnih oseb, pri

pravočasni napovedi dohodnine pa najmanj uspešna. Vrzel pri izpolnjevanju obveznosti v zvezi z DDV (razlika med dejansko pobranimi prihodki in teoretičnimi davčnimi obveznostmi) se je zmanjšala na 2,0 %, čeprav je bilo to vsaj delno posledica gospodarske krize zaradi COVID-19. V vsakem primeru je bila precej manjša od 5,4-odstotne vrzeli na ravni EU. Postopek vračila DDV iz Direktive Sveta 2008/9/ES je od septembra 2023 v celoti digitaliziran, kar odraža stalna prizadevanja za povečanje učinkovitosti in izboljšanje izpolnjevanja obveznosti.

PRILOGA 20: TABELA KLJUČNIH GOSPODARSKIH IN FINANČNIH KAZALNIKOV

Tabela A20.1:**Ključni gospodarski in finančni kazalniki**

							forecast	
	2004-07	2008-12	2013-20	2021	2022	2023	2024	2025
Real GDP (y-o-y)	5.2	-1.0	2.3	8.2	2.5	1.6	2.3	2.6
Potential growth (y-o-y)	.	1.8	1.5	2.4	2.4	3.0	2.9	2.9
Private consumption (y-o-y)	3.1	0.9	1.7	10.3	3.6	1.3	1.5	2.2
Public consumption (y-o-y)	2.9	0.9	2.0	6.1	-0.5	2.4	6.9	2.0
Gross fixed capital formation (y-o-y)	7.8	-8.9	1.7	12.6	3.5	9.5	3.8	3.4
Exports of goods and services (y-o-y)	13.1	0.6	4.1	14.5	7.2	-2.0	2.3	3.8
Imports of goods and services (y-o-y)	12.6	-1.6	3.8	17.8	9.0	-5.1	4.6	3.6
Contribution to GDP growth:								
Domestic demand (y-o-y)	4.2	-1.5	1.6	8.8	2.5	3.2	3.0	2.3
Inventories (y-o-y)	0.8	-0.9	0.2	0.4	1.0	-4.4	1.0	0.0
Net exports (y-o-y)	0.1	1.5	0.5	-1.0	-1.0	2.8	-1.6	0.3
Contribution to potential GDP growth:								
Total Labour (hours) (y-o-y)	.	0.1	0.3	0.7	0.6	0.9	0.6	0.6
Capital accumulation (y-o-y)	.	0.6	-0.1	0.3	0.4	0.7	0.8	0.9
Total factor productivity (y-o-y)	.	1.2	1.4	1.5	1.4	1.4	1.4	1.4
Output gap	4.1	-1.4	-1.4	2.9	3.0	1.6	1.1	0.9
Unemployment rate	5.9	6.9	6.8	4.8	4.0	3.7	3.7	3.6
GDP deflator (y-o-y)	2.8	1.7	1.3	2.7	6.5	8.9	3.3	3.0
Harmonised index of consumer prices (HICP, y-o-y)	3.1	2.7	0.6	2.0	9.3	7.2	2.8	2.4
HICP excluding energy and unprocessed food (y-o-y)	2.5	1.8	1.0	1.0	6.8	7.8	3.4	2.2
Nominal compensation per employee (y-o-y)	6.3	2.7	3.0	8.1	5.0	11.8	6.1	4.4
Labour productivity (real, hours worked, y-o-y)	5.1	-0.1	1.9	2.8	-1.5	0.0	1.4	1.8
Unit labour costs (ULC, whole economy, y-o-y)	2.2	2.9	2.3	1.1	5.4	11.4	4.3	2.3
Real unit labour costs (y-o-y)	-0.6	1.2	1.0	-1.5	-1.0	2.3	0.9	-0.6
Real effective exchange rate (ULC, y-o-y)	0.1	0.8	0.5	1.2	1.4	3.6	-0.8	-0.3
Real effective exchange rate (HICP, y-o-y)	0.1	0.2	-0.1	-0.3	-0.3	1.1	.	.
Net savings rate of households (net saving as percentage of net disposable income)	9.6	5.0	6.4	12.1	.	.	.	.
Private credit flow, consolidated (% of GDP)	14.0	3.6	-1.2	3.5	5.2	.	.	.
Private sector debt, consolidated (% of GDP)	80.8	111.9	79.0	66.2	66.0	.	.	.
of which household debt, consolidated (% of GDP)	20.3	29.0	27.4	26.3	25.9	.	.	.
of which non-financial corporate debt, consolidated (% of GDP)	60.5	83.0	51.6	39.9	40.0	.	.	.
Gross non-performing debt (% of total debt instruments and total loans and advances) (1)	.	.	8.0	1.7	1.4	.	.	.
Corporations, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	-6.7	0.0	2.7	1.0	-3.1	1.4	-0.2	0.2
Corporations, gross operating surplus (% of GDP)	18.8	18.9	19.9	20.3	18.7	18.6	15.7	15.0
Households, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	4.8	3.6	5.3	8.3	4.6	5.3	4.9	3.8
Deflated house price index (y-o-y)	12.8	-3.7	3.1	7.9	4.3	-0.2	.	.
Residential investment (% of GDP)	3.7	3.4	2.2	2.4	2.8	3.1	.	.
Current account balance (% of GDP), balance of payments	-2.6	-1.3	5.6	3.3	-1.0	4.5	1.3	1.2
Trade balance (% of GDP), balance of payments	-0.7	0.8	8.4	5.9	2.3	6.8	.	.
Terms of trade of goods and services (y-o-y)	-0.7	-0.9	0.5	-2.1	-3.1	2.7	0.3	0.1
Capital account balance (% of GDP)	-0.3	0.0	-0.2	0.3	-0.4	-0.3	.	.
Net international investment position (% of GDP)	-15.2	-41.4	-24.8	-7.7	-1.5	3.7	.	.
NENDI - NIIP excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	-8.0	-37.8	-10.1	9.4	15.2	19.4	.	.
IIP liabilities excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	72.5	107.5	98.9	91.5	82.3	83.7	.	.
Export performance vs. advanced countries (% change over 5 years)	.	.	7.9	15.1	6.4	2.5	.	.
Export market share, goods and services (y-o-y)	.	.	.	.	.	.	.	.
Net FDI flows (% of GDP)	0.5	-0.3	-1.6	-0.8	-2.3	-0.8	.	.
General government balance (% of GDP)	-1.1	-4.7	-2.4	-4.6	-3.0	-2.5	-2.8	-2.2
Structural budget balance (% of GDP)	-3.1	-4.0	-1.4	-5.9	-4.4	-2.8	-2.7	-2.1
General government gross debt (% of GDP)	25.6	38.9	75.8	74.4	72.5	69.2	68.1	66.4

(1) Domače bančne skupine in samostojne banke, hčerinske družbe pod tujim nadzorom (EU in ne-EU) ter podružnice pod tujim nadzorom (EU in ne-EU).

(2) Neto stanje mednarodnih naložb brez neposrednih tujih naložb in portfelja lastniških instrumentov.

Vir: Eurostat in ECB na dan 17. maja 2024, kjer so podatki na voljo; Evropska komisija za napovedi (pomladanska napoved iz leta 2024).

V tej prilogi so ocenjena kratko-, srednje- in dolgoročna tveganja za vzdržnost javnih financ za Slovenijo. Podlaga je večdimenzionalni pristop iz poročila Evropske komisije o spremljanju vzdržnosti dolga iz leta 2023, posodobljenega na podlagi pomladanske napovedi Komisije iz leta 2024.

1 – Kratkoročna tveganja za vzdržnost javnih financ so nizka. Glede na kazalnik Komisije za zgodnje odkrivanje (S0) ni večjih kratkoročnih tveganj za vzdržnost javnih financ (tabela A21.2) ([127]). Bruto potrebe države po financiranju naj bi v obdobju 2024–2025 ostale na splošno nespremenjene in naj bi v povprečju znašale približno 7 % BDP (tabela A21.1, tabela 1). Bonitetna ocena države je nespremenjena, in sicer že od jeseni 2020 znaša med A3 in AA–. Obeti glede bonitetne ocene so bili do presečnega datuma tega poročila pri vseh štirih glavnih bonitetnih agencijah stabilni.

2 – Srednjeročna tveganja za vzdržnost javnih financ se zdijo srednje visoka.

Izhodišče iz analize vzdržnosti dolga kaže, da naj bi se delež javnega dolga do leta 2026 rahlo zmanjšal, nato pa naj bi se do leta 2034 povečal na približno 73 % BDP (graf 1, tabela 1) ([128]). Dinamika dolga temelji na predpostavki strukturnega primarnega primanjkljaja (brez sprememb stroškov staranja prebivalstva) v višini 1,2 % BDP od leta 2025. V primerjavi s preteklimi podatki od leta 1980 se to zdi verjetno, saj je bilo 56 % preteklih fiskalnih položajev strožjih od tistega, ki je bil predviden v izhodišču (tabela A21.2) ([129]). Po drugi strani ima dinamika dolga koristi od še vedno zelo ugodnega učinka snežene kepe, ki pa se zmanjšuje (v povprečju približno –1,6 odstotne točke BDP letno v obdobju 2025–2034), kar podpira tudi učinek instrumenta Next Generation EU.

Za izhodiščne projekcije je bil opravljen test izjemnih situacij na podlagi štirih alternativnih determinističnih scenarijev za oceno učinka sprememb ključnih predpostavk glede na izhodišče (graf 1). Po *scenariju s preteklim primarnim strukturnim saldom* (tj. primarni strukturni saldo se vrne na preteklo 15-letno povprečje v višini –1,4 % BDP) bi se delež dolga leta 2034 le rahlo povečal v primerjavi z izhodiščem (za približno 1 odstotno točko). Po *scenariju z neugodno razliko med obrestno mero in stopnjo rasti* (tj. razlika med obrestno mero in stopnjo rasti se zmanjša za 1 odstotno točko v primerjavi z izhodiščem) bi bil delež dolga leta 2034 višji kot v izhodišču, in sicer za približno 5 odstotnih točk. Po *scenariju finančnega stresa* (tj. obrestne mere se začasno povišajo za 1 odstotno točko v primerjavi z izhodiščem) bi delež javnega dolga leta 2034 ostal na splošno nespremenjen v primerjavi z izhodiščem (+0,3 odstotne točke). Po *scenariju z nižjim primarnim strukturnim saldom* (tj. predvideno kumulativno izboljšanje primarnega strukturnega salda v obdobju 2023–2024 je prepolovljeno) bi bil delež dolga leta 2034 višji od izhodišča za približno 2 odstotni točki.

Stohastične projekcije kažejo na srednje tveganje, kar kaže na zmerno občutljivost teh projekcij na verjetne nepredvidene dogodke ([130]). Te stohastične simulacije kažejo na 42-odstotno verjetnost, da bo delež dolga leta

([127]) S0 je sestavljeni kazalnik kratkoročnega tveganja fiskalnega stresa. Temelji na širokem naboru fiskalnih kazalnikov in kazalnikov finančne konkurenčnosti, ki so se v preteklosti izkazali kot dober pokazatelj novega fiskalnega stresa.

([128]) Predpostavke, na katerih temelji izhodišče Komisije za nespremenjeno fiskalno politiko, zajemajo zlasti naslednje: (i) strukturni primarni primanjkljaj pred stroški staranja prebivalstva v višini 1,2 % BDP od leta 2024; (ii) inflacijo, ki se linearno približuje 10-letni terminski obrestni meri v obrestnih zamenjavah, vezanih na inflacijo, 10 let vnaprej (kar se nanaša na desetletna inflacijska pričakovanja 10 let vnaprej); (iii) nominalne kratkoročne in dolgoročne obrestne mere za nov in obnovljen dolg, ki se linearno približujejo od sedanjih vrednosti k tržnim terminskim nominalnim obrestnim meram za T + 10; (iv) stopnje realne rasti BDP iz pomladanske napovedi Komisije iz leta 2024 do leta 2025, ki ji sledijo projekcije v skladu z metodologijo EPC/OGWG T + 10 med T + 3 in T + 10 (povprečno 2,3 %); (v) stroške staranja prebivalstva v skladu s poročilom o staranju prebivalstva za leto 2024 (Evropska komisija, Institutional Paper 279, april 2024). Za informacije o metodologiji glej poročilo o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2023 (Evropska komisija, Institutional Paper 271, marec 2024).

([129]) Ta ocena temelji na kazalniku manevrskega prostora za javnofinančno konsolidacijo, ki meri pogostost, s katero je bil v preteklosti ugotovljen strožji fiskalni položaj od tistega, ki je bil predviden v danem scenariju. Tehnično gre pri tem za proučitev percentilnega ranga predvidenega primarnega strukturnega salda v okviru porazdelitve primarnih strukturnih saldov, opaženih v preteklosti v državi, ob upoštevanju vseh razpoložljivih podatkov od leta 1980 do leta 2023.

([130]) Stohastične projekcije kažejo skupni učinek 10 000 različnih šokov, ki vplivajo na proračunski položaj države, gospodarsko rast, obrestne mere in devizne tečaje, na dolg. To zajema 80 % vseh simuliranih gibanj dolga, zato so izključeni dogodki z repa statistične distribucije.

2028 višji kot leta 2023, kar glede na visoko raven dolga pomeni srednja velika tveganja. Poleg tega je negotovost glede izhodiščnih projekcij dolga (merjena z razliko med 10. in 90. percentilom porazdelitve dolga, ki naj bi v petih letih dosegla približno 29 % BDP) srednja (graf 2).

3 – Dolgoročna tveganja za vzdržnost javnih financ se na splošno zdijo visoka. Ta ocena temelji na kombinaciji dveh kazalnikov fiskalne vrzeli, ki zajemata potreben fiskalni napor za stabilizacijo dolga (kazalnik S2) in dolgoročno zmanjšanje dolga na 60 % BDP (kazalnik S1) ([131]). Na to oceno vplivata neugoden začetni proračunski položaj in zlasti predvideno povišanje stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva, predvsem zaradi pokojnin. Zato so ti rezultati odvisni od tega, ali bo država dolgoročno ohranila znaten primarni strukturni saldo.

Kazalnik S2 kaže na visoka tveganja za vzdržnost javnih financ. Kazalnik kaže, da bi se moral primarni strukturni saldo glede na izhodišče leta 2025 izboljšati za 6,3 odstotne točke BDP, da bi se zagotovila dolgoročna stabilizacija dolga. Ta rezultat temelji na predvidenem povišanju stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva (prispevek v višini 4,7 odstotne točke), in neugodnem začetnem proračunskem položaju (1,6 odstotne točke). Gibanje stroškov, povezanih s staranjem prebivalstva, je predvsem posledica predvidenega povišanja odhodkov za pokojnine (3,1 odstotne točke) ter odhodkov za dolgotrajno oskrbo (0,9 odstotne točke) in zdravstveno varstvo (0,9 odstotne točke) (tabela A21.1, tabela 2). Čeprav številne naložbe in reforme v načrtu za okrevanje in odpornost prispevajo k podpiranju učinkovitosti slovenskega zdravstvenega sistema in sistema dolgotrajne oskrbe, bodo tako morda potrebni dodatni ukrepi za nadaljnje izboljšanje splošne vzdržnosti javnih financ.

Kazalnik S1 kaže na srednje visoka tveganja za vzdržnost javnih financ. Kazalnik kaže, da bi morala država leta 2025 izboljšati svoj fiskalni položaj za 4,7 odstotne točke, da bi do leta 2070 zmanjšala svoj dolg na 60 % BDP. Ta rezultat je posledica trenutnega neugodnega začetnega proračunskega položaja (prispevek v višini 0,9 odstotne točke) in predvidenega povišanja javnofinančnih odhodkov, povezanih s staranjem prebivalstva (2,5 odstotne točke).

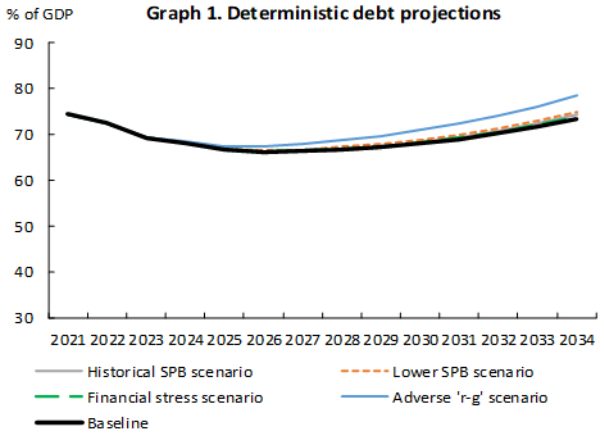
4 – V oceni je treba upoštevati več dodatnih dejavnikov tveganja. Po eni strani so dejavniki, ki povečujejo tveganje, povezani z nedavnim povišanjem obrestnih mer in visokim deležem javnega dolga nerezidentov. Tveganja izhajajo tudi iz stanovanjskega sektorja, in sicer zaradi hitro rastočih cen stanovanjskih nepremičnin. Po drugi strani dejavniki, ki zmanjšujejo tveganje, vključujejo stabilizacijo visoke zapadlosti dolga v zadnjih letih, razmeroma stabilne vire financiranja z diverzificirano in veliko bazo vlagateljev ter visok delež dolga domače centralne banke.

([131])Kazalnik vzdržnosti javnih financ S2 meri trajno prilagoditev primarnega strukturnega salda leta 2025, ki bi bila potrebna za stabilizacijo javnega dolga v neomejenem časovnem obdobju. Dopolnjuje ga kazalnik S1, ki meri trajno prilagoditev primarnega strukturnega salda leta 2025, da bi se delež dolga do leta 2070 zmanjšal na 60 %. Učinek dejavnikov, ki vplivajo na kazalnika S1 in S2, se lahko razlikuje zaradi neomejenega časovnega obdobja, ki se upošteva pri kazalniku S2. Pri kazalnikih S1 in S2 je ocena tveganja odvisna od obsega potrebne javnofinančne konsolidacije: „visoko tveganje“, če zahtevani napor presega 6 % BDP, „srednje visoko tveganje“, če je med 2 % in 6 % BDP, in „nizko tveganje“, če je napor negativen ali manjši od 2 % BDP. Splošna razvrstitev dolgoročnih tveganj združuje kategorije tveganja, izpeljane iz kazalnikov S1 in S2. Kazalnik S1 lahko poviša kategorijo tveganja, izpeljano iz kazalnika S2, kadar pokaže višje tveganje kot kazalnik S2. Za več podrobnosti glej poročilo o spremljanju vzdržnosti dolga za leto 2022.

Tabela A21.1:**Analiza vzdržnosti dolga za Slovenijo**

Table 1. Baseline debt projections	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Gross debt ratio (% of GDP)	**74.4**	**72.5**	**69.2**	**68.1**	**66.7**	**66.1**	**66.3**	**66.7**	**67.2**	**68.0**	**69.0**	**70.2**	**71.7**	**73.5**
Changes in the ratio	-5.2	-1.9	-3.3	-1.1	-1.4	-0.6	0.1	0.4	0.5	0.8	1.0	1.2	1.5	1.8
of which														
Primary deficit	3.3	1.9	1.2	1.4	1.3	1.2	1.6	1.9	2.1	2.3	2.4	2.6	2.8	2.9
Snowball effect	-6.7	-5.1	-5.7	-2.3	-2.5	-1.8	-1.5	-1.5	-1.6	-1.5	-1.4	-1.3	-1.3	-1.1
Stock-flow adjustments	-1.8	1.3	1.2	-0.2	-0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gross financing needs (% of GDP)	10.4	8.2	6.9	7.4	7.3	7.4	7.9	8.4	8.7	9.1	9.4	9.8	10.3	10.7

Graph 1. Deterministic debt projections

Graph 2. Stochastic debt projections 2024-2028

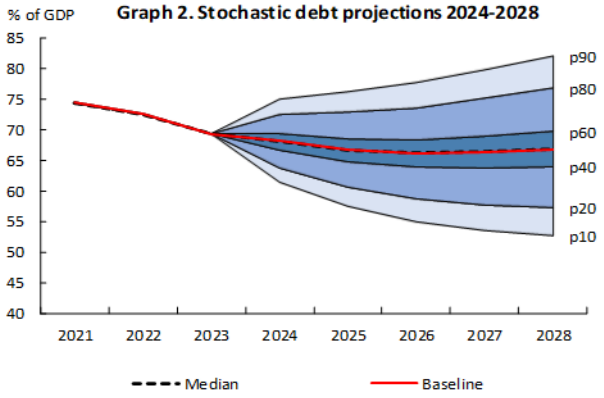

Table 2. Breakdown of the S1 and S2 sustainability gap indicators

		S1	**S2**
Overall index (pps. of GDP)		**4.7**	**6.3**
of which			
Initial budgetary position		0.9	1.6
Debt requirement		0.2	
Ageing costs		3.7	4.7
of which	*Pensions*	2.5	3.1
	Health care	0.7	0.9
	Long-term car	0.6	0.9
	Education	-0.2	-0.2

Vir: službe Komisije.

Tabela A21.2:**Toplotna karta tveganj za vzdržnost javnih financ za Slovenijo**

Short term	Medium term - Debt sustainability analysis (DSA)								Long term		
Overall (S0)	Overall		Deterministic scenarios					Stochastic projections	S2	S1	Overall (S1+S2)
			Baseline	Historical SPB	Lower SPB	Adverse 'r-g'	Financial stress				
LOW	MEDIUM	Overall	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	HIGH	MEDIUM	HIGH
		Debt level (2034), % GDP	73.5	74.3	74.9	78.4	73.8				
		Debt peak year	2034	2034	2034	2034	2034				
		Fiscal consolidation space	56%	61%	62%	56%	56%				
		Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level						42%			
		Difference between 90th and 10th percentiles (pps. GDP)						29.3			

(1) Debt level in 2034. Green: below 60% of GDP. Yellow: between 60% and 90%. Red: above 90%. (2) The debt peak year indicates whether debt is projected to increase overall over the next decade. Green: debt peaks early. Yellow: peak towards the middle of the projection period. Red: late peak. (3) Fiscal consolidation space measures the share of past fiscal positions in the country that were more stringent than the one assumed in the baseline. Green: high value, i.e. the assumed fiscal position is plausible by historical standards and leaves room for corrective measures if needed. Yellow: intermediate. Red: low. (4) Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level. Green: low probability. Yellow: intermediate. Red: high (also reflecting the initial debt level). (5) the difference between the 90th and 10th percentiles measures uncertainty, based on the debt distribution under 10000 different shocks. Green, yellow and red cells indicate increasing uncertainty. (For further details on the Commission's multidimensional approach, see the 2023 Debt

Vir: službe Komisije.